

ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีต่อพฤติกรรมการ
บริโภคที่ยั่งยืนของนักเรียนมัธยมศึกษา

นายศิริเมศวร์ ศิริศักดิ์ธนากุล

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2556

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

EFFECTS OF ORGANIZING LEARNING ACTIVITIES BY USING CRITICAL THINKING
PROCESS ON SUSTAINABLE CONSUMPTION BEHAVIORS OF SECONDARY SCHOOL
STUDENTS

Mr. Siramate Sirisakthanakun

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Teaching Social Studies

Department of Curriculum and Instruction

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิด
อย่างมีวิจารณญาณที่มีต่อพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน
ของนักเรียนมัธยมศึกษา

โดย

นายศิริเมศร์ ศิริศักดิ์ธนากุล

สาขาวิชา

การสอนสังคมศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....คณบดีคณะครุศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รักษ์พลเมือง)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิกร หงส์พนัส)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ศิริเมศวร์ ศิริศักดิ์ธนากุล : ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมี
 วิจารณญาณที่มีต่อพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนของนักเรียนมัธยมศึกษา. (EFFECTS OF
 ORGANIZING LEARNING ACTIVITIES BY USING CRITICAL THINKING PROCESS ON
 SUSTAINABLE CONSUMPTION BEHAVIORS OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS)
 อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 146 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน ของนักเรียนมัธยมศึกษา
 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้น
 มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ จำนวน 100 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 50
 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดย
 ใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ใช้เวลาในการทดลอง 36 คาบ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม
 ข้อมูล คือ แบบสำรวจพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบน
 มาตรฐาน (S.D.) ความถี่การวิเคราะห์เนื้อหาและเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทดสอบค่า
 ที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้
 กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีคะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนสูงขึ้นหลังจากได้รับการจัด
 กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2)
 นักเรียนกลุ่มทดลอง ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มี
 คะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาควิชา หลักสูตรและการสอน

ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา การสอนสังคมศึกษา

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ปีการศึกษา 2556

5483438727 : MAJOR TEACHING SOCIAL STUDIES

KEYWORDS: SUSTAINABLE CONSUMPTION / CRITICAL THINKING / SOCIAL STUDIES

SIRAMATE SIRISAKTHANAKUN: EFFECTS OF ORGANIZING LEARNING ACTIVITIES BY USING CRITICAL THINKING PROCESS ON SUSTAINABLE CONSUMPTION BEHAVIORS OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS. ADVISOR: ASST. PROF.WALAI ISRANGKURA NA AYUDHAYA, 146 pp.

The research study aimed to investigate sustainable consumption behaviors of secondary school students participating in critical thinking learning activities. The samples were 100 students in grade 7 in Sri Ayudhya School which were divided into the experimental group (n=50) and the control group (n=50). Thirty six-period lesson plans for critical thinking learning activities was the experimental instruments and the survey form of sustainable consumption behavior was the data collecting instrument. The data were analyzed by arithmetic mean, standard deviation, frequency and content analysis and compared the data by t-test

The results revealed that 1) the students in the experimental group participating in critical thinking activities had post-scores on sustainable consumption behaviors higher than pre-scores at the significant level of .05. 2) the students in the experimental group participating in critical thinking activities had higher scores on sustainable consumption behaviors than those in the control group at the significant level of .05.

Department: Curriculum and Instruction Student's Signature

Field of Study: Teaching Social Studies Advisor's Signature

Academic Year: 2013

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่มีต่อพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ครึ่งนี้ สำเร็จลุล่วงลงด้วยดี เนื่องจากความเมตตาในการให้คำแนะนำและสนับสนุนอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิกร หงส์พนัส ประธานในการสอบวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่คอยตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ จนสมบูรณ์ รวมทั้งขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ทั้ง รองศาสตราจารย์ดร.จรรยาพร มาดิลกโกวิท ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รณิดา ปิงเมือง อาจารย์ปรารถนา เกษน้อย อาจารย์ปริศนา ตันติเจริญ และอาจารย์สุภาพร แจ่มกระจ่าง ที่สละเวลาในการตรวจและให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในวิทยานิพนธ์นี้

ขอกราบขอบพระคุณและระลึกถึงรองศาสตราจารย์ สุมนทิพย์ บุญสมบัติ ผู้ว่าชนม์ ที่กรุณาตรวจสอบและให้คำแนะนำกับผู้วิจัยในการสอบหัวข้อวิทยานิพนธ์ ที่นำมาซึ่งวิทยานิพนธ์ที่สมบูรณ์ที่สุดในที่สุด

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนและประสิทธิ์ประสาทสรรพวิชาความรู้ต่างๆ อันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยในการบูรณาการความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณะผู้บริหารโรงเรียน คณาจารย์ทุกท่าน ตลอดจนนักเรียนและบุคลากรทุกคนของโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ที่เอื้อให้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ อรรถพล อนันตวรสกุล ที่เป็นทั้งอาจารย์ผู้ให้ความรู้และผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่ทำงานที่ให้ความรู้และประสบการณ์อันมีค่าแก่ผู้วิจัย รวมทั้งขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ ที่ทำงานร่วมกันและคอยช่วยเหลือกันเสมอมาขอบคุณมากจริงๆ

ขอบคุณทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิตจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการทำวิจัยในครั้งนี้จนเสร็จสมบูรณ์

ขอบคุณทุกคนในชมรมรักบี้ฟุตบอล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ยังคงต้อนรับ ให้ความอบอุ่น ความสบายใจ และเป็นที่พักใจที่ดีทุกครั้งเมื่อเจออุปสรรคปัญหาต่างๆ

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อณัฐวัฒน์ อลงกรณ์รัมย์ คุณแม่พิมพ์พัตร ศิริศักดิ์ธนากุล ผู้ให้กำเนิดรวมทั้งพี่และน้องชาย ที่คอยให้คำแนะนำ กำลังใจ และเติมเต็มผู้วิจัยเสมอมา ทุกคนคือความสุขของผมขอบคุณครับ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย.....	6
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
สมมติฐานการวิจัย.....	6
คำจำกัดความในการวิจัย.....	8
ขอบเขตการวิจัย.....	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
1. แนวคิดของการบริโภคที่ยั่งยืน	12
1.1 ความหมายของการบริโภค	12
1.2 ความหมายของการบริโภคที่ยั่งยืน.....	13
1.3 พฤติกรรมของผู้บริโภค	16
1.4 พฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน	18
2. มโนทัศน์ของกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	30
2.1 ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	30
2.2 ความสำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	33
2.3 องค์ประกอบและกระบวนการของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	35
3. ขั้นตอนการฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความสัมพันธ์ของการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับ พฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน.....	46
3.1 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีวิจารณญาณ	46
3.2 ความสัมพันธ์ของการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน.....	50
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	51

4.1 งานวิจัยในประเทศ	51
4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ	53
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	56
1. การศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	57
2. การออกแบบการวิจัย	57
3. การกำหนดประชากรและตัวอย่าง.....	58
4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	59
5. วิธีการดำเนินการวิจัย.....	65
6. การวิเคราะห์ข้อมูล	67
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	68
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	74
สรุปผลการวิจัย	75
อภิปรายผลการวิจัย	75
ข้อเสนอแนะ	78
ข้อเสนอแนะสำหรับครูในการนำผลวิจัยไปใช้	78
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	78
รายการอ้างอิง	79
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ	88
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	90
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง	96
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	146

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 ตารางวิเคราะห์การจัดหมวดหมู่ของพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน	26
ตาราง 2 ตารางวิเคราะห์แนวคิดของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	43
ตาราง 3 ตารางแสดงขั้นตอนการสอนรูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	48
ตาราง 4 ตารางแสดงความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่เกิดขึ้นจากรูปแบบการพัฒนาการ คิดอย่างมีวิจารณญาณของเพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์	49
ตาราง 5 ตารางแสดงเกณฑ์การคิดคะแนน	60
ตาราง 6 ตารางแสดงรายละเอียดการจัดการเรียนรู้ในรายวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	62
ตาราง 7 สรุปผลค่าการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จากผู้ทรงคุณวุฒิ	65
ตาราง 8 คะแนนพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	69
ตาราง 9 คะแนนพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	70
ตาราง 10 คะแนนพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนของกลุ่มทดลองระหว่างก่อนและหลังการทดลอง ..	71

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันผลกระทบจากการบริโภคที่ไม่ยั่งยืน ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม และไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม นำมาซึ่งปัญหาสิ่งแวดล้อมทั่วโลก โดยปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมที่เกิดขึ้นนั้นถูกทำให้เข้าใจผิดว่ามาจากภาคอุตสาหกรรมเท่านั้น ทั้งที่ความเป็นจริงปัจจัยสำคัญมิใช่เฉพาะแต่เพียงภาคอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ด้านประชาชนผู้บริโภคก็มีส่วนก่อให้เกิดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน อีกทั้งกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจและการบริโภคแบบวัตถุนิยมเป็นอีกปัจจัยที่กระตุ้นให้มีการบริโภคและการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย สิ้นเปลือง กล่าวคือ การบริโภคสินค้าและบริการถูกกระตุ้นด้วยสื่อทางการตลาดอย่างหนัก เพื่อให้มีการบริโภคมามากขึ้น เพื่อผลการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยไม่ได้คำนึงถึงสาระหรือแก่นของการบริโภคอย่างแท้จริงจนกลายเป็นค่านิยมที่ไม่ถูกต้องในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้สังคมเราจึงกลายเป็นสังคมบริโภคอย่างชัดเจนมากขึ้นเรื่อยๆ จนทั้งสังคมกลายเป็นสังคมบริโภคนิยมอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ เราไม่เพียงแต่จับจ่ายใช้สอยเท่านั้น แต่การใช้สอยของเรายังมีลักษณะที่สำคัญคือ การที่เราบริโภคตามอย่างคนอื่น เขาไปที่ไหนเราก็ไป เรามีอะไรกันเราก็มี ที่ไหนเขาซื้ออะไรกันเราก็ซื้อตาม โดยเฉพาะต่างประเทศเขามีอะไรกันเราก็ต้องมีตาม (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2554) ดังนั้นเราจึงเห็นผู้คนส่วนใหญ่เปลี่ยนของใช้กันมากและถี่ขึ้น บริโภคอาหารเกินความจำเป็นของร่างกาย ซึ่งมีให้เห็นอยู่มากมายในสังคมปัจจุบัน จากงานวิจัยเรื่อง Sustainable consumption: consumption, consumers and the commodity discourse ของ John Connolly & Andrea Prothero (2008) ได้เน้นย้ำถึงสิ่งที่เกิดขึ้นไว้ว่า บุคคลโดยทั่วไปมีพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่มุ่งเน้นความพึงพอใจของตน ซึ่งหลายๆ ครั้งการบริโภคเกิดจากโฆษณาและภาพลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้น การบริโภคไม่ได้เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของตน และเกิดขึ้นโดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่จะมีต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังพบอีกว่าบุคคลโดยทั่วไปไม่คิดว่าพฤติกรรมกรรมการบริโภคของตนจะมีผลต่อสิ่งแวดล้อม หากแต่เกิดขึ้นจากองค์กรหรือหน่วยงานขนาดใหญ่เท่านั้น

นอกจากนี้ความต้องการพื้นฐานและความต้องการความสะดวกสบายในด้านต่างๆ กระตุ้นให้มนุษย์พัฒนาความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และวิทยาการ ในการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างสะดวกสบายและง่ายยิ่งขึ้น อีกทั้งมีการพัฒนากระบวนการผลิตทางด้านอุตสาหกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการในการบริโภคของมนุษย์ ซึ่งกระบวนการผลิตที่ไม่มีประสิทธิภาพและการบริโภคอย่างฟุ่มเฟือย จนทรัพยากรไม่สามารถเกิดหรือสร้างขึ้นใหม่ได้ทันต่อความต้องการในการใช้ได้นั้น เป็นที่มาซึ่งการเสื่อมถอยของธรรมชาติ อีกทั้งสิ่งปฏิภูลที่เหลือจากการผลิตและการบริโภคดังกล่าวที่ได้ปล่อยทิ้งโดยขาดการรับผิดชอบต่อบำบัดจัดการสู่สิ่งแวดล้อม ซึ่งบางประเภทเป็นสารอันตราย ส่งผล

กระทบต่อสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตของสาธารณชน นอกจากนั้นยังมีส่วนที่ก่อให้เกิดเป็นของเสียและเป็นปัญหาออกสู่สิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาอากาศเป็นพิษ ปัญหาด้านเสียง ฯลฯ

ดังนั้นการที่จะแก้ปัญหาส่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นได้นั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนแผนการและรูปแบบการบริโภคสินค้าและบริการของผู้บริโภคให้มีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ผู้บริโภคที่จะช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, มปป.) โดยทุกคนมีภารกิจในการใช้ชีวิตตั้งแต่ตื่นนอนจนถึงเข้านอน ในการบริโภค การใช้ทรัพยากรอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยเครื่องมือสำคัญของการปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิต คือ ความมีเหตุผล การมีสติในการใช้ชีวิต โดยจะเห็นได้จากการประชุม RIO+20 United Nations Conference on Sustainable Development, 2012 ที่มีการกล่าวเน้นถึงเรื่อง เศรษฐกิจสีเขียวในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืนและการขจัดความยากจน (Green Economy in the Context of Sustainable Development and Poverty Eradication) และการปฏิรูปเชิงสถาบันเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Institutional Framework for Sustainable Development) ซึ่งเศรษฐกิจสีเขียวในที่นี้ไม่ได้หมายความถึงแต่เพียงเรื่องสิ่งแวดล้อมเพียงอย่างเดียว แต่ยังหมายรวมถึงการจัดการระบบเศรษฐกิจให้เป็นไปอย่างถูกต้องด้วย ซึ่งผู้บริโภคถือเป็นส่วนหนึ่งในระบบเศรษฐกิจ ที่ต้องรู้เท่าทัน รู้ข้อมูล เพื่อการตัดสินใจในการบริโภคอย่างถูกต้องเหมาะสม ต้องช่วยกันสร้างค่านิยมใหม่ให้มีการบริโภคโดยยึดหลักความพอเพียง ไม่ใช่บริโภคนิยม ประหยัด ไม่หวั่นไหวกับสิ่งยั่วยุที่มากับสื่อและการตลาดในรูปแบบต่างๆ กล้าที่จะปฏิเสธสิ่งไม่ดีและความไม่ถูกต้อง เพื่อเป็นการกดดันและกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาคการผลิตด้วย เนื่องจากผู้บริโภคสามารถเป็นตัวกำหนดคุณภาพและผลิตภัณฑ์ที่จะผลิตออกมาในท้องตลาดได้ ดังนั้น การทำให้ผู้บริโภคมีความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับสิ่งที่บริโภค และปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะตามมาหลังการบริโภคนั้น จึงมีส่วนสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ในปัจจุบันเมื่อย้อนกลับมามองการบริโภครายบุคคลแล้ว ส่วนใหญ่เป็นการบริโภคที่คำนึงถึงแต่การตอบสนองความต้องการที่สะดวกสบายส่วนบุคคล แข่งขันกันบริโภค โดยมองข้ามผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม ขาดการมองที่เป็นองค์รวม คิดไม่รอบคอบ ไม่รอบด้าน ไม่ถ่วงถ่วงก่อนการตัดสินใจบริโภคสินค้าและบริการ โดยกลุ่มที่ควรจะให้ความรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นลำดับแรกคือ กลุ่มเด็กและเยาวชนที่จะเติบโตขึ้นมาเป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป ในปัจจุบันเด็กนักเรียนชั้นมัธยมมีความเข้าใจ รู้และตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ในทางปฏิบัติพวกเขาเหล่านั้นไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการบริโภคเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนที่กล่าวถึงรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืน 4 แบบ ได้แก่ 1.การเลือกใช้ (selection) 2.การลดการใช้ (minimization) 3.การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (maximization) และ 4.การคัดแยก (segregation) ขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ (reuse) หรือ รีไซเคิล (recycle) เด็กๆ มีการปฏิบัตินี้้อย่างมาก (Said, A.M., Yahaya N. and Ahmadun F,2007) อีกทั้งปัจจุบันเด็กและเยาวชนเติบโตมากับเทคโนโลยี ความสะดวกสบาย และเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ที่คอยกระตุ้นให้บริโภคสินค้าและบริการอย่างต่อเนื่อง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจและสร้างภูมิคุ้มกันในการเลือกบริโภคสินค้าและบริการอย่างจริงจัง ไม่ใช่ปล่อยให้มีความเข้าใจผิดอย่าง

เป็นอยู่ในปัจจุบัน เช่น โครบรีโคมมาก มีของใช้หรูหรา เสื้อผ้าแบรนด์เนม ฯลฯ แล้ว คือ “ผู้ชนะ ดูดี” ซึ่งเหล่านี้คือค่านิยมที่ผิดที่กำลังเกิดขึ้นและขยายตัวเป็นวงกว้างในปัจจุบัน

เมื่อพิจารณาแล้วสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นขัดกับสิ่งที่ควรจะเป็นในบริบทของสังคมไทย ที่การบริโภคที่ยั่งยืนมีพื้นฐานมาจากกรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นทางสายกลางคือ การบริโภคอย่างพอดี พอมี พอกิน พอใจ ในสิ่งที่มีและได้รับ มีการคำนึงถึงทั้งในวันนี้และวันหน้าและดำเนินชีวิตอย่างมีสติ อยู่ในทางสายกลาง โดยอาศัยความเพียร ความรอบรู้ รอบคอบ ความระมัดระวัง รู้จักการประเมินและวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อค้นหาข้อจำกัดที่ตนมี และนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจในการเลือกรูปแบบการบริโภคที่ก่อให้เกิดสมดุลระหว่างความสุขในการดำเนินชีวิตที่สามารถพึ่งตนเองได้กับทรัพยากรที่มีจำกัดในโลกนี้ รวมถึงมีการแบ่งปันให้กับสังคมรอบข้าง และมีความเอื้ออาทรต่อระบบนิเวศ (โครงการจัดทำยุทธศาสตร์การบริโภคที่ยั่งยืน, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่ระบุไว้ว่า คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทยมีมิตรไมตรีกับวิถีชีวิตแห่งความพอเพียงยึดมั่นในวัฒนธรรมประชาธิปไตยและหลักธรรมาภิบาลการบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึงมีคุณภาพ สังคมมีความปลอดภัยและมั่นคงอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดีเกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในเวทีโลกสามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี

เครื่องมือสำคัญในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้ชีวิต คือ การสร้างค่านิยมในการบริโภค ภายใต้เงื่อนไขของความพอดี ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยมีเงื่อนไขความรู้และคุณธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง ใช้กลไกทางด้านศาสนาวัฒนธรรมและวิถีชุมชน ตลอดจนการสร้างทางเลือกของรูปแบบในการบริโภคที่ต่างจากกระแสบริโภคนิยม ซึ่งให้เห็นประโยชน์จากความสมดุลและความสุขในการดำเนินชีวิตที่สามารถพึ่งตนเองได้ รู้จักแบ่งปันให้กับสังคมรอบข้าง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจให้กับชุมชนและประเทศชาติ นอกจากนี้ยังต้องเร่งเสริมสร้างความรู้ ความตระหนักและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภค โดยให้การศึกษาและสร้างฐานความรู้ (knowledge-based) และเร่งสร้างจิตสำนึกในการบริโภคอย่างยั่งยืน พัฒนาแหล่งการเรียนรู้และองค์ความรู้ต่างๆ ตลอดจนการพัฒนาหลักสูตรในระบบการศึกษาภาคบังคับ และหลักสูตรท้องถิ่นศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินโครงการการบริโภคที่ยั่งยืนในระดับท้องถิ่น การให้ความรู้ในระเบียบ ข้อกฎหมายและสิทธิของผู้บริโภค เพื่อให้คนไทยเกิดความตระหนักและมีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและนำเอาปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมาประกอบการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการต่างๆ นำมาซึ่งการมีสติในการใช้ชีวิต คัดรูด้านก่อนที่จะทำการตัดสินใจในการกระทำหรือเลือกบริโภคสินค้าและบริการ ที่นอกเหนือไปกว่าการเน้นความสะดวกสบาย ซึ่งในการตัดสินใจเลือกบริโภคสินค้าและบริการนั้น ผู้บริโภคต้องอาศัยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นรูปแบบของการคิด (modes of thinking) อย่างหนึ่ง ที่จะต้องใช้ทักษะการคิดย่อยเรียงจากระดับต่ำไปหาระดับสูง คือ การจำ การระลึกได้ การแปลความหมาย การเปรียบเทียบ การแบ่งประเภท การสรุป การอ้างอิงข้อมูล การตั้งข้อสมมติฐาน การพยากรณ์ (การคิดล่วงหน้า) การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมิน (วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2555)

เพื่อตัดสินใจในการเลือกบริโภคสินค้าและบริการ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนโดยการเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยในการพัฒนาผู้เรียนให้มีเหตุผล คิดอย่างรอบด้านก่อนที่จะตัดสินใจที่จะเชื่อหรือเลือกบริโภคสินค้าและบริการ

สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย ได้กล่าวถึงเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นครั้งแรก ในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและวิชาวิทยาศาสตร์ ของหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 และมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนมาจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 หมวดที่ 1 มาตราที่ 7 ระบุไว้ว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพรู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและหมวดที่ 4 มาตราที่ 23 ข้อ 2 ได้ระบุไว้ว่า ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่อง การจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ยั่งยืน ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้ระบุเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ไว้ในหัวข้อโครงสร้างหลักสูตร ดังนี้ เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา

นอกจากนี้ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้ระบุเนื้อหาเกี่ยวกับการบริโภคไว้อย่างชัดเจนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดังจะเห็นได้จากสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม มาตรฐาน ส 2.1 ได้ระบุไว้ว่า เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษา ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข ซึ่งระบุไว้ในตัวชี้วัดที่ 2 ระบุความสามารถของตนเองในการทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ ซึ่งสาระการเรียนรู้แกนกลางได้ระบุสิ่งที่นักเรียนต้องเรียนรู้ไว้ดังนี้ บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ โดยเน้นจิตสาธารณะ เช่น เคารพกติกาสังคม ปฏิบัติตนตามกฎหมาย มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในกิจกรรมทางสังคม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รักษาสาธารณประโยชน์ และสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ มาตรฐาน ส 3.1 ได้ระบุไว้ว่า เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ ซึ่งระบุไว้ในตัวชี้วัดที่ 1 อธิบายความหมาย

และความสำคัญของเศรษฐศาสตร์ ซึ่งสาระการเรียนรู้แกนกลางได้ระบุสิ่งที่นักเรียนต้องเรียนไว้ดังนี้

1. ความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น
2. ความหมายของคำว่าทรัพยากรมีจำกัดกับความต้องการมีไม่จำกัด ความขาดแคลนการเลือกและค่าเสียโอกาส ตัวชี้วัดที่ 2 วิเคราะห์ค่านิยมและพฤติกรรมกรรมการบริโภคของคนในสังคมซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ ซึ่งสาระการเรียนรู้แกนกลางได้ระบุสิ่งที่นักเรียนต้องเรียนไว้ดังนี้

1. ความหมายและความสำคัญของการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ
2. หลักการในการบริโภคที่ดี
3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการบริโภค
4. ค่านิยมและพฤติกรรมของการบริโภคของคนในสังคมปัจจุบัน รวมทั้งผลดีและผลเสียของพฤติกรรมดังกล่าว

และตัวชี้วัดที่ 3 เสนอแนวทางการพัฒนาการผลิตในท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสาระการเรียนรู้แกนกลางได้ระบุสิ่งที่นักเรียนต้องเรียนไว้ดังนี้

1. ความหมายและความเป็นมาของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรวมทั้งโครงการตามพระราชดำริ
3. หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง
4. การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการดำรงชีวิต
5. ความสำคัญ คุณค่าและประโยชน์ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อสังคมไทย จากมาตรฐาน ตัวชี้วัด และสาระแกนกลางที่กล่าวมา มีการระบุเกี่ยวกับการบริโภคไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นครูสังคมศึกษาจึงสามารถสอดแทรกเนื้อหาเรื่องการบริโภคที่ยั่งยืนในการเรียนการสอนรายวิชาสังคมศึกษา และยังสามารถสอดแทรกการสร้างพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนควบคู่กันไปได้ด้วยเป็นอย่างดี

จากการศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยย้อนหลัง พบว่ามีการกล่าวถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพอเพียงและความยั่งยืน ซึ่งล้วนเป็นส่วนหนึ่งของการบริโภค หากแต่สิ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียนเป็นเพียงการเรียนรู้สาเหตุ ที่มาที่ไปของปัญหาและสิ่งที่เกิดขึ้นเท่านั้น (สุริชัย หวันแก้ว, 2551) ไม่ได้เน้นไปที่พฤติกรรมกรรมการบริโภคของนักเรียน นอกจากนี้โรงเรียนจำนวนมากยังเน้นความสำคัญไปที่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางวัตถุ เช่น การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและการจัดภูมิทัศน์ให้เขียว สะอาด และสวยงาม (ส่วนสิ่งแวดล้อมศึกษา กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม) สำหรับการจัดการเรียนรู้นอกโรงเรียน โรงเรียนได้จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งส่วนใหญ่เน้นกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการขยะ ตลอดจนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในด้านอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่การเรียนรู้ปัญหาในชุมชนด้วยประสบการณ์ตรงอย่างลึกซึ้งและการร่วมมือกันแก้ไขปัญหายังมีอยู่น้อยมาก เช่น ขณะที่นักเรียนเรียนรู้และทำกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านบรรจุก๊าซที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน แต่ที่บ้านและสังคมโดยรวมยังไม่เห็นความสำคัญและยังมีการใช้บรรจุก๊าซที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น โฟมอย่างแพร่หลาย เป็นต้น ความแตกต่างของสิ่งที่เรียนรู้และการปฏิบัติในโรงเรียนกับนอกรั้วโรงเรียนเป็นข้อกีดขวางสำคัญต่อการพัฒนาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การเกิดผลเป็นรูปธรรมได้อย่างแท้จริง (สุริชัย หวันแก้ว, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการที่เห็นตรงกันว่า อุปสรรคปัญหาสำคัญของการเรียนรู้และสร้างพฤติกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คือการขาดความเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้และวิถีชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษากับนอกสถานศึกษา ซึ่งควรสอดคล้องและเกื้อหนุนกันอย่างมาก

จากสาเหตุและปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กล่าวมาข้างต้นก่อปรกับสภาวะประชากรที่เพิ่มมากขึ้น จาก 5,000 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2530 (UNEP) เป็นกว่า 7,000 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2554 (สมาคมประชากรโลก, 2554) ส่งผลให้ความต้องการในการใช้ทรัพยากรมีมากขึ้น ดังนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่เราจะต้องมีการพัฒนาค่านิยมและสร้างพฤติกรรมกรบริโภคที่ยั่งยืน คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมให้กับเด็กและเยาวชนที่จะโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต ให้มีพฤติกรรมกรบริโภคที่ยั่งยืน คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และเพื่อเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมให้มีคุณภาพต่อไป ในส่วนของการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน (ไพฑูริย์ สีนลาร์ตน์, 2557) กล่าวไว้ว่า สังคมไทยเป็นสังคมบริโภคนิยม จำเป็นที่เราจะต้องส่งเสริมให้เด็กรุ่นใหม่เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 อย่างมีวิจาร์ณญาณพอ ให้เขาารู้จักวิเคราะห์และประเมินสิ่งที่เขาเห็น รู้ และใช้ ว่าเหมาะสมเพียงใด การเน้นผู้บริโภคที่ฉลาดเป็นสิ่งจำเป็นมากในสังคมไทย ไม่ใช่ตามอย่างทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง โดยไม่ไตร่ตรอง ซึ่งสอดคล้องกับนักวิชาการทางด้านการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ ที่กล่าวโดยสรุปได้ว่า การคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ เป็นการคิดที่มีการไตร่ตรองอย่างสุขุมรอบคอบ มีเหตุผล เพื่อพิจารณาและวิเคราะห์ข้อมูล ที่จะนำไปสู่การตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม (Ennis, 1989 , Dewey, 1993 , Kelly, 2000 , Moor and Parker, 2001 , Bassham and others, 2002 , Cottrell, 2005 , กรมวิชาการ, 2540 , ทิศนา แชนมณี, 2544 , วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2555) ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทดลองนำการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ มาใช้ในการสอน เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนให้มีวิถีการบริโภคที่ยั่งยืนสอดคล้องกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน

คำถามการวิจัย

การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ สามารถพัฒนาพฤติกรรมกรบริโภคที่ยั่งยืนของนักเรียนมัธยมศึกษาได้หรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ก่อนและหลังการใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ กับวิธีการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ ที่มีต่อพฤติกรรมกรบริโภคที่ยั่งยืนสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมกรบริโภคที่ยั่งยืนระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ

สมมติฐานการวิจัย

มยุรี หุ่นขำ (2544) ได้ทำการศึกษา ผลการใช้รูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาในบริบทของชุมชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า

นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาในบริบทของชุมชนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

พลกฤษ ตันติญาณกุล (2547) ได้ทำการศึกษา ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษาด้วยการฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษาด้วยการฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีปกติ

ดวงพร จิตใจมั่น (2550) ได้ทำการศึกษา ผลของการจัดการเรียนการสอนตามแนวกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีต่อความสามารถในการอ่านโฆษณาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามแนวกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีค่าเฉลี่ยของความสามารถในการอ่านโฆษณาสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนการสอน และมีคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการอ่านโฆษณาสูงกว่าเกณฑ์

เรวณี ชัยเชาวรัตน์ (2551) ได้ศึกษา ผลของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเฉลี่ย สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม และมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์การประเมิน นอกจากนี้นักเรียนยังมีคะแนนพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม โดยพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงของนักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้ด้วยโปรแกรม อยู่ในระดับ 3 คือ นักเรียนปฏิบัติตามแนวทางการบริโภคแบบพอเพียงได้อย่างเหมาะสม

จากงานวิจัยข้างต้นพบว่า นักเรียนที่ผ่านการจัดการเรียนการสอน หรือโปรแกรม ที่เน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จะมีความสามารถในด้านต่างๆ เช่น การอ่าน ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา เพิ่มขึ้น มากกว่าเกณฑ์ทั่วไป และมากกว่ากลุ่มควบคุม ส่วนนักเรียนที่ผ่านโปรแกรมส่งเสริมทางด้านความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และคะแนนพฤติกรรมการบริโภคแบบพอเพียงสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วม ดังนั้นจึงสามารถนำผลที่ได้จากงานวิจัยข้างต้นมาสรุปสมมติฐานงานวิจัยได้ ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ
2. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน สูงกว่าก่อนการได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

คำจำกัดความในการวิจัย

1. การจัดการเรียนรู้ คือ การจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้เนื้อหาในสาระการเรียนรู้ที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต และสาระการเรียนรู้ที่ 3 เศรษฐศาสตร์ เพื่อสอนเรื่องการบริโภคที่ยั่งยืน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. การบริโภค คือ การใช้ประโยชน์จากสินค้าและบริการ เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคทั้งทางตรงและทางอ้อม
3. พฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน คือ พฤติกรรมในการบริโภคสินค้าและบริการของนักเรียนที่ไม่สร้างข้อจำกัดในการบริโภคของตนและผู้อื่นในภายหลัง โดยพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนนี้ได้มาจากการที่ผู้วิจัยศึกษาและสร้างแบบสำรวจพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบตามแนวคิดของ Janikowski ดังนี้
 - 3.1 การเลือกใช้สินค้าและบริการ คือ ใช้สินค้าและบริการตามความจำเป็นอย่างชาญฉลาด พิจารณาผลได้ผลเสียก่อนการเลือกบริโภคอย่างรอบคอบ โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม เลือกใช้สินค้าเทียมหรือสินค้าอื่นแทนสิ่งที่หายาก
 - 3.2 การลดการใช้ คือ การลดการใช้ทรัพยากรทุกชนิดให้น้อยลง ใช้พลังงานต่างๆ เช่น น้ำ ไฟฟ้า เชื้อเพลิง ฯลฯ อย่างประหยัด
 - 3.3 การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด คือ การผลิตและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า ทั้งนี้หมายถึงรวมถึงการถนอมและฟื้นฟูซ่อมแซมสิ่งของกลับมาใช้ใหม่ด้วย
 - 3.4 การคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ คือ การจัดการขยะเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลต่อไป รวมทั้งการใช้สินค้าจากสิ่งของรีไซเคิล และ/หรือ นำกลับไปรีไซเคิลได้หลังการใช้งาน

4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง กระบวนการฝึกหรือการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณ โดยการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมี วิจารณญาณของเพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์ (2537) 3 ขั้นตอน เพื่อนำมาพัฒนาให้แก่ ผู้เรียน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เสนองาน

ขั้นตอนที่ 2 ฝึกความสามารถในการคิด

- กิจกรรมฝึกการคิดเป็นรายบุคคล
- กิจกรรมฝึกการคิดในกลุ่มย่อย
- กิจกรรมเสนอผลการคิด

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินกระบวนการคิด

ซึ่งรูปแบบการพัฒนาพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะช่วยให้ผู้เรียนเกิด ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้

1. ระบุประเด็นปัญหาหรือประเด็นในการคิด
2. ประมวลข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งข้อเท็จจริงและความคิดเห็น
3. วิเคราะห์ข้อมูล
4. พิจารณาทางเลือก
5. ลงความเห็น ตัดสินใจ และทำนายอนาคต

5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สร้าง ขึ้นตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และหนังสือแบบเรียนกลุ่มสาระสังคม ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ การบรรยาย อภิปราย กิจกรรมกลุ่ม เกมสถานการณ์จำลอง และบทบาทสมมติ เป็นต้น

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา คือ เนื้อหาสาระในรายวิชา ส 21103 สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ซึ่งประกอบไปด้วย สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต ในสังคม และสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3. ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย
 - 3.1 ตัวแปรจัดกระทำ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมี
วิจารณญาณ
 - 3.2 ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน
4. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนเป็นผู้ตอบแบบสำรวจพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน
ตามการรับรู้ของตนเอง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีต่อพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. แนวคิดของการบริโภคที่ยั่งยืน
 - 1.1 ความหมายของการบริโภค
 - 1.2 ความหมายของการบริโภคที่ยั่งยืน
 - 1.3 พฤติกรรมของผู้บริโภค
 - 1.4 พฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน
2. แนวคิดของกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 - 2.1 ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 - 2.2 ความสำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 - 2.3 องค์ประกอบและกระบวนการของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
3. ขั้นตอนการฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความสัมพันธ์ของการคิดอย่างมี
วิจารณญาณกับพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน
 - 3.1 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีวิจารณญาณ
 - 3.2 ความสัมพันธ์ของการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

1. แนวคิดของการบริโภคที่ยั่งยืน

1.1 ความหมายของการบริโภค

จากการศึกษาความหมายของ “การบริโภค” ซึ่งมีนักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (มปป) ได้ให้ความหมายของการบริโภคไว้ว่า การบริโภคหมายถึง การใช้ประโยชน์จากสิ่งของและบริการเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ เช่น การรับประทานอาหาร การเข้าร้านเสริมสวย การไปพบแพทย์เมื่อไม่สบาย การชมภาพยนตร์เพื่อความบันเทิง เป็นต้น

เอกรินทร์ สีมหาศาล และคณะ (มปป) ได้ให้ความหมายของการบริโภคว่า หมายถึง การใช้ประโยชน์จากสินค้าและบริการ รวมถึงการนำสินค้าและบริการมาใช้ประโยชน์เพื่อการผลิตเป็นสินค้าและบริการอื่นๆ เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์

สมเกียรติ ภูระหงษ์ (มปป) ได้กล่าวถึงการบริโภคไว้ว่า การบริโภคมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และในปัจจุบันมีสินค้าและบริการที่ผู้ผลิตทำการผลิตออกมามากมาย ผู้บริโภคหรือผู้ซื้อเป็นผู้ตอบสนองสินค้าหรือบริการของผู้ผลิตเหล่านั้น

ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์ (2548) กล่าวว่า การบริโภคไม่ได้หมายถึงการรับประทานอาหารเพียงอย่างเดียว หากแต่หมายถึงการใช้สินค้าและบริการในรูปแบบอื่นด้วย เช่น การท่องเที่ยว การขนส่ง ฯลฯ จึงสรุปได้ว่า การกระทำอันทำให้สินค้าหรือบริการอย่างใดอย่างหนึ่งสิ้นเปลือง ไปเพื่อเป็นประโยชน์แก่มนุษย์ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม ถือเป็นการบริโภคทั้งสิ้น

จากการศึกษาความหมายของการบริโภคที่นักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวไว้ สามารถสรุปได้ว่า การบริโภค คือการตอบสนองและการใช้ประโยชน์จากสินค้าและบริการที่ผู้ผลิตทำการผลิตออกมา เพื่อตอบสนองความต้องการของตัวผู้บริโภค เช่น การรับประทานอาหาร การท่องเที่ยว พักผ่อน เป็นต้น

1.2 ความหมายของการบริโภคที่ยั่งยืน

การบริโภคที่ยั่งยืน ความหมายของการบริโภคที่ยั่งยืนได้มีสถาบัน นักวิชาการ และนักการศึกษาให้ความหมายไว้ ดังนี้

The Oslo Symposium (1994) ได้ให้คำจำกัดความของ การบริโภคอย่างยั่งยืนว่า การบริโภคอย่างยั่งยืน หมายถึง การใช้สินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานและนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยที่ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ วัสดุที่เป็นพิษและลดการปล่อยของเสียและมลพิษออกสู่วงจรชีวิตของสินค้าหรือบริการนั้นๆ เพื่อที่จะไม่เบียดเบียนความต้องการของคนในรุ่นต่อไป

สหประชาชาติ (Brundtland Commission, 2002) นิยาม การผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน ว่าเป็นการบริโภคที่สามารถตอบสนองความจำเป็นของคนรุ่นปัจจุบันได้อย่างต่อเนื่อง โดยไม่สร้างข้อจำกัดต่อความจำเป็นของคนในรุ่นถัดไป ภายใต้สถานะที่มีอยู่อย่างจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติที่ต้องสงวนรักษาไว้ใช้ประโยชน์และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น

UNEP (2012) ได้ให้ความหมายของการบริโภคอย่างยั่งยืนไว้ว่า การบริโภคอย่างยั่งยืนเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดสรรสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของโลกโดยไม่เบียดเบียนหรือทำลายธรรมชาติ โลกต้องการการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการผลิตสินค้าและการบริการเพื่อการบริโภคโดยที่ไม่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาและการทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมสภาพลง

Hari Srinivas (มปป.) การบริโภคอย่างยั่งยืนคือการบริโภคสินค้าและบริการที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เป็นสังคมที่มีความเท่าเทียมกันและมีศักยภาพทางเศรษฐกิจ ในขณะที่ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทั้งโลก เป้าหมายการบริโภคอย่างยั่งยืนนั้นคือ ทุกคนทุกภาคส่วนและทุกประเทศ โดยเริ่มตั้งแต่ในระดับบุคคลไปจนถึงระดับรัฐบาลและกลุ่มบริษัทข้ามชาติ

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ (2551) ความหมายทางวิชาการ การบริโภคอย่างยั่งยืน คือ การบริโภคที่สนองตอบความจำเป็นของคนรุ่นปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง โดยไม่สร้างข้อจำกัดต่อความจำเป็นของคนในรุ่นถัดไป ภายใต้สถานะที่มีอยู่อย่างจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติที่ต้องสงวนรักษาไว้ใช้ประโยชน์ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากกลไกการบริโภคที่เป็นอยู่

โครงการยุทธศาสตร์การบริโภคที่ยั่งยืน (2552) กล่าวไว้ว่า บริบทของการบริโภคที่ยั่งยืนในระดับสากล ทั้งในส่วนของนิยาม หลักการ และกรอบแนวคิดนั้น มีการขับเคลื่อนในภาคส่วนและพื้นที่ภาคต่างๆ อย่างกว้างขวาง โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. การบริโภคที่ยั่งยืน เป็นรูปแบบของการบริโภคที่ผู้บริโภคสามารถตอบสนองความจำเป็นได้ของตนเองและนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่ต้องไม่ไปสร้างข้อจำกัดให้แก่คนรุ่นอนาคต ซึ่งสามารถบ่งชี้ชัดถึงกิจกรรมการใช้สินค้าและบริการ วัสดุทดแทนพลังงาน โดยประชาชน ชุมชน องค์กร และบุคคล โดยการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและลดการก่อมลพิษ
2. ในการบริโภคอย่างยั่งยืน มีประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องมากมาย อาทิเช่น ความพอเพียง การมีคุณภาพชีวิตที่ดี การปรับปรุงการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การเพิ่มสัดส่วนการใช้แหล่งพลังงานหมุนเวียน การลดของเสีย การพิจารณาวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ การคำนึงถึงดุลยภาพของมิติที่เกี่ยวข้อง โดยต้องบูรณาการประเด็นสำคัญเหล่านี้เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบแบบแผน เพื่อให้เกิดรูปแบบการตอบสนองความต้องการในชีวิตที่เท่าเทียมหรือดีกว่า และสร้างแรงขับเคลื่อนในการปรับปรุงด้านการใช้ทรัพยากรและการลดมลพิษอย่างต่อเนื่องเพื่อวิถีชีวิตของคนรุ่นปัจจุบันและคนรุ่นอนาคต
3. การบริโภคอย่างยั่งยืน มีความเกี่ยวข้องเนื่องกับการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ผ่านการมองอย่างเป็นระบบและเป็นวัฏจักรที่มีการหมุนเวียนได้อย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงการผลิตให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นโดยใช้ทรัพยากรน้อยลง การส่งเสริมให้ผู้บริโภคตระหนักและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่มีประสิทธิภาพ บริโภคสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความจำเป็นของตน โดยคำนึงถึงการลดการใช้ทรัพยากรและลดผลกระทบจากมลพิษต่างๆ ที่เกิดขึ้น
4. วิถีทางนำไปสู่การบริโภคที่ยั่งยืนนั้น ต้องคำนึงถึงสาระใหญ่ 2 ประการ ได้แก่
 - 1) การให้ความสำคัญกับการเลือกในการบริโภค และการผลักดันให้เกิดนโยบายเพื่อสร้างทางเลือกในการตัดสินใจปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตและการบริโภค
 - 2) สร้างความตระหนักให้บุคคลรับรู้ถึงปัญหา รู้ลึกถึงการมีส่วนร่วม และสามารถใช้ออกาสที่มีอยู่ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ในขณะที่ปัจจัยสำคัญที่จำเป็นต้องขับเคลื่อนให้เกิดขึ้นในระบบ 3 ประการ ประกอบด้วย
 - 2.1 การสร้างความตระหนักและรับรู้ของภาคอุปสงค์ในตลาด
 - 2.2 การสร้างขีดความสามารถในการบ่งชี้สถานภาพด้านการบริโภคอย่างยั่งยืน
 - 2.3 การพัฒนาความสามารถในการบ่งชี้ประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาเพิ่มเติมในการกำหนดนโยบาย เพื่อปรับปรุงกรอบ

ดำเนินการของนโยบายในการส่งเสริมการบริโภคอย่างยั่งยืนที่
เหมาะสมในอนาคต

5. ยุทธศาสตร์สำคัญในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริโภคไปสู่ความยั่งยืน มีแนวทางสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1. การให้ความรู้ 2. สร้างแรงจูงใจ 3. สร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้บริโภคให้ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และลดมลพิษที่เกิดขึ้นให้น้อยลง (ปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริโภค) และการลดปริมาณการบริโภคสินค้าและบริการ (ปรับระดับการบริโภค)
6. การใช้เครื่องมือเชิงนโยบายแบบเชิงซ้อน ซึ่งประกอบด้วยมาตรการต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และกฎระเบียบข้อบังคับที่บูรณาการเชื่อมโยงกันนั้น ก่อให้เกิดประสิทธิภาพมากกว่าการใช้เครื่องมือเชิงนโยบายเพียงเฉพาะด้าน เนื่องจากมาตรการแต่ละด้านย่อมมีข้อด้อยข้อจำกัด ในขณะที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการกำหนดนโยบายเฉพาะทางแต่ละด้าน มีขีดจำกัดในการผลักดันเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติภายใต้ขอบเขตความรับผิดชอบของตน ไม่สามารถครอบคลุมประเด็นปัญหาที่มีความเกี่ยวเนื่องกับการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตและการบริโภคตามเป้าหมายได้ทั้งหมด
7. ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือหรือมาตรการที่นำมาใช้ในการขับเคลื่อนการบริโภคที่ยั่งยืน ทั้งทางด้านเศรษฐศาสตร์ กฎระเบียบข้อบังคับ และพบว่า
 - 1) เครื่องมือทางด้านเศรษฐศาสตร์ที่มีการนำมาใช้ในปัจจุบัน ได้แก่ การกำหนดราคาในการจำหน่าย การใช้ภาษีสิ่งแวดล้อม และการเก็บค่าธรรมเนียม การปรับโครงสร้างทางภาษีให้เอื้อต่อผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการให้เงินทุนอุดหนุนเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มาตรการเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการจูงใจให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยในการสร้างเกณฑ์ในการกำหนดภาษีสิ่งแวดล้อม ต้องคำนึงถึงความยืดหยุ่นของการกำหนดราคาของในท้องตลาด เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ก่อให้เกิดมลพิษ ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ตระหนักถึงค่าใช้จ่ายที่ต่อมหมดเปลืองไปกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นด้วยเมื่อมีการตัดสินใจเพื่อการผลิตหรือการบริโภค
 - 2) การนำเครื่องมือทางด้านกฎระเบียบข้อบังคับมาใช้ ได้แก่ การกำหนดเกณฑ์หรือมาตรฐานในการควบคุมคุณภาพสินค้าและบริการต่างๆ การใช้กฎระเบียบข้อบังคับเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริโภคของประชาชน เป็นแนวทางที่สามารถทำได้โดยภาครัฐ โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้อง 3 ประการ ได้แก่ การยอมรับของสาธารณชน การนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการกำกับดูแลหรือควบคุมให้เป็นไปตามมาตรการที่กำหนด นอกจากนี้เพื่อให้

เกิดประสิทธิผลสูงสุดในการนำไปสู่การปฏิบัติ ต้องเป็นไปในแนวทางบูรณาการโดยมีภาคส่วนอื่นเกี่ยวข้องผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม

- 3) การใช้มาตรการทางสังคมควรอยู่บนพื้นฐานของหลักการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การแบ่งปันที่สามารถตอบสนองความจำเป็นของประชากรทั้งหมด การสร้างความเข้มแข็งโดยพัฒนาศักยภาพและความสามารถของมนุษย์ ความรับผิดชอบต่อสังคมโดยการบริโภคอยู่บนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนความจำเป็นของผู้อื่น และความยั่งยืนจากการที่ไม่นำทรัพยากรในอนาคตของคนรุ่นต่อไปมาใช้ ซึ่งในบริบทสากลพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจ สื่อโฆษณา และการตลาด เข้ามามีบทบาทในการบริโภคอย่างยั่งยืนได้

จากการศึกษาความหมายของการบริโภคที่ยั่งยืน ที่ได้มีสถาบัน นักวิชาการ และนักการศึกษา ให้ความหมายไว้ สามารถสรุปได้ว่า การบริโภคที่ยั่งยืน คือการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในการบริโภคสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของคนในปัจจุบันได้อย่างต่อเนื่องและทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยไม่สร้างข้อจำกัดและความสามารถในการบริโภคสินค้าและบริการของคนในรุ่นอนาคต ภายใต้ทรัพยากรที่มีจำกัด ดังนั้นจึงต้องมีการเลือกบริโภคสินค้าและบริการ ลดการใช้ในสิ่งที่ไม่จำเป็น คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในส่วนของภาคการผลิตและภาคครัวเรือน ลดการปล่อยของเสีย รบกวนและใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้น้อยที่สุด

1.3 พฤติกรรมของผู้บริโภค

จากการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภค ได้มีนักวิชาการและนักการศึกษา ให้ความหมายไว้ดังนี้

Kollat and Blackwell (1968) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภคว่าการกระทำของบุคคลเกี่ยวข้องกับการได้รับและการใช้สินค้าและบริการ รวมไปถึงกระบวนการตัดสินใจที่มีอยู่ก่อนและมีส่วนในการกำหนดให้มีการกระทำดังกล่าว

Engel และคณะ (1968) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภคว่า เป็นการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการได้รับและการใช้สินค้าและบริการ รวมไปถึงกระบวนการตัดสินใจที่มีอยู่ก่อนและมีส่วนในการกำหนดให้มีการกระทำดังกล่าว

Williams (1982) ได้ให้ความหมายและอธิบายถึงพฤติกรรมผู้บริโภคไว้อย่างกระชับว่า คือวิถีทางที่บุคคลกระทำในกระบวนการแลกเปลี่ยน

Schiffman and Kanuk (1987) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภคว่า เป็นพฤติกรรมที่ผู้บริโภคแสดงออก ไม่ว่าจะเป็นการเสาะแสวงหา ซื้อ ใช้ ประเมินผล หรือการบริโภคผลิตภัณฑ์ บริการ และแนวคิดต่างๆ ซึ่งผู้บริโภคคาดว่าจะสามารถตอบสนองความต้องการของตนได้

Loudon and Bitta (1988) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภคอาจหมายถึง กระบวนการตัดสินใจ และกิจกรรมทางกายภาพที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องเมื่อมีการประเมินการได้มา การใช้หรือการจ่ายใช้สอยซึ่งสินค้าและบริการ

Engle, Blackwell and Miniard (1990) กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง การกระทำต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดหาให้ได้มาซึ่งการบริโภค และการจ่ายใช้สอยซึ่งสินค้าและบริการ รวมทั้งกระบวนการตัดสินใจที่เกิดขึ้นทั้งก่อนและหลังการกระทำดังกล่าวนี้ด้วย

Peter and Olsen (1990) กล่าวว่า สมาคมการตลาดแห่งสหรัฐอเมริกา (American Marketing Association (AMA)) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภคไว้ว่า การกระทำซึ่งส่งผลต่อกันและกันตลอดเวลาของความรู้ ความเข้าใจ พฤติกรรม และเหตุการณ์ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์ได้กระทำขึ้นในเรื่องของการแลกเปลี่ยนสำหรับการดำเนินชีวิต

Schiffman and Kanuk (1991) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริโภคแสดงออกในการแสวงหาสำหรับการซื้อ การใช้ การประเมิน และการจ่ายใช้สอย ให้ได้มาซึ่งสินค้าและบริการตามความต้องการที่คาดหวัง

Schiffman and Kanuk (1994) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภคว่า พฤติกรรมซึ่งผู้บริโภคทำการค้นหา การซื้อ การใช้ การประเมินผล การใช้สอยผลิตภัณฑ์ และการบริการ ซึ่งคาดว่าจะสนองความต้องการของเขา

Solomon (1996) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภคไว้ว่า การศึกษาถึงกระบวนการต่างๆ ที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้าไปเกี่ยวข้อง เพื่อทำการเลือกสรรการซื้อ การใช้ หรือการบริโภค อันเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ บริการ ความคิด หรือประสบการณ์ เพื่อสนองความต้องการให้ได้รับความพึงพอใจ

Hoyer and MacInnis (1997) ให้ความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภคว่า เป็นผลสะท้อนของการตัดสินใจของผู้บริโภคทั้งหมด ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการได้รับมา การบริโภค และการกำจัดอันเกี่ยวกับสินค้า บริการ เวลา และความคิด

Mowen and Minor (1998) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนที่เกี่ยวข้องกับการได้รับมา การบริโภค การกำจัด ที่เกี่ยวข้องกับสินค้า บริการ ประสบการณ์ และความคิด

จากความหมายที่มีการศึกษาค้นคว้ามาแล้วข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง พฤติกรรมของปัจเจกบุคคลที่แสดงออกเกี่ยวกับการสนองความต้องการของตนในด้านต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการใช้สินค้าและบริการ ผลิตภัณฑ์ เวลา ประสบการณ์ และความคิด โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยน (ซื้อ-ขาย) ที่ปัจเจกบุคคลนั้นต้องตัดสินใจทั้งก่อนและหลังการแลกเปลี่ยนดังกล่าว โดยบุคคลที่จะถือว่าเป็นผู้บริโภคในที่นี้คือ บุคคลที่มีสิทธิในการได้มาและใช้ไปซึ่งสินค้าและบริการ จากความหมายนี้แสดงให้เห็นว่า ทุกคนต่างก็สามารถเป็นผู้บริโภคได้ หากจะแตกต่างกันที่สินค้าและบริการที่แต่ละบุคคลจะเลือกในการบริโภค ซึ่งขึ้นอยู่กับความพอใจส่วนบุคคล การตอบสนองความต้องการของครอบครัว ชุมชน เป็นต้น ดังนั้นผู้บริโภคจึงเป็นหัวใจสำคัญของพฤติกรรมผู้บริโภค กล่าวคือ ถ้าเราเข้าใจผู้บริโภคในแง่ความต้องการ กระบวนการทางความคิด ความประทับใจ ปัญหา ข้อจำกัด และการกระทำ เราก็จะเข้าใจถึงพฤติกรรมผู้บริโภคได้เช่นกัน

1.4 พฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน

แนวทางการบริโภคที่ยั่งยืนได้ถูกพัฒนาขึ้นบนหลักการของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งนิยามโดย Brundtland Commission เมื่อปี 2520 ว่าเป็นการพัฒนาที่สามารถสนองความต้องการที่จำเป็นของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่กระทบต่อขีดความสามารถในการสนองความต้องการที่จำเป็นของคนในรุ่นต่อไป แนวคิดหลักของการบริโภคที่ยั่งยืน จึงเป็นการบริโภคที่สามารถสนองความต้องการที่จำเป็นของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่กระทบต่อขีดความสามารถในการสนองความต้องการในการบริโภคที่จำเป็นของคนในรุ่นต่อไป ประเด็นสำคัญที่ต้องทำความเข้าใจคือ การบริโภคที่ยั่งยืนนั้น มิได้หมายถึง การบริโภคให้น้อยลง (less consumption) แต่หมายถึงการบริโภคที่มีประสิทธิภาพ (more efficient) ด้วยความรอบรู้ (better informed) และใช้ทรัพยากรให้น้อยลง (less resource intensive) ฉะนั้น คนยากจนจึงสามารถที่จะบริโภคเพิ่มขึ้นให้เพียงพอต่อความต้องการที่จำเป็นตามแนวทางการบริโภคที่ยั่งยืนได้ (พิพัฒน์ ยอดพฤติการ, 2551) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล พบว่าในปัจจุบันมีนักวิชาการ นักการศึกษา และ คนทำงานได้เสนอพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนที่ไว้ดังนี้

Janikowski (2000 อ้างถึงใน Said, A.M., Yahaya N. and Ahmadun F. 2007 และ Tan & Lau, 2009) กล่าวว่า พฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนมีรูปแบบหลัก 4 แบบคือ 1.การเลือกใช้ (selection) 2.การลดการใช้ (minimization) 3.การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (maximization) และ 4.การคัดแยก (segregation) ขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ (reuse) หรือ รีไซเคิล (recycle)

ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2546) กล่าวถึงแนวทางในการปฏิบัติเพื่อความยั่งยืนดังนี้

1. ลดการใช้พลังงาน เพื่ออนุรักษ์และสงวนทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งใช้ทรัพยากรและพลังงานที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้พลังงานอย่างรู้คุณค่า แสวงหาพลังงานทดแทนที่สะอาดและส่งผลกระทบท่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่า การใช้พลังงานเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดสามารถทำได้ดังนี้

- ลดการสูญเสียในการใช้พลังงานทุกจุด ทุกขั้นตอน เช่น ปิดไฟ ปิดพัดลมเมื่อไม่มีผู้ใช้งาน
- ตรวจสอบการรั่วไหลเพื่อลดการสูญเสีย เช่น การรั่วไหลของน้ำประปา การรั่วไหลของก๊าซหุงต้ม
- เพิ่มคุณค่าการใช้พลังงาน เช่น ติดตั้งบานประตู หน้าต่าง ให้ตรงกับช่องลมและแสงสว่าง ปลุกต้นไม้บังแดดทางด้านที่แดดส่องเพื่อลดความร้อน ทำให้เครื่องปรับอากาศและพัดลมทำงานน้อยลง
- เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน เช่น ใช้หลอดฟลูออเรสเซนต์แทนหลอดแบบมีไส้ การใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าชนิดประหยัดไฟฟ้า (เครื่องใช้ไฟฟ้าประหยัดไฟเบอร์ 5)

นอกจากการใช้พลังงานอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพแล้ว ยังต้องมีการแสวงหาแหล่งพลังงานทดแทน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม พลังงานจากคลื่น พลังงานจากน้ำขึ้นน้ำลง พลังงานความร้อนใต้พิภพ พลังงานจากก๊าซชีวภาพ ซึ่งเป็นพลังงานที่สะอาดและก่อให้เกิดมลพิษน้อยกว่าพลังงานจากแหล่งที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

2. การลดขยะมูลฝอยที่ไม่จำเป็น เช่น โลหะ พลาสติก กระดาษ ซึ่งถือเป็นการช่วยยืดอายุแหล่งทรัพยากรธรรมชาติด้วยนั่นเอง นอกจากช่วยยืดอายุแหล่งทรัพยากรแล้ว ยังเป็นการประหยัดพลังงานที่ต้องใช้ในกระบวนการผลิต และลดจำนวนขยะมูลฝอยที่จะถูกส่งออกสู่สิ่งแวดล้อมได้ด้วย การลดขยะมูลฝอยที่ไม่จำเป็นสามารถทำได้ดังนี้

- การผลิตและใช้สินค้าที่มีคุณภาพ อายุการใช้งานยืนยาว ทนทาน ไม่เสื่อมสภาพเร็วจนต้องหาซื้อใหม่ในเวลาอันสั้น
- การผลิตและใช้ของที่ซ่อมแซมได้ง่ายหรือสามารถถอดเปลี่ยนเป็นชิ้นๆ ได้ ทำให้ลดการผลิตและการทิ้งขยะมูลฝอย
- ลดการใช้ (Reduce) ลดการใช้สิ่งของที่จะกลายเป็นขยะมูลฝอย และลดการใช้ของที่ย่อยสลายยาก ทำได้โดยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ของ เช่น ลดการใช้ผลิตภัณฑ์พลาสติก ซื้อเครื่องดื่มบรรจุขวดแก้วดีแทนเครื่องดื่มบรรจุกระป๋อง เป็นต้น
- การนำกลับมาใช้ใหม่ (Reuse) เช่น นำกระดาษที่ใช้แล้วหน้าเดียวมาใช้อีกหน้าหนึ่ง บรรจุภัณฑ์ที่เป็นกล่อง ถุงใส่สินค้า ขวดใส่นำไปล้างแล้วบรรจุของใช้ใหม่
- การนำกลับมาผลิตใหม่ (Recycle) เป็นการหมุนเวียนหรือนำผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วกลับมาผลิตใหม่ซึ่งจะผลิตเป็นผลิตภัณฑ์เดิมหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ก็ได้

วัสดุที่สามารถนำกลับมาผลิตใหม่ได้ เช่น พลาสติก โลหะ แก้ว กระดาษ เป็นต้น

3. สงวนและรักษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ผู้คนในสังคม เพื่อให้เกิดความรักความหวงแหนและมีจิตสำนึกที่ห่วงใยสภาพแวดล้อม ร่วมรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และช่วยกันสอดส่องดูแลการใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด รวมทั้งช่วยกันดูแลรักษาและพัฒนาให้ดีขึ้นด้วย

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2549) แนะนำพฤติกรรมกรการบริโภคที่จะส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนไว้ ดังนี้

1. ใช้ผ้าแทนกระดาษชำระ เราใช้กระดาษชำระ เช็ดมือ เช็ดโต๊ะ เช็ดหน้า ปิยะหลายล้านฟุต ซึ่งหมายถึงการโค่นต้นไม้จำนวนมหาศาล ช่วยกันลดการใช้กระดาษชำระโดยการวางผ้าเช็ดมือไว้ใกล้อ่างล้างมือและใช้ผ้าเช็ดโต๊ะแทนการใช้กระดาษชำระ
2. เลือกเวลารดน้ำต้นไม้ การรดน้ำต้นไม้ระหว่างเวลา 9 โมงเช้า จนถึง 5 โมงเย็น ปริมาณน้ำที่รดจะสูญหายไปในการระเหยถึง 60% ดังนั้น เวลาที่ควรรดน้ำต้นไม้ที่ดีที่สุดคือเวลาหลัง 6 โมงเย็น หรือก่อน 9 โมงเช้า
3. วิธีปลูกต้นไม้ในอาคาร การปลูกต้นไม้ในอาคาร วิธีที่เหมาะสม คือ การปลูกลงในกระถางที่ผสมถ่านกับดินไว้ด้วยกัน ถ่านจะเป็นตัวช่วยดูดซับสารมลพิษและจุลินทรีย์ได้
4. ในห้องปรับอากาศ ควรระบายอากาศ ในห้องปรับอากาศ ควรเปิดหน้าต่างให้อากาศระบายได้ในบางช่วง และควรเปิดพัดลมดูดอากาศด้วยทุกครั้งที่เปิดเครื่องปรับอากาศ
5. การลดการใช้ สำคัญกว่าการผลิตใช้ใหม่ การนำของที่ใช้แล้วมาผลิตใช้ใหม่ อาจไม่ใช่การแก้ปัญหาที่สำคัญ เพราะความสำคัญไม่ได้อยู่ที่วิธีการนำพลาสติกที่ใช้แล้วกลับมาผลิตใช้ใหม่อีก แต่สำคัญตรงที่เราควรจะหาวิธีลดการใช้พลาสติกให้น้อยลง
6. หมั่นปิดฝู่นจากหลอดไฟ ควรหมั่นปิดฝู่นจากหลอดไฟอยู่เสมอ เพราะฝู่นและความสกปรก จะลดความส่องสว่างของแสงไฟลงไปถึง 33%
7. แยกทิ้งเศษกระดาษจากขยะอื่น ควรหลีกเลี่ยงการทิ้งเศษกระดาษลงในถังเดียวกับขยะอื่นๆ เพราะจะทำให้กระดาษเปื้อนไขมันและเศษอาหาร จะทำให้ไม่สามารถนำกระดาษนั้นกลับมาผลิตใหม่ได้
8. ใช้ถุงพลาสติกซ้ำหลายๆ ครั้ง เราสามารถประหยัดถุงพลาสติกได้โดยการใช้ซ้ำหลายๆ ครั้งแล้วทำความสะอาดเพื่อส่งกลับเข้าโรงงานเพื่อนำไปผลิตใช้ใหม่
9. กระดาษที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้ใหม่ การนำกระดาษใช้แล้วกลับมาผลิตใช้ใหม่ทุกๆ 1 ตัน สามารถช่วยลดการตัดต้นไม้ได้ถึง 17 ตัน

นอกจากนี้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (มปป.) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า แนวคิดการบริโภคที่ยั่งยืนเป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ จากกระแสการบริโภคแบบฟุ่มเฟือย สู่อุปโภคบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงความสามารถที่รองรับได้ของระบบนิเวศน์ ซึ่งก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสุขในการดำเนินชีวิตที่สามารถพึ่งตนเองได้ และรักษาทรัพยากรให้สามารถใช้ในกิจกรรมการผลิตและบริโภคอย่างต่อเนื่องไปถึงรุ่นอนาคต ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรมบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

Auito and Heinonen (2004) กล่าวว่า พฤติกรรมการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม คือ การสร้างกิจกรรมการรีไซเคิล การใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะ รวมถึงการจำกัดการใช้ทรัพยากร ทั้งนี้แต่ละคนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติ และฝึกการเลือกอุปโภคบริโภค เพื่อให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุดด้วย

Elaine Andrews (2006) เสนอพฤติกรรมที่จะส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันไว้ได้แก่

1. การแยกขยะรีไซเคิล เช่น กระดาษ เหล็กแท่ง เหล็กผสม ออกจากขยะอื่นทั่วไป
2. เก็บหรือแยกชิ้นส่วนที่ใช้ได้ที่บรรจุในสิ่งของที่ต้องการทิ้ง
3. หาเวลาที่เหมาะสมจัดสรรสิ่งของอยู่เสมอ
4. ตัดแปลงของที่ไม่จำเป็นแล้วเพื่อนำกลับมาใช้อีกอย่างสร้างสรรค์

Swiss Armed Force (2007) สรุปพฤติกรรมที่ควรกระทำเกี่ยวกับการดูแลสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. เก็บขยะให้เรียบร้อยก่อนทิ้ง
2. ทิ้งแบตเตอรี่ที่ใช้แล้วอย่างระมัดระวัง
3. หลีกเลี่ยงการทำลายต้นไม้
4. ใช้น้ำ กระดาษ น้ำมัน และพลังงานสำรองต่างๆ อย่างระวัง
5. ใช้จักรยานเป็นพาหนะ
6. ใช้อุปกรณ์ที่ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น ตู้อุ่นประหยัดพลังงาน
7. วางแผนการใช้ทรัพยากรในสิ่งแวดล้อมอย่างดี

เกษม จันทร์แก้ว (2527) เสนอข้อควรปฏิบัติไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. ต้องใช้อย่างฉลาด คือ ในการใช้ทรัพยากรแต่ละอย่าง ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบถึงผลได้ผลเสีย ความขาดแคลนหรือความหายากในอนาคต อีกทั้งการพิจารณาถึงหลักเศรษฐกิจอย่างถ่วงดุลด้วย
2. ประหยัดของที่หายาก ทรัพยากรใดที่มีน้อย หรือหายาก ควรอย่างยิ่งที่จะเก็บรักษาเอาไว้ให้สูญไป บางครั้งถ้ามีของบางชนิดที่พอจะใช้ได้ก็ควรใช้อย่างประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย

3. หาวิธีการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้ดีขึ้น ทรัพยากรใดก็ตามที่มีสภาพล่อแหลมต่อการสูญเปล่าหรือจะหมดไป ถ้าดำเนินการไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ควรอย่างยิ่งที่จะได้หาทางปรับปรุงให้อยู่ในลักษณะที่ดีขึ้น

วิชัย เทียนน้อย (2541) กล่าวถึงวิธีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยืดอายุการใช้งานให้ยาวที่สุด ซึ่งทำได้หลายประการ ดังนี้

1. การถนอม เป็นการพยายามคงสภาพทั้งปริมาณและคุณภาพเอาไว้คือ ลดปริมาณการใช้และช่วยยืดอายุการใช้งานให้ยาวนานเท่าที่จะทำได้
2. การบูรณฟื้นฟู ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติได้รับความเสียหายเนื่องมาจากสาเหตุต่างๆ ให้กลับคืนสภาพเดิม
3. การนำมาใช้ใหม่
4. การเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้งาน คือ ใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด
5. การนำสิ่งอื่นมาใช้ทดแทน ซึ่งจะช่วยให้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มีอายุการใช้งานที่เพิ่มขึ้น
6. สำรวจแหล่งทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มเติม
7. การประดิษฐ์ของเทียมขึ้นมาใช้ จะช่วยลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่น้อยลง

อำนาจ เจริญศิลป์ (2543, อ้างถึงใน พิชชา คำสนองศรี, 2552) กล่าวถึงหลักก่อนุรักษ์วิทยาในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมไว้ ดังนี้

1. ใช้อย่างสมเหตุสมผล หรือใช้ตามความจำเป็น ไม่ให้เกิดความสูญเปล่า ถ้าจำเป็นต้องให้มีการสูญเปล่า จะต้องให้เกิดการสูญเปล่าหรือสูญเสียที่น้อยที่สุด
2. ประหยัดของที่หายากและของที่กำลังจะสูญพันธุ์ ซึ่งของเหล่านี้มักจะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อมนุษย์ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม
3. ปรับปรุงซ่อมแซมทรัพยากรที่เสื่อมโทรมให้คืนสภาพใกล้เคียงสภาพเดิม หรือเท่ากับสภาพเดิมแล้วจึงค่อยนำไปใช้ จะทำให้ระบบสิ่งแวดล้อมดีขึ้น ไม่ใช่แต่เพียงจะทำให้ทรัพยากรฟื้นคืนสภาพ แต่จะทำให้ทรัพยากรหรือทั้งระบบดีขึ้น

เกษม จันทรแก้ว (2544, อ้างถึงใน พิชชา คำสนองศรี, 2552) อธิบายหลักการอนุรักษ์ไว้ดังนี้

หลักการที่ 1 การใช้แบบยั่งยืน ต้องมีการวางแผนการใช้ตามคุณสมบัติเฉพาะตัวของทรัพยากร พร้อมทั้งมีการเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสม ที่จะใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมกับชนิดของทรัพยากร ปริมาณการเก็บเกี่ยวเพื่อการใช้ ช่วงเวลาที่จะนำมาใช้ และกำจัดบำบัดของเสียและมลพิษให้หมดไป หรือเหลือน้อยจนไม่มีพิษภัย

หลักการที่ 2 การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เมื่อมีการใช้ย่อมเกิดความเสื่อมโทรม เพราะการใช้ที่ไม่เหมาะสม จำเป็นต้องทำการฟื้นฟูให้เสียก่อน

จนทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนั้นๆ ตั้งตัวได้ จึงสามารถนำมาใช้ได้มีโอกาสต่อไป อาจใช้เวลาฟื้นฟูการกำจัด การบำบัด หรือการทดแทนเป็นปีๆ

หลักการที่ 3 การสงวนของหายาก ทรัพยากรบางชนิดมีการใช้มากเกินไป หรือมีการแปรสภาพเป็นสิ่งอื่น ทำให้ทรัพยากร/สิ่งแวดล้อมบางชนิดกลายเป็นของหายาก ถ้าปล่อยให้มีการใช้เกิดขึ้นแล้ว อาจทำให้เกิดการสูญพันธุ์ได้ จำเป็นต้องสงวนเก็บไว้ เพื่อเป็นแม่บทในการผลิตมากขึ้น

มันส์ สุวรรณ (2549, อ้างถึงใน พรรณิกา สุวรรณอำไพ, 2551) ได้เสนอการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถกระทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

วิธีการอนุรักษ์โดยตรง

1. การใช้ทรัพยากรอย่างฉลาดหรือใช้อย่างประหยัด
2. การใช้สิ่งทดแทนทรัพยากรธรรมชาติประเภทที่ไม่สามารถสร้างเสริมได้ สิ่งทดแทนอาจเป็นทรัพยากรอย่างอื่นที่หาง่ายหรืออยู่มากมายตามธรรมชาติหรือก็ไม่อาจเป็นสิ่งที่เกิดจากการสังเคราะห์ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์คือการใช้พลาสติกทดแทนโลหะ
3. การสร้างเสริมและฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในสภาพสมดุลมากที่สุด

วิธีการอนุรักษ์โดยทางอ้อม

1. การสร้างหรือจัดตั้งกลุ่มในลักษณะต่างๆ เพื่อการรณรงค์และสร้างแนวร่วมสำหรับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีบทบาทในการรณรงค์การปลูกต้นไม้ การให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปในเรื่องของธรรมชาติและความสำเร็จของสิ่งแวดล้อม
2. การให้การศึกษา การปลูกฝังจิตสำนึก และการสร้างความตระหนักให้กับเยาวชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. การออกกฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ณัฐพร เลิศพิทยภูมิ (2549) ได้สรุปพฤติกรรมในการรักษาสิ่งแวดล้อมที่สามารถกระทำได้ ดังนี้

1. ต้องรู้จักใช้อย่างฉลาด พิจารณาถึงผลดี ผลเสีย คำนึงถึงความขาดแคลนหรือความหายากในอนาคต คือใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
2. ต้องรู้จักประหยัด เก็บรักษาของที่หายาก ทรัพยากรที่มีน้อยหรือหายากก็ควรเก็บรักษาไว้มิให้เสื่อมสูญ
3. ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่อาจเสื่อมโทรมแล้วให้ดีขึ้นได้ หรืออาจหาทางปรับปรุงให้อยู่ในสภาพที่ดีขึ้น
4. นำของที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ได้อีก หากเป็นทรัพยากรบางอย่างที่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้ ไม่ควรทิ้งเสียเปล่า แต่ควรเก็บกลับมาใช้ เพื่อเป็นการประหยัดและรักษาทรัพยากรที่เหลืออยู่

5. ให้การศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้ประชาชนตระหนักถึงความจำเป็นที่แท้จริงที่ต้องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไว้ และตระหนักดีว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมิใช่หน้าที่ของคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ที่สำคัญยิ่งของมนุษย์ทุกคนด้วยการปลูกฝังความคิดที่ถูกต้อง โดยทำให้เข้าใจว่าสิ่งแวดล้อมคือชีวิตของมนุษย์นั่นเอง

พิชา คำสนองศรี (2552) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจะได้ผลต้องอาศัยความร่วมมือกันปฏิบัติ วิธีการอนุรักษ์มีหลายวิธีขึ้นอยู่กับคุณสมบัติและปัญหาที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรแต่ละประเภท ในที่นี้สามารถแบ่งวิธีการอนุรักษ์เป็น 2 วิธีการใหญ่ๆ คือ

1. มาตรการอนุรักษ์โดยตรง เป็นวิธีการที่จะปฏิบัติต่อทรัพยากรธรรมชาติโดยตรงเพื่อถนอมรักษา และใช้ทรัพยากรอย่างฉลาดที่สุด คือ
 - 1.1 การถนอม หมายถึง การใช้อย่างประหยัด เพื่อให้มีทรัพยากรใช้ได้นาน เช่น การถนอมอาหาร
 - 1.2 การบูรณะหรือให้กลับฟื้นตัว คือการบูรณะทรัพยากรที่เก่าแล้ว เสื่อมคุณภาพแล้ว ให้กลับมีคุณภาพเหมือนเดิม เช่น การปรับปรุงดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์
 - 1.3 การปรับปรุงให้มีสภาพดีกว่าธรรมชาติ หมายถึง พยายามนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น เช่น การปรับปรุงดินให้มีผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น
 - 1.4 การผลิตและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ปรับปรุงกระบวนการผลิต การขนส่ง ฯลฯ โดยพยายามให้เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด
 - 1.5 การเอาของเก่ามาประดิษฐ์ใหม่
 - 1.6 การใช้สิ่งอื่นแทน
 - 1.7 การสำรวจตรวจสอบคุณภาพ และค้นหาทรัพยากร
2. มาตรการทางสังคม มาตรการอนุรักษ์ทรัพยากรโดยตรงอย่างเดียวไม่สามารถอนุรักษ์ทรัพยากรได้ จำเป็นต้องใช้มาตรการทางสังคมหรือความร่วมมือปฏิบัติของทุกฝ่าย คือ
 - 2.1 การให้การศึกษา ให้ความรู้ตลอดจนสร้างทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรแก่ประชาชนทุกคน ทุกระดับอาชีพ ทุกวัย ให้รักหวงแหน และเห็นความจำเป็นในการอนุรักษ์ทรัพยากร
 - 2.2 ผนึกกำลังของผู้สนใจทั้งกำลังกาย ความคิด กำลังทรัพย์ จัดตั้งชมรมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากร
 - 2.3 ใช้มาตรการกฎหมายควบคุม

พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ ผู้อำนวยการสถาบันไทยพัฒนา ได้แนะนำว่าควรกระตุ้นให้เกิดการปรับพฤติกรรมในหมู่ผู้บริโภค ด้วยการสร้างอุปนิสัยที่สำนึกถึงสิ่งแวดล้อม หรืออาจเรียกได้ว่า อุปนิสัยสีเขียว 7 ประการ (สถาบันไทยพัฒนา 2553) ดังนี้

1. Rethink ความเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้น ก็ต่อเมื่อเรามีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเอง กระแสการรณรงค์เรื่องสิ่งแวดล้อมจะไม่เกิดผลสำเร็จใดๆ หากทุกคนที่ได้รับฟังข้อมูลไม่ตระหนักว่าตนเองต้องเปลี่ยนแปลง การรอคอยให้ผู้อื่นทำไปก่อน แล้วเราจึงค่อยคิดจะทำนั้น จะทำให้ท่านได้รับการดูแลจากธรรมชาติเป็นคนท้ายๆ
2. Reduce โลกร้อน เมื่อเราเผาผลาญทรัพยากรเกินขีดจำกัดที่ธรรมชาติจะหมุนเวียนได้ทัน โลกบูด เพราะเราบริโภคเกินจนเกิดขยะและของเสียที่ไม่สามารถย่อยสลายตามธรรมชาติได้ทัน จึงช่วยกันลดการใช้ทรัพยากรให้เหลือแต่เท่าที่จำเป็น และช่วยกันลดการบริโภคเพื่อไม่ให้เกิดขยะและของเสียจำนวนมากอย่างที่เป็นอย่างที่เป็นอยู่
3. Reuse สำรวจของที่ซื้อมาแล้ว ที่ใช้เพียงครั้งเดียว ว่ายังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ซ้ำได้หรือไม่ หาวิธีการใช้บรรจุภัณฑ์ซ้ำ หรือหลีกเลี่ยงบรรจุภัณฑ์ชนิดใช้ครั้งเดียวทิ้ง การซื้อของมีคุณภาพที่ราคาสูงกว่าแต่ใช้งานได้ทนทาน จะดีกว่าซื้อของที่ด้อยคุณภาพในราคาถูก แต่ใช้งานได้เพียงไม่กี่ครั้ง
4. Recycle เป็นการนำวัสดุที่หมดสภาพหรือที่ใช้แล้วมาปรับสภาพเพื่อนำมาใช้ใหม่ เริ่มลงมือปรับแต่งของใช้แล้วในบ้านให้เกิดประโยชน์ใหม่ ช่วยกันคัดแยกขยะหรือวัสดุเหลือใช้ที่ไม่สามารถรีไซเคิลได้เอง มอบให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดีกว่าทิ้งให้เสื่อมโทรมหรือเก็บไว้เฉยๆ โดยเปล่าประโยชน์
5. Recondition ของหลายอย่างสามารถปรับแต่งซ่อมแซมแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ได้ดั้งเดิม จงพยายามใช้ของให้ถูกวิธีเพื่อหลีกเลี่ยงการชำรุดเสียหายก่อนเวลาอันควร หากสิ่งของใดมีกำหนดเวลาที่ต้องบำรุงรักษา ให้หมั่นตรวจสอบและปฏิบัติตามตารางการบำรุงรักษา เพื่อยืดอายุการใช้งานให้นานขึ้น
6. Refuse การปฏิเสธเป็นช่องทางหนึ่งที่ช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดไม่ให้ถูกนำมาใช้หรือถูกทำลายเร็วขึ้น และเพื่อให้เวลาธรรมชาติในการฟื้นฟูสภาพตัวเองตามระบบนิเวศเริ่มจากสิ่งนอกตัว เช่น สีน้าฟุ่มเฟือย สิ่งที่เราต้องเติมใส่ร่างกาย เช่น อาหารนำเข้า
7. Return หน้าที่หนึ่งของมนุษย์ในฐานะผู้อยู่อาศัยโลกเป็นที่พักพิง คือ การตอบแทนคืนแก่โลก ใครใช้ทรัพยากรใดจากธรรมชาติมาก ก็ต้องคืนทรัพยากรนั้นกลับให้มากๆ

จากการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมกรบริโภคที่ยั่งยืนและพฤติกรรมกรบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแล้ว สามารถสรุปได้ว่าพฤติกรรมกรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการบริโภคให้เกิดประโยชน์สูงสุด นำมาซึ่งการบริโภคที่ยั่งยืน ที่หมายถึงการปฏิบัติตนในการบริโภคสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการตามความจำเป็น โดยคำนึงถึงผลที่จะตามมาจากการบริโภค ทั้งต่อตัวเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม ตามที่ได้มีการนำเสนอตัวอย่างพฤติกรรมมาแล้วข้างต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จัดหมวดหมู่ของพฤติกรรมดังกล่าวตามการจัดประเภทของการบริโภคที่ยั่งยืนโดย Janikowski (2000 อ้างถึงใน Said, A.M., Yahaya N. and Ahmadun F. 2007 และ Tan & Lau, 2009) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมกรบริโภคที่ยั่งยืนมีรูปแบบหลัก 4 แบบคือ 1.การเลือกใช้ (selection) 2.การลดการใช้ (minimization) 3.การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (maximization) และ 4.การคัดแยก (segregation) ขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ (reuse) หรือ รีไซเคิล (recycle) ได้ดังนี้

ตาราง 1 ตารางวิเคราะห์การจัดหมวดหมู่ของพฤติกรรมกรบริโภคที่ยั่งยืน

ชื่อผู้เชี่ยวชาญ/ หน่วยงาน	พฤติกรรมกรบริโภคที่เสนอ	รูปแบบของการบริโภคที่ยั่งยืน			
		การเลือกใช้ (selection)	การลดการใช้ (minimization)	การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (maximization)	การคัดแยก (segregation) เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ (reuse) หรือ รีไซเคิล (recycle)
กรมส่งเสริม คุณภาพ สิ่งแวดล้อม (2549)	ใช้ผ้าแทนกระดาษชำระ	✓	✓		✓
	เลือกเวลารดน้ำต้นไม้	✓		✓	
	วิธีปลูกต้นไม้ในอาคาร	✓		✓	
	ควรระบายอากาศ ในห้องปรับอากาศ		✓		
	การลดการใช้		✓		
	ควรหมั่นปิดฝุนจากหลอดไฟอยู่เสมอ			✓	
	แยกทิ้งเศษกระดาษจากขยะอื่น				✓
	ใช้ถุงพลาสติกซ้ำหลายๆ ครั้ง		✓	✓	✓
กระดาษที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้ใหม่			✓	✓	
Auito & Heinonen (2004)	การสร้างกิจกรรมการรีไซเคิล		✓	✓	✓
	การใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	✓	✓	✓	✓
	การจัดการขยะ				✓
	การจำกัดการใช้ทรัพยากร	✓	✓	✓	✓

ชื่อผู้เชี่ยวชาญ/ หน่วยงาน	พฤติกรรมกรการบริโภคที่เสนอ	รูปแบบของการบริโภคที่ยั่งยืน			
		การเลือกใช้ (selection)	การลดการใช้ (minimization)	การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (maximization)	การคัดแยก (segregation) เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ (reuse) หรือ รีไซเคิล (recycle)
ซัชพล ทรงสุนทร วงศ์ (2546)	ลดการใช้พลังงาน	✓	✓	✓	
	- ลดการสูญเสียในการใช้พลังงานทุกจุด		✓	✓	
	- ตรวจสอบการรั่วไหลเพื่อลดการสูญเสีย		✓	✓	
	- เพิ่มคุณค่าการใช้พลังงาน		✓	✓	
	- เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน		✓	✓	
	- แสวงหาแหล่งพลังงานทดแทน	✓	✓		
	การลดขยะมูลฝอยที่ไม่จำเป็น	✓	✓	✓	✓
	- การผลิตและใช้สินค้าที่มีคุณภาพ			✓	
	- การผลิตและใช้ของที่ซ่อมแซมได้ง่าย	✓		✓	✓
	- ลดการใช้ (Reduce)		✓		
	- การนำกลับมาใช้ใหม่ (Reuse)		✓	✓	✓
	- การนำกลับมาผลิตใหม่ (Recycle)		✓	✓	✓
Elaine Andrews (2006)	การแยกขยะรีไซเคิล		✓	✓	✓
	เก็บหรือแยกชิ้นส่วนที่ใช้ได้ที่บรรจุใน สิ่งของที่ต้องการทิ้ง			✓	✓
	หาเวลาที่เหมาะสมจัดสรรสิ่งของอยู่เสมอ				✓
	ดัดแปลงของที่ไม่จำเป็นแล้วเพื่อนำ กลับมาใช้ได้อีกอย่างสร้างสรรค์	✓	✓	✓	✓
สถาบัน ไทยพัฒนา 2553	Rethink	✓	✓	✓	✓
	Reduce		✓		
	Reuse		✓	✓	✓
	Recycle		✓	✓	✓
	Recondition		✓	✓	✓
	Refuse	✓	✓		
	Return		✓	✓	✓

ชื่อผู้เชี่ยวชาญ/ หน่วยงาน	พฤติกรรมกรการบริโภคที่เสนอ	รูปแบบของการบริโภคที่ยั่งยืน			
		การเลือกใช้ (selection)	การลดการใช้ (minimization)	การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (maximization)	การคัดแยก (segregation) เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ (reuse) หรือ รีไซเคิล (recycle)
Swiss Armed Force (2007)	เก็บขยะให้เรียบร้อยก่อนทิ้ง				✓
	ทิ้งแบตเตอรี่ที่ใช้แล้วอย่างระมัดระวัง				✓
	หลีกเลี่ยงการทำลายต้นไม้	✓			
	ใช้น้ำ กระดาษ น้ำมัน และพลังงานสำรองต่างๆ อย่างระวัง	✓	✓	✓	
	ใช้จักรยานเป็นพาหนะ	✓	✓		
	ใช้อุปกรณ์ที่ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น ตู้เย็นประหยัดพลังงาน	✓	✓	✓	
	วางแผนการใช้ทรัพยากรในสิ่งแวดล้อมอย่างดี	✓	✓	✓	✓
เกษม จันทร แก้ว (2544)	การใช้แบบยั่งยืน วางแผนใช้ตามคุณสมบัติเฉพาะตัวของทรัพยากร	✓		✓	✓
	ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม			✓	
	การสงวนของหายาก	✓	✓		
พิชา คำสนอง ศรี (2552)	การถนอม			✓	
	การบูรณะหรือให้กลับฟื้นตัว			✓	
	การปรับปรุงให้มีสภาพดีกว่าธรรมชาติ			✓	
	การผลิต และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ	✓	✓	✓	
	การเอาของเก่ามาประดิษฐ์ใหม่	✓	✓	✓	✓
	การใช้สิ่งอื่นแทน	✓	✓	✓	✓
	การสำรวจตรวจสอบคุณภาพ			✓	
มนัส สุวรรณ (2549)	การใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด	✓	✓	✓	✓
	การใช้สิ่งทดแทนทรัพยากรธรรมชาติ	✓	✓		
	เสริมสร้างและฟื้นฟูสภาพแวดล้อม			✓	

ชื่อผู้เชี่ยวชาญ/ หน่วยงาน	พฤติกรรมกรการบริโภคที่เสนอ	รูปแบบของการบริโภคที่ยั่งยืน			
		การเลือกใช้ (selection)	การลดการใช้ (minimization)	การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (maximization)	การคัดแยก (segregation) เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ (reuse) หรือ รีไซเคิล (recycle)
ณัฐพร เลิศพิทย ภูมิ (2549)	ต้องรู้จักใช้อย่างชาญฉลาด	✓	✓	✓	✓
	ต้องรู้จักประหยัด เก็บรักษาของที่หายาก	✓	✓		
	ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมหรือหาทางปรับปรุงให้อยู่ ในสภาพที่ดีขึ้น			✓	
	นำของที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ได้อีก		✓	✓	✓
อำนาจ เจริญ ศิลป์ (2543)	ใช้อย่างสมเหตุสมผลตามความจำเป็น	✓	✓		
	ประหยัดของที่หายาก	✓	✓	✓	
	ปรับปรุงซ่อมแซมทรัพยากรให้อยู่ในสภาพ เดิม			✓	✓
วิชัย เทียนน้อย (2541)	การถนอม			✓	
	การบูรณฟื้นฟู			✓	✓
	การนำมาใช้ใหม่			✓	✓
	การเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้งาน			✓	
	การนำสิ่งอื่นมาใช้ทดแทน	✓			
	การประดิษฐ์ของเทียมขึ้นมาใช้	✓	✓		

โดยผู้วิจัยสามารถสรุปพฤติกรรมกรการบริโภคที่ยั่งยืนในการนำไปทำแบบสอบถาม
พฤติกรรมกรการบริโภคที่ยั่งยืนได้ ดังนี้

1. การเลือกใช้สินค้าและบริการ คือ ใช้สินค้าและบริการตามความจำเป็นอย่างชาญฉลาด พิจารณาผลได้ผลเสียก่อนการเลือกบริโภคอย่างรอบคอบ โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม เลือกใช้สินค้าเทียมหรือสินค้าอื่นแทนของที่หายาก
2. การลดการใช้ คือการลดการใช้ทรัพยากรทุกชนิดให้น้อยลง ใช้พลังงานต่างๆ เช่น น้ำ ไฟฟ้า เชื้อเพลิง ฯลฯ อย่างประหยัด

3. การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด คือการผลิตและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ คຸ້ມคຳ
 ทั้งนี้ห้มายรวมถึงการถนอมและฟื้นฟูซ่อมแซมสิ่งของกลับมาใช้ใหม่ด้วย

4. การคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ คือการจัดการขยะเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล
 ต่อไปรวมทั้งการใช้สินค้าจากสิ่งของรีไซเคิล และ/หรือ นำกลับไปรีไซเคิลได้หลังการใช้งาน

2. มโนทัศน์ของกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

2.1 ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ มาจากคำว่า Critical Thinking ในภาษาอังกฤษ เป็น
 กระบวนการที่นับได้ว่ามีความสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้มีความสามารถในด้านต่างๆ และเป็น
 องค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้น ได้มี
 นักจิตวิทยา นักการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการคิดหลายท่านให้ความหมายไว้ ดังนี้

Hilgard (1962; อ้างถึงใน เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์. 2537) ได้ให้คำนิยามของการคิดอย่างมี
 วิจารณญาณ ไว้ว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณคือความสามารถในการตัดสินข้อความหรือปัญหาว่าสิ่ง
 ใดเป็นจริงหรือเท็จ สิ่งใดเป็นเหตุเป็นผลกัน

Watson and Glaser (1964 อ้างถึงใน เสาวลักษณ์ รัตนชูวงศ์ 2551) กล่าวว่า การคิดอย่าง
 มีวิจารณญาณ เป็นการคิดที่ประกอบด้วย ทศนคติ ความรู้ ทักษะ โดยที่ทศนคติหมายถึง ทศนคติต่อ
 การแสวงหาความรู้ และยอมรับการแสวงหาหลักฐานมาสนับสนุนสิ่งที่อ้างอิง ว่าเป็นจริง แล้วใช้
 ความรู้ด้านการอนุมานมาสรุปใจความสำคัญ และการสรุปเป็นกรณีทั่วไป โดยตัดสินจากหลักฐาน
 อย่างสมเหตุสมผล สอดคล้องกับหลักตรรกวิทยา ตลอดจนทักษะในการใช้ทศนคติ และความรู้
 ดังกล่าวมาประเมินผลความถูกต้องของข้อความ

Good (1973; อ้างถึงใน มยุรี หรุ่นขำ 2544) ได้ให้คำนิยามว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 เป็นการคิดอย่างรอบคอบตามหลักของการประเมิน และมีหลักฐานอ้างอิง เพื่อหาข้อสรุปที่น่าจะ
 เป็นไปได้ ตลอดจนพิจารณาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องทั้งหมด และใช้กระบวนการตรรกวิทยาได้อย่าง
 ถูกต้องสมเหตุสมผล

Hudgins (1977) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ การมีทักษะในการค้นคว้าหา
 หลักฐาน วิเคราะห์ ประเมินข้อโต้แย้งต่างๆ ตลอดจนการมีทักษะในการใช้ความรู้จำแนกข้อมูลและ
 ตรวจสอบสมมติฐานเพื่อตัดสินใจสรุปได้อย่างมีเหตุผล

Moore & Parker (1986) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ การพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบรอบด้านก่อนการตัดสินใจที่จะรับหรือปฏิเสธข้ออ้างและข้อโต้แย้งต่างๆ เป็นการตัดสินใจอย่างฉลาดในการเชื่อและปฏิบัติซึ่งมาจากการประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรอบคอบ เชื่อมโยงประเด็นปัญหาและพิจารณาตัดสินใจในการกระทำอย่างถูกต้องเหมาะสม

Ennis (1989) ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลที่มุ่งเน้นการตัดสินใจว่า สิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดควรทำ

Dewey (1993, อ้างถึงใน กณิการ์ เกื้อรุ่ง, 2553) ได้ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นลักษณะของการคิดที่มีการสะท้อนกลับ (reflective thinking) มีการไตร่ตรองอย่างสุขุมรอบคอบ มีเป้าหมายในการวิเคราะห์ข้อความรู้ เพื่อตัดสินใจเชื่อหรือปฏิบัติ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นกระบวนการคิดโดยเริ่มต้นจากสถานการณ์ที่มีความยุ่งยากสับสน และสิ้นสุดลงด้วยสถานการณ์ที่มีความชัดเจน

Cottrell (2005, อ้างถึงใน เบญจา วงษา, 2553) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นกิจกรรมทางสติปัญญาที่เชื่อมโยงกับการใช้กระบวนการทางจิต ได้แก่ ความสนใจ การแยกประเภท การเลือกและการตัดสินใจในการกระทำ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525) ได้ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า ปัญญาที่สามารถรู้หรือให้เหตุผลที่ถูกต้อง

กรมวิชาการ (2540) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์หาสาเหตุและเหตุผลที่นำมาสนับสนุนความเชื่อ เพื่อหาทางเลือกและตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ซึ่งการคิดอย่างมีวิจารณญาณประกอบด้วย เจตคติ ความรู้ และทักษะ

ทิตินา แชมมณี (2544) ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า เป็นความคิดที่สะท้อนออกมาอย่างมีเหตุผล เพื่อแสดงถึงการตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือทำอะไร ความคิดใดจะมีเหตุผลก็ต่อเมื่อสามารถอธิบายข้อถกเถียงโต้แย้งได้อย่างสมเหตุสมผล โดยมีหลักฐานยืนยันที่เชื่อถือได้

ศิริชัย กาญจนวาสี (2544) กล่าวไว้ว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ การคิดไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่จะเชื่อหรือลงมือปฏิบัติ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2547) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นความตั้งใจที่จะพิจารณาตัดสินเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยไม่เห็นคล้อยตามข้อนำเสนอ ตั้งคำถามท้าทายและโต้แย้งข้อเสนอนั้น เพื่อเปิดแนวความคิดและนำไปสู่การแสวงหาคำตอบที่สมเหตุสมผลกว่า

นิธิภัทร บาลศิริ (2553) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง กระบวนการคิดโดยใช้ข้อมูล ข้อความรู้จากประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ในการทำความเข้าใจเรื่องราว แล้วตั้งสมมุติฐานเพื่อนำมาวิเคราะห์แปลความหมายและสรุปข้อมูลอย่างสมเหตุสมผล เพื่อนำผลจากการสรุปนั้นมาพิจารณาประเมินและตัดสินใจที่จะปฏิบัติต่อสถานการณ์นั้นๆ

เบญจมา วงษา (2554) ได้ทำการศึกษาและสรุปการให้ความหมายเรื่องการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักวิชาการและตำราจากต่างประเทศโดยแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. การคิดอย่างมีวิจารณญาณที่เน้นเรื่องการตัดสินใจเป็นหลัก โดยอาศัยข้อมูลและเหตุผล กลุ่มนี้ได้ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่าเป็นการคิดใคร่ครวญ การคิดที่ใช้เหตุผลในการพิจารณาข้อโต้แย้ง เป้าหมายของการคิดนำไปสู่การที่จะเชื่อ ยอมรับ กระทำตามหรือปฏิเสธ (Ennis,1985:45 ; Kelly, 2000: 2 ; Moor and Paker, 2001: 1 ; Bassham and others, 2002: 1 ; Cottrell, 2005: 1)

2. การคิดอย่างมีวิจารณญาณที่เน้นเรื่องกระบวนการคิด นักคิดกลุ่มนี้ให้ความหมายว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการคิดในขณะที่คิด การคิดในสิ่งที่กำลังคิด (Paul, 2006: 4 ; Nosich, 2001: 3) เป็นการทำงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความคิด การประเมินความคิด และการพัฒนาการคิด

บรรจง อมรชีวิน (2554) ได้ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า เป็นกระบวนการของการใช้ความรู้และสติปัญญาในการพิจารณาประเด็นใดประเด็นหนึ่งอย่างมีเหตุผล โดยสามารถระบุและเอาชนะปัจจัยอุปสรรคที่อาจทำให้ความคิดปราศจากเหตุผล (rational thinking) ไปได้

วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555) ได้สรุปความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ดังนี้

1. มีเกณฑ์หรือมาตรฐานที่จะนำมาพิจารณาในสิ่งที่ต้องตัดสินใจ วิเคราะห์เพื่อประเมินได้
2. มีการเก็บข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ โดยพิจารณาความถูกต้องและความสอดคล้องของข้อมูลตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้
3. แยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงจากความคิดเห็น และแยกสาเหตุปะผลกระทบบ้างได้
4. มีการตรวจสอบความลำเอียงรวมทั้งทำการเสนอข้อมูลในลักษณะต่างๆ กัน เช่น การแสดงความรู้สึก อารมณ์ ในสิ่งที่นำเสนอ หรือนำเสนอข้อมูลที่มีลักษณะเหมือนกันหรือในลักษณะที่ไม่ตรงกัน
5. มีการตัดสินใจลงความเห็นจากการพิจารณาจากหลักฐานที่สัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกันเพื่อหาเหตุผลที่มีหลักฐาน

จากความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ข้างต้น ตามที่นักจิตวิทยา นักการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการคิด และผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้ให้ความหมายไว้สามารถสรุปได้ว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นกระบวนการคิดขั้นสูง มีความซับซ้อน หากแต่มีขั้นตอนที่สามารถนำไปสู่คำตอบที่น่าเชื่อถือได้ โดยเริ่มจากประเด็นที่เป็นปัญหาหรือข้อสงสัย และ

อาศัยข้อมูล ความรู้ ความคิด ประสบการณ์ของบุคคลประกอบการคิดพิจารณาไตร่ตรองข้อมูลหรือบริบทในขณะนั้น โดยนำข้อมูลที่ถูกต้องมาประกอบการให้เหตุผลอย่างรอบคอบ วิเคราะห์ สังเคราะห์ เชื่อมโยง เพื่อตัดสินใจลงข้อสรุปที่สมเหตุสมผล เพื่อที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อ ทำหรือไม่ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างเหมาะสม

2.2 ความสำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ปัจจุบัน การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต เนื่องจากเป็นเครื่องช่วยให้บุคคลสามารถคิด พิจารณาที่จะยอมรับ ปฏิเสธ หรือตัดสินใจ ในโลกที่มีข้อมูลข่าวสารมากมายได้อย่างรอบคอบระมัดระวัง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการตัดสินใจเลือกที่จะเชื่อหรือทำสิ่งใด ซึ่ง Bassham, Irwin and Nardone, Wallace (2005, อ้างถึงใน กนกรส ถมปลีก, 2551) ได้อธิบายความสำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

1. ความสำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียน การเรียนในระดับต่างๆ โดยเฉพาะระดับอุดมศึกษาจะมุ่งเน้นไปที่การคิดระดับสูง ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจข้อโต้แย้ง และประเด็นปัญหาในเรื่องที่เรียนได้
2. ความสำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการทำงาน นายจ้างไม่ได้ต้องการลูกจ้างที่มีทักษะเฉพาะทางสูงๆ เพราะทักษะส่วนใหญ่สามารถเรียนรู้ได้ระหว่างการทำงาน แต่ถ้าลูกจ้างมีทักษะการคิดและการสื่อสารที่ดีก็จะช่วยให้สามารถเรียนรู้งานได้อย่างรวดเร็ว สามารถแก้ปัญหาได้ มีความคิดสร้างสรรค์และสามารถสื่อสารหรือนำเสนอความคิดเห็นของตนออกมาได้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้ การจัดการเรียนการสอนจึงควรมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้แก่ผู้เรียน
3. ความสำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการดำเนินชีวิตประจำวัน การคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความสำคัญต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่เฉพาะเพียงแต่ในห้องเรียน หรือที่ทำงาน หากแต่ยังเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันอีกหลายๆ เหตุการณ์ เช่น
 1. การคิดอย่างมีวิจารณญาณช่วยไม่ให้คุณตัดสินใจผิดพลาด เพราะในชีวิตประจำวัน คุณต้องมีการตัดสินใจเกี่ยวกับการอุปโภค บริโภค ถ้าการตัดสินใจนั้นผ่านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คุณก็นั่นก็จะไม่รู้สึกรู้สีกว่าเป็นการตัดสินใจที่ไม่สมเหตุสมผล
 2. การคิดอย่างมีวิจารณญาณช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้สังคมประชาธิปไตย ซึ่งการตัดสินใจที่จะเชื่อหรือกระทำสิ่งใดจะต้องมีความรอบคอบระมัดระวังมากที่สุด เพราะทุกวันนี้ปัญหาสังคมเกิดขึ้นมากมาย เช่น การทำลายสิ่งแวดล้อม การเสื่อมโทรมของสังคม เป็นต้น
 3. การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการเรียนรู้ถึงคุณค่า เช่น คุณคิดว่าคุณมีเงินสามารถซื้อหา และใช้ทรัพยากรได้อย่างเต็มที่ เมื่อได้เรียนรู้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณแล้ว จะลดความลำเอียงและอคติลงได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้คิดสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้ดีขึ้นอย่างสมเหตุสมผลและมีประสิทธิภาพ และส่งผลให้ผู้คิดมีความสามารถคิดกว้าง คิดลึก คิดชัดเจน คิดถูกทาง คิดถูกต้องอย่างมีเหตุผล ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการทำงานอย่างมีหลักการและเหตุผล ได้ ผลงานที่มีประสิทธิภาพ
2. ช่วยให้ผู้เรียนประเมินงานโดยใช้เกณฑ์อย่างสมเหตุสมผล
3. ส่งเสริมให้รู้จักประเมินตนเองอย่างมีเหตุผล และฝึกการตัดสินใจ
4. ช่วยให้ผู้เรียนรู้เนื้อหาอย่างมีความหมายและเป็นประโยชน์
5. ช่วยให้ผู้เรียนฝึกทักษะการใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา
6. ช่วยให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมาย รวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ ค้นหาความรู้ ทฤษฎี หลักการ ตั้งข้อสันนิษฐาน ตีความหมายและลงข้อสรุป
7. ช่วยฝึกให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการใช้ภาษาและการสื่อความหมาย
8. ช่วยให้ผู้เรียนคิดอย่างชัดเจน คิดอย่างถูกต้อง คิดอย่างแจ่มแจ้ง คิดอย่างกว้างและลุ่มลึก ตลอดจนคิดอย่างสมเหตุสมผล
9. ช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้มีปัญญา ประกอบด้วยความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความเมตตา และเป็นผู้มีประโยชน์
10. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถ อ่าน เขียน ฟัง พูด ได้ดี
11. ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างต่อเนื่องในสถานการณ์ที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคสารสนเทศ

อรรถพรณ ลือบุญธวัชชัย (2543) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความสำคัญต่อบุคคลทุกระดับ ทุกอาชีพ รวมถึงการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนี้

1. การคิดเป็นคุณสมบัติพิเศษของมนุษย์ที่มีสมอง มีปัญญา มนุษย์จะต้องคิดอยู่ตลอดเวลา เพื่อพัฒนาสร้างสรรค์โลก สังคม ครอบครัว และตนเอง เพื่อการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น
2. การคิดอย่างมีวิจารณญาณจะนำไปสู่ความรู้ที่ดีขึ้น เมื่อมีสิ่งเร้าผ่านมากกระทบความรู้สึก เราเพียงแต่รับรู้ เมื่อเราได้ใช้ความคิด ต่อไปเราก็จะมีการรับรู้ที่ดีขึ้น ชัดเจนขึ้น เมื่อเราใช้เราสังเกต เราจะเห็นข้อมูล เมื่อมีการคิดการตีความ การทำความเข้าใจข้อมูลและเหตุการณ์ด้วยการใช้สมอง ต่อไปเราก็จะเกิดความชัดเจนในประเด็นปัญหา สามารถอธิบายได้ ยืนยันได้ถูกต้องและเหมาะสม
3. การคิดอย่างมีวิจารณญาณจะนำไปสู่การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิตประจำวัน ในสังคมยุคข้อมูลข่าวสารที่แพร่กระจายอย่างรวดเร็วและมากมาย การตัดสินใจเลือกรับข้อมูลข่าวสาร การตัดสินใจเชื่อหรือไม่ ในข้อมูลและเหตุการณ์ที่รับทราบตลอดจนการตัดสินใจในการเลือกปฏิบัติ

จำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์ วินิจฉัย และตีความข้อมูลอย่างถูกต้องและเหมาะสม

4. ความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทุกสาขาวิชา มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว มนุษย์จำเป็นต้องใช้ปัญญาในการติดตาม ข้อความรู้เหล่านั้นสม่ำเสมอ มนุษย์ต้องคิดวิเคราะห์เพื่อประยุกต์ศาสตร์ต่างๆ ที่มีวิวัฒนาการมากขึ้น เพื่อนำไปใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม จำเป็นต้องใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ

จากการศึกษาความสำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นเครื่องมือสำคัญในการใช้ชีวิตประจำวันของทุกคนในสังคมปัจจุบัน ที่เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้า ชาวสารมีความว่องไวและมาจากหลากหลายช่องทาง แต่หากยากที่จะเชื่อถือได้นอกจากนั้นแล้ว สำหรับผู้เรียนเอง การคิดอย่างมีวิจารณญาณยังสามารถช่วยเพิ่มระดับความสามารถในการคิดและการเรียนรู้ได้ด้วย ทั้งการฟัง พูด อ่าน เขียน ซึ่งเป็นทักษะเบื้องต้น ไปจนถึงความรอบคอบในการเลือกใช้ข้อมูลข่าวสาร มาประกอบการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นด้วย

2.3 องค์ประกอบและกระบวนการของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณมีองค์ประกอบและกระบวนการที่ซับซ้อนประกอบด้วย การรับรู้ การระลึกถึงความรู้ ที่สะสมอยู่ การผสมผสานความรู้ด้วยการย่อข้อมูลและสร้างข้อมูลขึ้นมาใหม่ เพื่อหาคำตอบว่าความหมายของสิ่งที่คิดคืออะไร ซึ่งกระบวนการคิดผสมผสานความรู้ จำเป็นต้องใช้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านมาและทักษะเฉพาะหลายๆ อย่างเข้าด้วยกัน (คันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และ อูชา ชูชาติ, 2544, หน้า 32) เมื่อพิจารณาจากคำนิยามของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จะพบว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบและกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการคิด โดยเริ่มตั้งแต่เกิดปัญหาที่เกิดขึ้นจนถึงการหาข้อสรุปเพื่อแก้ปัญหาให้ได้ จากการศึกษาพบว่า มีนักคิด นักการศึกษา และนักวิชาการ ได้นำเสนอองค์ประกอบและกระบวนการในการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

Glaser (1941, อ้างถึงในกนกรส ถมปติก, 2551) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณมีขั้นตอนดังนี้

1. ระบุปัญหา
2. การหาแนวทางที่เป็นไปได้ในการแก้ปัญหา
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การกำหนดสมมติฐาน
5. การทำความเข้าใจกับภาษาและการใช้ภาษาที่ถูกต้องชัดเจน
6. การแปลผลข้อมูล
7. การประเมินหลักฐานที่มีอยู่

8. การหาความเชื่อมโยงเชิงตรรกศาสตร์ระหว่างข้อมูลต่างๆ
9. การลงข้อสรุป
10. การทดสอบข้อสรุป
11. การสร้างรูปแบบใหม่ของความเชื่อพื้นฐานของประสบการณ์
12. การตัดสินใจในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้องแม่นยำและมีคุณภาพ

Dressel & Mayhew (1957 อ้างถึงใน สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์, 2545) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณประกอบด้วยความสามารถด้านต่างๆ 5 ด้าน ดังนี้

1. ความสามารถในการนิยามปัญหา ประกอบด้วย
 - 1) การตระหนักถึงความเป็นไปของปัญหา ได้แก่ การล่วงรู้ถึงเงื่อนไขต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กันในสภาพการณ์ การรู้ถึงความขัดแย้งและเรื่องราวที่สำคัญในสภาพการณ์ การระบุจุดเชื่อมต่อที่ขาดหายไปของชุดเหตุการณ์ หรือความคิดและการรู้ถึงสภาพปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบ
 - 2) การนิยามปัญหา ได้แก่ การระบุถึงธรรมชาติของปัญหา ความเข้าใจถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องและจำเป็นในการแก้ปัญหา นิยามองค์ประกอบของปัญหา ซึ่งมีความยุ่งยากและเป็นนามธรรม จำแนกแยกแยะองค์ประกอบของปัญหาที่มีความซับซ้อนออกเป็นส่วนประกอบที่สามารถจัดกระทำได้ ระบุงองค์ประกอบที่สำคัญของปัญหา จัดองค์ประกอบของปัญหาให้เป็นลำดับขั้นตอน
2. ความสามารถในการเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการหาคำตอบของปัญหา คือการตัดสินใจว่าข้อมูลใดมีความจำเป็นต่อการแก้ปัญหาการจำแนกแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้กับแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือไม่ได้ การระบุข้อมูลใดควรยอมรับหรือไม่ การเลือกตัวอย่างของข้อมูลที่มีความเพียงพอและเชื่อถือได้ ตลอดจนการจัดระเบียบของข้อมูล
3. ความสามารถในการระบุข้อตกลงเบื้องต้น ประกอบด้วย การระบุข้อตกลงเบื้องต้นที่ผู้อ้างเหตุผลไม่ได้กล่าวว่า ดารระบุข้อตกลงเบื้องต้นที่คัดค้านการอ้างเหตุผล และการระบุข้อตกลงเบื้องต้นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการอ้างเหตุผล
4. ความสามารถในการกำหนดและเลือกสมมติฐาน ประกอบด้วย การค้นหา การชี้แนะต่อคำตอบของปัญหา การกำหนดสมมติฐานต่างๆ โดยอาศัยข้อมูลและข้อตกลงเบื้องต้น การเลือกสมมติฐานที่มีความเป็นไปได้มากที่สุดมาพิจารณาเป็นอันดับแรก การตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างสมมติฐานกับข้อมูลและข้อตกลงเบื้องต้นการกำหนดสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่ยังไม่ทราบและเป็นข้อมูลที่จำเป็น
5. ความสามารถในการสรุปอย่างสมเหตุสมผล และการตัดสินใจสมเหตุสมผลของการคิดหาเหตุผล ซึ่งประกอบด้วย

- 1) การลงข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล โดยอาศัยข้อตกลงเบื้องต้น สมมติฐาน และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การระบุความสัมพันธ์ระหว่างคำกับประพจน์ การระบุถึงเงื่อนไขที่จำเป็นและเงื่อนไขที่เพียงพอ การระบุความสัมพันธ์เชิงเหตุผล การระบุและกำหนดข้อสรุป
- 2) การพิจารณาตัดสินความสมเหตุสมผลของกระบวนการที่นำไปสู่ข้อสรุป ได้แก่ การจำแนกการสรุปที่สมเหตุสมผลจากการสรุปที่อาศัยค่านิยม ความพึงพอใจ และความลำเอียง การจำแนกการสรุปที่สมเหตุสมผลที่มีข้อสรุปได้แน่นอนกับการคิดหาเหตุผลที่ไม่สามารถหาข้อสรุปที่เป็นข้อยุติได้
- 3) การประเมินข้อสรุปโดยอาศัยเกณฑ์การประยุกต์ใช้ ได้แก่ การระบุถึงเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการพิสูจน์ข้อสรุป การรู้ถึงเงื่อนไขที่ทำให้ข้อสรุปไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ และการตัดสินความเพียงพอของข้อสรุปในลักษณะที่เป็นคำตอบของปัญหา

Ennis (1989) ได้แยกประเด็นพิจารณาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การแจกแจงเพื่อให้เห็นความชัดเจนเบื้องต้น ประกอบด้วย การตั้งคำถาม การวิเคราะห์ข้อโต้แย้ง และการถามตอบให้เกิดความชัดเจน
2. การพิจารณาข้อมูลสนับสนุน ประกอบด้วย การพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูล การสังเกตและตัดสินข้อมูลที่ได้จากการสังเกต
3. การอนุมาน ประกอบด้วย การใช้เหตุผลเชิงอุปนัยและนิรนัย การสร้างเกณฑ์การประเมิน
4. การแจกแจงเพื่อให้เห็นความชัดเจนเบื้องต้นขั้นสูง ประกอบด้วย การระบุคำจำกัดความที่ครอบคลุมชัดเจน และการแยกแยะข้อสรุป
5. การกำหนดกลยุทธ์และกลวิธีในการแก้ปัญหา ประกอบด้วย การตัดสินใจและการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น

Ennis (1996) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบพื้นฐานของการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่ามี 6 ประการ ดังนี้

1. ใจความสำคัญ (focus) เป็นองค์ประกอบแรกของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การค้นหาใจความสำคัญ สาระของสถานการณ์จะทำให้ง่ายขึ้นในการพิจารณาเหตุการณ์ หากเราหาข้อสรุปของเรื่องไม่ได้ จะทำให้เสียเวลามากในการพิจารณาเหตุการณ์
2. เหตุผล (reason) เป็นการค้นหาเหตุผลเพื่อประกอบการพิจารณาข้อสรุป ก่อนที่จะพิจารณาว่าข้อสรุปนั้นเป็นจริงหรือไม่ ต้องพิจารณาว่าเหตุผลเป็นที่ยอมรับเพียงใด ในการพิจารณาสิ่งใดต้องมีเหตุผลที่สนับสนุนและคัดค้านการกระทำนั้น หากเหตุผลเชื่อถือได้ ผลสรุปก็น่าเชื่อถือได้เช่นกัน

3. การอนุมาน (inference) เป็นกระบวนการหาข้อสรุปจากเหตุผลที่มีอยู่ เพื่อให้ได้เหตุผลที่มีความสมเหตุสมผล และนำไปสู่การสรุปที่น่าเชื่อถือได้
4. สถานการณ์ (situation) เป็นสภาพแวดล้อมของเหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้น ได้แก่ จุดประสงค์ ความรู้ อารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ สภาพแวดล้อมทางสังคม สภาพแวดล้อมทางกายภาพ
5. ความกระจ่างชัด (clarity) เป็นการพิจารณาสถานการณ์ ข้อสงสัย ให้เข้าใจกระจ่าง โดยการถามเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจ การที่จะมีการอนุมานหรือลงความเห็นไปสู่ข้อสรุป
6. การพิจารณาภาพรวม (overview) เป็นการตรวจสอบพิจารณาจากกระบวนการทั้งหมดว่าสิ่งที่ได้ค้นพบ พิจารณาไตร่ตรอง ตัดสินใจ เมื่อนำมาพิจารณาในภาพรวมแล้วมีความสมเหตุสมผลหรือไม่

องค์ประกอบในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ Ennis นี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามขั้นตอนหรือระดับขั้นข้างต้น เมื่อนำมาใช้ในการตรวจสอบการคิด ขั้นตอนต่างๆ ต้องพึ่งพาอาศัยกัน

Kelly (2000) นำเสนอกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

1. อ่านบทความอย่างรอบคอบเพื่อค้นหาปัญหา ข้อโต้แย้ง และประเด็นที่ต้องนำมาคิด
2. แยกประเด็นหลักฐาน ข้อสรุปให้ชัดเจน
3. แยกข้อความที่บอกเป็นนัย
4. สืบหาความน่าเชื่อถือของหลักฐานแหล่งข้อมูล
5. พิจารณาว่าหลักฐานเป็นที่ยอมรับหรือไม่ มีความน่าเชื่อถือเพียงใด
6. พิจารณาว่าจะสามารถประยุกต์หลักฐานได้ชัดเจนกับข้อโต้แย้งได้หรือไม่
7. ปฏิเสธเหตุผล และคิดว่าการโน้มน้าวจิตใจได้อย่างไร

Pirozzi (2003) ได้สรุปว่า กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นลักษณะของการคิด 7 ลักษณะ ดังนี้

1. การคิดอย่างยืดหยุ่น (Flexibility)
การคิดอย่างมีวิจารณญาณต้องมีการพิจารณาความเป็นไปได้ที่หลากหลายก่อนสรุป เพื่อให้เรามองเห็นความเป็นไปได้อื่นๆ ก่อนลงมือกระทำหรือตัดสินใจ
2. มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน (Clear Purpose)
การคิดอย่างมีวิจารณญาณจะมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง เพื่อจะค้นหาเหตุผลต่างๆ หรือคำอธิบายสำหรับเหตุการณ์ต่างๆ ของประเด็นนั้น เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ
3. การจัดระบบ (Organization)
การจัดระบบของนักคิดอย่างมีวิจารณญาณจะช่วยให้เชื่อมโยงผลลัพธ์กับเหตุการณ์ ประเด็น ปัญหา การตัดสินใจ และสถานการณ์ต่างๆ

4. การใช้เวลาและความพยายาม (Time and Effort)

นักคิดอย่างมีวิจารณญาณจะตั้งใจฟังเสียงในเหตุการณ์เฉพาะในประเด็นปัญหาการตัดสินใจ หรือสถานการณ์นั้นๆ

5. การถามคำถามและการหาคำตอบ (Asking Questions and Finding Answer)

นักคิดอย่างมีวิจารณญาณจะสำรวจสักรอบตัวอย่างระมัดระวังและจะใช้ความพยายามในการมองหาสาเหตุ คำอธิบาย หรือเหตุผล หรืออีกนัยหนึ่ง คือ นักคิดอย่างมีวิจารณญาณจะถามคำถามอยู่ตลอดและมีความอดทนเมื่อต้องการจะหาคำตอบ

6. การวิจัย (Research)

การคิดอย่างมีวิจารณญาณมักต้องมีการวิจัย (Research) ซึ่งเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อเพิ่มความรู้และความเข้าใจในหัวเรื่องนั้น การวิจัยจะช่วยให้มีการจัดเตรียมข้อมูลได้มากพอที่จะใช้ในการตัดสินใจ

7. เข้าสู่การสรุปอย่างเป็นตรรกะ (Coming to Logical Conclusions)

หลังการวิจัยเสร็จแล้ว นักคิดอย่างมีวิจารณญาณจะพยายามสรุปอย่างเป็นตรรกะเกี่ยวกับเหตุการณ์ ประเด็น ปัญหาหรือสถานการณ์ที่กำลังพิจารณา ในกรณีที่มีข้อมูลใหม่หรือหลักฐานที่เก็บรวบรวมมาเพิ่ม นักคิดอย่างมีวิจารณญาณมักจะคิดพิจารณาการสรุปใหม่ จนกว่าจะแน่ใจว่าหลักฐานที่ใช้ในการสรุปไม่มีการเปลี่ยนแปลง หรือไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้น

Cottrell (2005) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วย

1. การพิจารณาแยกสาระสำคัญ ข้อโต้แย้ง ข้อสรุปของบุคคลอื่น
2. การประเมินหลักฐานสำหรับมองหาทางเลือก
3. การชั่งน้ำหนักข้อโต้แย้งและเป็นหลักฐานอย่างยุติธรรม
4. การหาความแตกต่าง หาสิ่งที่ซ่อนอยู่และแยกสมมติฐานที่ไม่ถูกต้องได้
5. การใช้เทคนิคที่ทำให้เหตุผลมีความชัดเจน เช่น เหตุผลที่ผิด หรือเป็นการชักชวน

เพื่อทำความเข้าใจกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ชัดเจนขึ้น Paul และ Elder (2007) ได้รวบรวมมิติต่างๆ ของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม รวม 35 มิติ ดังนี้

1. มิติทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก

- การคิดอย่างเป็นอิสระ
- การพัฒนาอย่างหยิ่งลึก หลีกหนีต่อการคิดแบบถืออัตตา หรือถือพวก
- การฝึกฝนสู่จิตใจอันยุติธรรม
- การสำรวจถึงความคิดภายใต้ความรู้สึกและความรู้สึกภายใต้ความคิด
- การพัฒนาการถ่อมตนทางปัญญาและการหยุดใช้ดุลยพินิจ
- การพัฒนาความกล้าหาญทางปัญญา
- การพัฒนาความศรัทธาและความซื่อสัตย์ทางปัญญา

- การพัฒนาความพากเพียรทางปัญญา
 - การพัฒนาความมั่นใจในเรื่องเหตุผล
2. มิติทางด้านพุทธิปัญญา ความสามารถเชิงมหภาค
- กลั่นกรองหลักการทั่วไป และหลีกเลี่ยงอะไรที่ง่ายเกินไป
 - การเปรียบเทียบสถานการณ์
 - การพัฒนามุมมอง
 - การทำความเข้าใจในประเด็น การสรุป หรือความเชื่อ
 - การทำความเข้าใจและวิเคราะห์ถึงความหมายของคำหรือวลี
 - การพัฒนาหลักเกณฑ์สำหรับการประเมินผล
 - การประเมินถึงความน่าเชื่อถือของแหล่งสารสนเทศ
 - การถามคำถามเชิงลึก
 - การวิเคราะห์หรือประเมินข้อโต้แย้ง การตีความความเชื่อ หรือทฤษฎี
 - การหาทางหรือประเมินทางออก
 - การวิเคราะห์หรือการประเมินการกระทำหรือนโยบาย
 - การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
 - การฟังอย่างมีวิจารณญาณ
 - การสร้างการเชื่อมโยงสหวิชาการ
 - การปฏิบัติในการอภิปรายแบบโสเครติส
 - การให้เหตุผลการโต้ตอบ
 - การให้เหตุผลต่อการโต้แย้ง
3. มิติเชิงพุทธิปัญญา – ทักษะจุลภาค
- การเปรียบเทียบและเห็นต่างของอุดมคติ กับการปฏิบัติจริง
 - คิดอย่างแม่นยำเกี่ยวกับการคิด
 - บันทึกความเหมือนและความแตกต่างที่สำคัญ
 - การพินิจหรือประเมินข้อสมมติฐาน
 - การแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องจากที่ไม่เกี่ยวข้อง
 - การสรุป คาดการณ์ หรือการตีความอย่างมีเหตุผล
 - การให้เหตุผลและการประเมินหลักฐานและกล่าวอ้างข้อเท็จจริง
 - การยอมรับในความเห็นตรงข้ามข้อโต้แย้ง
 - การสำรวจถึงข้อบ่งชี้และความสับสนเนื่อง

Feldman (วารสาร สืบเสาะหา, ผู้แปล, 2545) กล่าวถึงกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่าประกอบไปด้วยขั้นตอนต่างๆ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การบ่งชี้ประเด็นปัญหา หมายถึง การมุ่งความสนใจกับแนวคิดหลักของข้อมูลที่ได้รับมา การวางตัวเป็นกลางต่อปัญหานั้นและกล่าวถึงปัญหาในรูปคำถาม

2. การระบุข้อโต้แย้ง หมายถึง การค้นหาข้อสนับสนุนหรือข้อโต้แย้งหาหลักฐานและบทสรุปของเหตุการณ์หาเหตุผลที่นำไปสู่ข้อสรุปจากคำที่บอกเป็นนัย
3. การแสวงหาความชัดเจน หมายถึง การประเมินหลักฐานที่พบโดยอาศัยความชัดเจนของประโยคหรือคำพูดไม่คลุมเครือหรือตีความหมายได้หลายทาง
4. การเข้าใจบริบท หมายถึง การเข้าใจพื้นฐานสภาพแวดล้อมของเหตุการณ์เพื่อวิเคราะห์ว่าอะไรคือจุดประสงค์ที่แท้จริงหรืออะไรเป็นสิ่งที่แอบแฝงอยู่ในบริบทนั้น
5. การหาความน่าเชื่อถือ หมายถึง การศึกษาว่าข้อมูลนั้นขัดแย้งกับความคิดเห็นส่วนตัวหรือสิ่งที่เราเคยรู้มาก่อนและหลักฐานน่าเชื่อถือหรือไม่
6. การมองหาความสอดคล้อง หมายถึง การศึกษาว่าหลักฐานมีความขัดแย้งหรือหลักฐานบางอย่างไม่เกี่ยวข้องกับข้อสรุปนั้น
7. การตัดสินข้อโต้แย้ง โดยอาศัยการพิจารณาจาก 6 ข้อข้างต้น เช่น ดูที่ความคลุมเครือ บริบท ความน่าเชื่อถือ ความสอดคล้องหรือการสนับสนุนของหลักฐาน

เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์ (2537) สรุปว่า กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วย กระบวนการต่างๆ ดังนี้

1. การระบุหรือทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหา คำถาม ข้อโต้แย้ง ซึ่งจะต้องอาศัยความสามารถในการพิจารณาข้อมูลหรือสภาพการณ์ที่ปรากฏ เพื่อกำหนดประเด็นปัญหา ข้อสงสัย ประเด็นหลักที่ควรพิจารณา รวมทั้งการพิจารณาความหมายของคำ หรือความชัดเจนของข้อความได้
2. การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่พิจารณาจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งการดึงข้อมูลจากประสบการณ์เดิมที่มีอยู่
3. การพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลและการระบุความพอเพียงของข้อมูล ซึ่งจะต้องอาศัยการพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มาของข้อมูล การประเมินความถูกต้องของข้อมูล และการพิจารณาความพอเพียงของข้อมูล ทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพตามประเด็นที่ต้องพิจารณา
4. การระบุลักษณะข้อมูล เป็นการแยกแยะความแตกต่างของข้อมูลที่มีอยู่ ว่าข้อมูลใดเป็นข้อคิดเห็น ข้อมูลใดเป็นข้อเท็จจริง และจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล รวมทั้งการพิจารณา ได้ถึงข้อตกลงเบื้องต้นที่อยู่เบื้องหลังข้อมูลที่ปรากฏ ซึ่งจะต้องอาศัยความสามารถในการพิจารณาแยกแยะความแตกต่างของข้อมูล การตีความข้อมูล การสังเคราะห์ และการระบุข้อสันนิษฐานเบื้องต้น
5. การตั้งสมมติฐาน เพื่อกำหนดขอบเขตแนวทางการพิจารณาหาข้อสรุปของคำถาม ประเด็นปัญหา หรือข้อโต้แย้ง ซึ่งจะต้องอาศัยความสามารถในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ และการตั้งสมมติฐาน

6. การลงข้อสรุป โดยพิจารณาเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมจากข้อมูลที่ปรากฏ ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการลงข้อสรุปโดยการใช้เหตุผล ทั้งแบบอุปนัยและนิรนัย
7. การประเมินข้อสรุป เป็นการประเมินความสมเหตุสมผลของข้อสรุป ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการวิเคราะห์และการประเมิน รวมทั้งการพิจารณาว่า ข้อสรุปนั้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หรือไม่ มีผลตามมาอย่างไร การประเมินผล จึงเป็นคุณลักษณะที่เป็นความสามารถทางสมองในการพิจารณาตัดสินคุณค่าอย่างมีหลักเกณฑ์

ทิสนา แคมมณี (2544) กล่าวว่า กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้แก่ลำดับขั้นตอนของการคิดที่จะช่วยให้ได้ความคิดที่ผ่านการกลั่นกรอง และประเมินอย่างรอบคอบแล้วว่าเป็นความคิดที่มีเหตุผล เชื่อถือได้ กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสังเกต เพราะการที่บุคคลมีโอกาสได้รับรู้และสังเกตเห็นในสิ่งเร้าต่างๆ ย่อมทำให้เกิดความสงสัยขึ้น
2. การเกิดความสงสัย เพราะนอกจากการคิดจะเกิดการรับรู้ หรือการสังเกตสิ่งเร้าแล้ว การคิดยังเกิดจากภาวะของความสงสัยในสิ่งนั้นด้วย
3. การเกิดความอยากรู้คำตอบ เห็นว่าเรื่องนั้นเป็นเรื่องสำคัญ หรือน่าสนใจที่จะแสวงหาคำตอบ
4. การแสวงหาคำตอบ จะต้องผ่านกระบวนการอีกหลายขั้นตอน ดังนี้
 - การตั้งสมมติฐานหรือคาดคะเนคำตอบ โดยอาศัยการคิดเชื่อมโยงจากความรู้และประสบการณ์เดิม การคิดอย่างมีเหตุผล การคิดริเริ่ม และการคิดจินตนาการ
 - การรวบรวมข้อมูลให้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ
 - การพิจารณาข้อมูล การสรุปข้อมูล ซึ่งอาศัยกระบวนการวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ข้อมูล รวบรวมข้อมูลให้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ
 - การพิจารณาข้อมูล การสรุปข้อมูล ซึ่งอาศัยกระบวนการวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ข้อมูล
5. การทดสอบคำตอบ เพื่อให้เกิดความมั่นใจ และแน่ใจว่าคำตอบนั้นเชื่อถือได้
6. การสรุปคำตอบ โดยสามารถอธิบายคำตอบได้อย่างมีเหตุผล

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2549) กล่าวว่า จำเป็นต้องใช้วิจารณญาณในการคิดจึงจะได้ผลลัพธ์ตามต้องการและสมเหตุสมผล กระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ (การคิดอย่างมีวิจารณญาณ) เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติเป็นไปตามธรรมชาติ มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ที่ไม่คาดหวัง คือเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับความจริงที่ประสบ

2. การประเมินสถานการณ์ คือการประเมินค่าว่าจะตอบสนองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นอย่างไร
3. การวินิจฉัยตรวจสอบอย่างละเอียด เป็นการหาคำตอบอธิบายความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างทางเลือกหรือหลักหาแนวคิดใหม่
4. การพัฒนาหามุมมองที่แตกต่างไปจากเดิม พัฒนามุมมองที่ค้นพบใหม่ให้ดีกว่าเดิม
5. การบูรณาการวิธีคิดและพฤติกรรมใหม่ที่เกิดขึ้น นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

เสาวลักษณ์ รัตนชวงค์ (2551) ได้วิเคราะห์แนวคิดของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกระบวนการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณไว้ ดังนี้

ตาราง 2 ตารางวิเคราะห์แนวคิดของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกระบวนการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ ของ เสาวลักษณ์ รัตนชวงค์ (2551: 82-85)

ชื่อผู้เชี่ยวชาญ	กระบวนการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ
Dressel and Mayhew (1957)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การนิยามปัญหา การตระหนักถึงความเป็นไปของปัญหา 2. การเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการหาคำตอบของปัญหา ประกอบด้วย การพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล การพิจารณาความเพียงพอของข้อมูล รวมทั้งการจัดระบบระเบียบข้อมูล 3. การระบุข้อตกลงเบื้องต้น 4. การกำหนดและเลือกสมมติฐานที่เป็นไปได้มากที่สุด 5. การสรุปอย่างมีเหตุผล โดยอาศัยข้อตกลงเบื้องต้น สมมติฐาน และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และการพิจารณาตัดสินความสมเหตุสมผลของกระบวนการที่นำไปสู่ข้อสรุปและการประเมินข้อสรุป โดยอาศัยเกณฑ์การประยุกต์ใช้
Watson and Glaser (1980 อ้างถึงใน เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานูร์รักษ์, 2537)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การอุปนัย 2. การระบุสมมติฐาน 3. การนิรนัย 4. การสรุปโดยใช้หลักตรรกศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล 5. การประเมินข้อโต้แย้ง

ชื่อผู้เชี่ยวชาญ	กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
Kneeder (1985 Cited in Woolfolk, 1998)	<p>1. การนิยามและทำความเข้าใจของปัญหา ประกอบด้วย</p> <p>1.1 การระบุเรื่องราวที่สำคัญหรือการระบุปัญหา การเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างกันของ คน ความคิด วัตถุสิ่งของ ผลลัพธ์ตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไป การตัดสินว่าข้อมูลใดมีความเกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้อง</p> <p>1.2 การกำหนดคำถามที่เหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจที่ลึกซึ้งและชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องราว</p> <p>2. การพิจารณาตัดสินข้อมูล ที่มีความสัมพันธ์กับปัญหา ประกอบด้วย</p> <p>2.1 การจำแนกความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริง ความคิดเห็น และการตัดสินอย่างมีเหตุผล</p> <p>2.2 การตรวจสอบความสอดคล้องของข้อความหรือสัญลักษณ์ที่กำหนดให้</p> <p>2.3 การระบุข้อตกลงเบื้องต้นที่ไม่ได้กล่าวไว้ในการอ้างเหตุผล</p> <p>2.4 การระบุความคิดดั้งเดิมของกลุ่มคน</p> <p>2.5 การระบุความมีอคติ ปัจจัยทางด้านอารมณ์ การโฆษณา และการเข้าข้างตนเอง</p> <p>2.6 การระบุความแตกต่างของระบบค่านิยมและอุดมการณ์</p> <p>3. การแก้ปัญหา/การลงข้อสรุป ประกอบด้วย</p> <p>3.1 การระบุความเพียงพอของข้อมูล</p> <p>3.2 การพยากรณ์ผลลัพธ์ที่อาจเป็นไปได้</p>
Ennis (1985)	<p>1. ทักษะการนิยาม ได้แก่ การระบุจุดสำคัญของประเด็นปัญหา ข้อสรุป ระบุเหตุผลทั้งที่ปรากฏและไม่ปรากฏ การตั้งคำถามที่เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ การระบุเงื่อนไขและข้อตกลงเบื้องต้น</p> <p>2. ทักษะการตัดสินข้อมูล ได้แก่ การตัดสินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล การตัดสินความเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา และการพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูล</p> <p>3. ทักษะการอ้างอิงในการแก้ปัญหาและการลงข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล ได้แก่ การอ้างและตัดสินใจในการสรุปแบบอุปนัย การนิรนัยโดยมีความตรงและการทำนายสิ่งที่จะเกิดตามมาอย่างน่าเชื่อถือ</p>

ชื่อผู้เชี่ยวชาญ	กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
Paul (1993)	<ol style="list-style-type: none"> 1. จุดหมายของการคิด 2. ประเด็นคำถาม 3. สารสนเทศ 4. ข้อมูลเชิงประจักษ์ 5. แนวคิดอย่างมีเหตุผล 6. ข้อเสนอพื้นฐาน 7. การนำไปใช้และผลที่ตามมา
เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์ (2537)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความสามารถในการนิยามปัญหา 2. การเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการหาคำตอบของปัญหา 3. การกำหนดสมมติฐาน 4. การลงข้อสรุปอย่างมีเหตุผล 5. การประเมินผล 6. การประยุกต์เป็นการทดสอบข้อสรุป การสรุปอ้างอิง และการนำไปปฏิบัติ
ทีศนา แคมมณี (2547)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ตั้งเป้าหมายในการคิด 2. ระบุประเด็นในการคิด 3. ประมวลข้อมูลทั้งทางด้านข้อเท็จจริงและความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่คิด ทั้งทางกว้าง ลึก และไกล 4. วิเคราะห์ จำแนกแยกแยะข้อมูล จัดหมวดหมู่ของข้อมูล และเลือกข้อมูลที่จะนำไปใช้ 5. ประเมินข้อมูลที่จะใช้ในแง่ความถูกต้อง ความเพียงพอ และความน่าเชื่อถือ 6. ใช้หลักเหตุผลในการพิจารณาข้อมูล เพื่อแสวงหาทางเลือกคำตอบที่สมเหตุสมผล ตามข้อมูลที่มี 7. เลือกทางเลือกที่เหมาะสม โดยพิจารณาถึงผลที่ตามมาและพิจารณาถึงคุณค่าหรือความหมายที่แท้จริงของสิ่งนั้น 8. ชั่งน้ำหนัก ผลได้ ผลเสีย คุณ โทษ ในระยะสั้นและระยะยาว 9. ไตร่ตรอง ทบทวนกลับไปมาให้รอบครอบ 10. ประเมินทางเลือก และลงความเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่คิด

จากการศึกษาค้นความสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบและกระบวนการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณเป็นขั้นตอนของการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ ซึ่งมีความซับซ้อน ต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์ในการคิด วิเคราะห์ ไตร่ตรอง พิจารณา อย่างรอบครอบ ตั้งแต่ปัญหาที่เกิดขึ้นจนถึงการหาทางออกในการแก้ปัญหาในท้ายที่สุด โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1. การระบุประเด็นปัญหาหรือประเด็นในการคิด 2.ประมวลข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งข้อเท็จจริงและความคิดเห็น 3. วิเคราะห์ข้อมูล 4. พิจารณาทางเลือก 5. ลงความเห็น ตัดสินใจ ทำนายอนาคต ซึ่งขั้นตอนทั้ง 5 นี้ไม่จำเป็นที่จะต้องเกิดขึ้นตามลำดับ สามารถเกิดการสลับขั้นตอนในการคิดได้

3. ขั้นตอนการฝึกการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณและความสัมพันธ์ของการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณกับพฤติกรรมกรบรีโภคที่ยั่งยืน

3.1 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีวิจาร์ณญาณ

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกรูปแบบการฝึกการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณของเพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์ (2537) ซึ่งได้พัฒนารูปแบบขั้นตอนการฝึกการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณสำหรับนักศึกษาครู โดยได้ศึกษาค้นคว้าจากงานวิจัย หนังสือ และตำราของนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศ ในประเด็นต่างๆ ดังนี้ 1. การคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ 2. กรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ 3. กระบวนการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ 4. ลักษณะการแสดงออกของผู้ที่มีการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ 5. การวัดการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ 6. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ 7. แนวคิดเกี่ยวกับการสอนเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ นำมาซึ่งรูปแบบการฝึกการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณที่มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ และถูกนำมาทดลองใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยรูปแบบการฝึกการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณของเพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์ (2537) ได้มีการแบ่งขั้นตอนการฝึกการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเสนองาน เป็นขั้นของการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจต่อผู้เรียน ให้เห็นถึงความท้าทายและคุณค่าของสิ่งที่จะต้องเรียน โดยผู้สอนอาจมีการเสนอสถานการณ์ปัญหา ประเด็นคำถาม ประเด็นที่ชวนสงสัย หลักการ ภาพหรือของจริง ซึ่งมีทั้งสิ่งที่นักเรียนรู้แล้วและยังไม่รู้ เป็นการเสนอสิ่งเร้าเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนพิจารณาระบุประเด็นปัญหา หรือทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหาที่กำหนด ทั้งนี้ควรให้มีประเด็นที่ผู้เรียนรู้แล้ว และยังไม่รู้ เนื่องจากการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเป็นคุณลักษณะที่สำคัญในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และเป็นคุณลักษณะของการสอนที่มีคุณภาพ และเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับทุกการเรียนรู้ ขั้นตอนการสอนการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณเป็นหนึ่งใน การสร้างการเรียนรู้ จึงจำเป็นที่จะต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดแรงจูงใจที่จะขยายประสบการณ์เดิม และเพิ่มเติมประสบการณ์ใหม่ด้วยเช่นกัน

ขั้นที่ 2 ขั้นฝึกความสามารถในการคิด เป็นขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิด โดยในขั้นนี้จะแบ่งการจัดกิจกรรมในการคิดเป็น 3 กิจกรรม ได้แก่

1. กิจกรรมฝึกการคิดเป็นรายบุคคล เป็นการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้คิดตามสถานการณ์ปัญหาที่เสนอ โดยการกระตุ้นให้ผู้เรียนพยายามรวบรวมข้อมูลที่

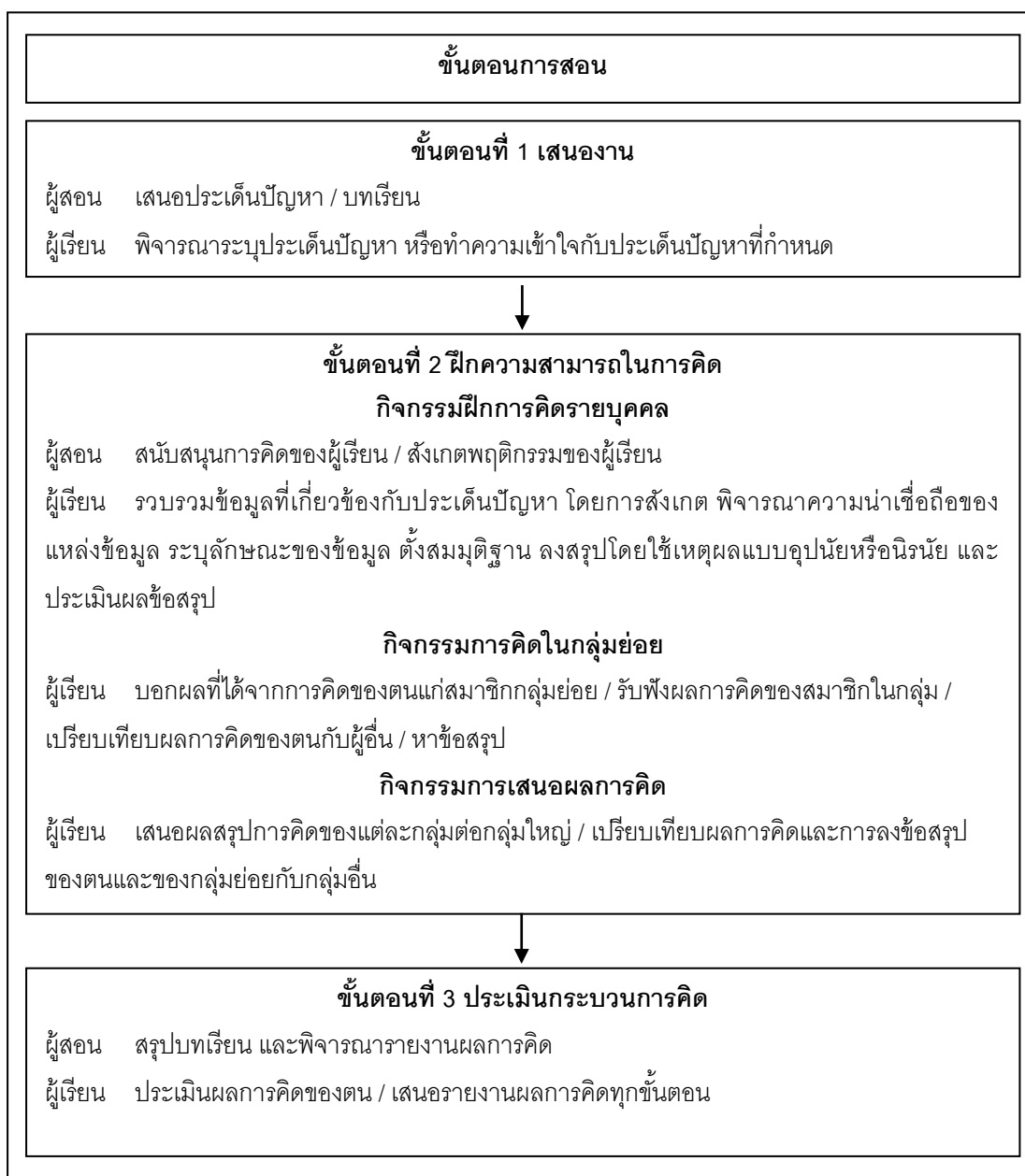
เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาโดยการสังเกต การพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูล การระบุลักษณะข้อมูล การตั้งสมมุติฐาน การใช้เหตุผล และการประเมิน โดยผู้สอนจะเป็นผู้สนับสนุนความคิดของผู้เรียน โดยจัดสภาพการณ์ต่างๆ ในการสนับสนุนการฝึก และกระตุ้นการคิดของผู้เรียน

2. กิจกรรมฝึกการคิดในกลุ่มย่อย เป็นการแบ่งกลุ่มย่อยให้ผู้เรียนบอกผลที่ได้จากการคิดของตนแก่สมาชิกในกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการแสดงความคิดและการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ได้ฝึกการเปรียบเทียบการคิดของตนกับผู้อื่น การประเมินผลการคิด รวมทั้งได้ฝึกการหาเหตุผลและการใช้เหตุผลเชิงตรรกะ เพื่อหาข้อสรุปที่สมเหตุสมผลทั้งส่วนบุคคลและกลุ่ม

3. กิจกรรมการเสนอผลการคิด เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเสนอผลสรุปการคิดของแต่ละกลุ่มต่อกลุ่มใหญ่ เพื่อให้ผู้เรียนได้ประเมินผลการคิดและการลงข้อสรุปของตนเอง และของกลุ่มย่อยกับกลุ่มอื่น ว่ามีส่วนเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ทำไมจึงเหมือน ทำไมจึงต่าง เพราะเหตุใด

ขั้นที่ 3 ขั้นประเมินกระบวนการคิด เป็นการประเมินผลการคิดของผู้เรียน ว่ามีวิธีการหรือกระบวนการคิดอย่างไร เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของกิจกรรมหรือไม่ โดยให้ผู้เรียนพิจารณากระบวนการคิดของตน เปรียบเทียบกับคำถามที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดในแต่ละเรื่อง และในขั้นนี้จะมีการประเมินเพื่อนำข้อบกพร่องของผู้เรียนในด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้านต่างๆ ที่ผู้เรียนยังมีปัญหาอยู่ เพื่อนำมาอภิปราย อธิบาย ยกตัวอย่าง และฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณในด้านนั้นๆ โดยเฉพาะ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและนำไปใช้ได้ถูกต้อง

ตาราง 3 ตารางแสดงขั้นตอนการสอนรูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
ของเพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์ (2537: 67)

จากขั้นตอนการสอนรูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์ (2537: 67) ที่ผู้วิจัยเลือกมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสามารถในการคิดอย่างมี วิจารณญาณที่เกิดขึ้นจากการสอนตามรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณดังกล่าว ดังนี้

ตาราง 4 ตารางแสดงความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่เกิดขึ้นจาก รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์

ขั้นตอนการสอนตามรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์ (2537: 67)	ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่เกิดขึ้น
<p><u>ขั้นที่ 1 ขั้นเสนองาน</u> ผู้สอน เสนอประเด็นปัญหา / บทเรียน ผู้เรียน พิจารณาระบุประเด็นปัญหา หรือทำ ความเข้าใจกับประเด็นปัญหาที่กำหนด</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ระบุดูประเด็นปัญหาหรือประเด็นในการคิด
<p><u>ขั้นที่ 2 ขั้นฝึกความสามารถในการคิด</u> <u>กิจกรรมฝึกการคิดรายบุคคล</u> ผู้สอน สนับสนุนการคิดของผู้เรียน / สังเกต พฤติกรรมของผู้เรียน ผู้เรียน -รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็น ปัญหา โดยการสังเกต พิจารณาความ น่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล -ระบุลักษณะของข้อมูล ตั้งสมมุติฐาน ลง สรุปลงโดยใช้เหตุผลแบบอุปนัยหรือนิรนัย และประเมินผลข้อสรุป</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ประมวลข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งข้อเท็จจริงและ ความคิดเห็น - วิเคราะห์ข้อมูล - พิจารณาทางเลือก - ลงความเห็น ตัดสินใจ ทำนายอนาคต
<p><u>กิจกรรมการคิดในกลุ่มย่อย</u> ผู้เรียน บอกผลที่ได้จากการคิดของตนแก่สมาชิก กลุ่มย่อย / รับฟังผลการคิดของสมาชิก ในกลุ่ม / เปรียบเทียบผลการคิดของตน กับผู้อื่น / หาข้อสรุป</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ประมวลข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งข้อเท็จจริงและ ความคิดเห็น - วิเคราะห์ข้อมูล - พิจารณาทางเลือก - ลงความเห็น ตัดสินใจ ทำนายอนาคต
<p><u>กิจกรรมการเสนอผลการคิด</u> ผู้เรียน เสนอผลสรุปการคิดของแต่ละกลุ่มต่อ กลุ่มใหญ่ / เปรียบเทียบผลการคิดและ การลงข้อสรุปของตนและของกลุ่มย่อย กับกลุ่มอื่น</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ประมวลข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งข้อเท็จจริงและ ความคิดเห็น - วิเคราะห์ข้อมูล - พิจารณาทางเลือก - ลงความเห็น ตัดสินใจ ทำนายอนาคต
<p><u>ขั้นตอนที่ 3 ประเมินกระบวนการคิด</u> ผู้สอน สรุบบทเรียน และพิจารณารายงานผล</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ประมวลข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งข้อเท็จจริงและ ความคิดเห็น

การคิด	- วิเคราะห์ข้อมูล
ผู้เรียน ประเมินผลการคิดของตน / เสนอ	- พิจารณาทางเลือก
รายงานผลการคิดทุกขั้นตอน	- ลงความเห็น ตัดสินใจ ทำนายอนาคต

3.2 ความสัมพันธ์ของการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับพฤติกรรมบริการที่ยั่งยืน

จากการศึกษาตำราและเอกสารในบทที่ 2 เพื่อเชื่อมโยงการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับการบริการที่ยั่งยืนสามารถสรุปประเด็นได้ ดังนี้

การบริการที่ยั่งยืน คือการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในการบริโภคสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของคนในปัจจุบันได้อย่างต่อเนื่องและทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยไม่สร้างข้อจำกัดและความสามารถในการบริโภคสินค้าและบริการของคนในรุ่นอนาคต ภายใต้ทรัพยากรที่มีจำกัด ดังนั้นจึงต้องมีการเลือกบริโภคสินค้าและบริการ ลดการใช้ในสิ่งที่ไม่จำเป็น คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในส่วนของภาคการผลิตและภาคครัวเรือน ลดการปล่อยของเสีย รบกวนและใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้น้อยที่สุด โดยวิถีทางที่จะนำไปสู่การบริการที่ยั่งยืนนั้น ต้องให้ความสำคัญกับการเลือกในการบริโภค และการผลักดันให้เกิดนโยบายเพื่อสร้างทางเลือกในการตัดสินใจปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตและการบริโภค เพราะในปัจจุบันการบริโภครายบุคคล ส่วนใหญ่เป็นการบริโภคที่คำนึงถึงแต่การตอบสนองความต้องการที่สะดวกสบายส่วนบุคคล แข่งขันกันบริโภค โดยมองข้ามผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม ขาดการมองที่เป็นองค์รวม คิดไม่รอบคอบ ไม่รอบด้าน ไม่ถ่วงถี่ ก่อนการตัดสินใจบริโภคสินค้าและบริการ โดยพฤติกรรมบริการที่ยั่งยืนนี้ได้มาจากการที่ผู้วิจัยศึกษาและสร้างแบบสำรวจพฤติกรรมบริการบริการที่ยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบตามแนวคิดของ Janikowski (2000 อ้างถึงใน Said, A.M., Yahaya N. and Ahmadun F. 2007 และ Tan & Lau, 2009) ดังนี้

1. การเลือกใช้สินค้าและบริการ คือ ใช้สินค้าและบริการตามความจำเป็นอย่างชาญฉลาด พิจารณาผลได้ผลเสียก่อนการเลือกบริโภคอย่างรอบคอบ โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม เลือกใช้สินค้าเทียมหรือสินค้าอื่นแทนสิ่งที่หายาก
2. การลดการใช้ คือการลดการใช้ทรัพยากรทุกชนิดให้น้อยลง ใช้พลังงานต่างๆ เช่น น้ำ ไฟฟ้า เชื้อเพลิง ฯลฯ อย่างประหยัด
3. การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด คือการผลิตและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า ทั้งนี้หมายรวมถึงการถนอมและฟื้นฟูซ่อมแซมสิ่งของกลับมาใช้ใหม่ด้วย
4. การคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ คือการจัดการขยะเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลต่อไป รวมทั้งการใช้สินค้าจากสิ่งของรีไซเคิล และ/หรือ นำกลับไปรีไซเคิลได้หลังการใช้งาน

ในขณะที่การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นกระบวนการคิดขั้นสูง มีความซับซ้อน มีขั้นตอนที่สามารถนำไปสู่คำตอบที่น่าเชื่อถือได้ โดยเริ่มจากประเด็นที่เป็นปัญหาหรือข้อสงสัย และอาศัยข้อมูลความรู้ ความคิด ประสบการณ์ของบุคคลประกอบการคิดพิจารณาไตร่ตรองข้อมูลหรือบริบทใน

ขณะนั้น โดยนำข้อมูลที่ถูกต้องมาประกอบการให้เหตุผลอย่างรอบคอบ วิเคราะห์ สังเคราะห์ เชื่อมโยง เพื่อตัดสินใจลงข้อสรุปที่สมเหตุสมผล เพื่อที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อ ทำหรือไม่ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อย่างเหมาะสม

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าการบริโภคที่ยั่งยืนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความเชื่อมโยง สัมพันธ์กันเนื่องจากบุคคลจะมีพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนได้ต้องมีการตัดสินใจในการบริโภคที่รอบคอบ รอบด้าน คิดถึงผลและสิ่งที่เกิดหลังจากการบริโภค ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน (2557) ที่กล่าวไว้ว่า การที่สังคมไทยเป็นสังคมบริโภคนิยม ทำอะไรตามอย่างคนอื่น โดยเฉพาะตามอย่างต่างประเทศนั้น จำเป็นที่เราจะต้องส่งเสริมให้เด็กรุ่นใหม่เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 อย่างมีวิจารณญาณพอ ให้เขารู้จักวิเคราะห์และประเมินสิ่งที่เขาเห็น รู้ และใช้ ว่าเหมาะสมเพียงใด การเน้นผู้บริโภคที่ฉลาดเป็นสิ่งจำเป็นมากในสังคมไทย ไม่ใช่ตามอย่างทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง โดยไม่ไตร่ตรอง และสอดคล้องกับ เกษม จันทรแก้ว (2527) ที่กล่าวไว้ว่า ต้องใช้อย่างฉลาด คือ ในการใช้ทรัพยากรแต่ละอย่าง ต้องพิจารณาอย่างรอบครอบถึงผลได้ผลเสีย ความขาดแคลนหรือความหายากในอนาคต อีกทั้งพิจารณาถึงหลักเศรษฐกิจอย่างถ่วงด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับนักวิชาการทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่กล่าวโดยสรุปได้ว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการคิดที่มีการไตร่ตรองอย่างสุชมรอบคอบ มีเหตุผล เพื่อพิจารณาและวิเคราะห์ข้อมูล ที่จะนำไปสู่การตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม (Ennis, 1989 , Dewey, 1993 , Kelly, 2000 , Moor and Parker, 2001 , Bassham and others, 2002 , Cottrell, 2005 , กรมวิชาการ, 2540 , ทิศนา แคมมณี, 2544 , วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2555)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณมาพัฒนาส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนแก่ผู้เรียน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคที่ยั่งยืน

ณัฐพล อัสสระรัตน์ และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวัดพฤติกรรมการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม: การวิจัยเชิงสำรวจ (Measuring Environmentally Friendly Consumption: An Exploratory Research) ผลการศึกษาพบว่า เครื่องมือการวัดพฤติกรรมการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ที่เหมาะสมกับผู้บริโภคชาวไทยจะประกอบไปด้วย 36 ข้อคำถาม ซึ่งสามารถแยกได้เป็น 9 กลุ่มพฤติกรรม และเมื่อนำเครื่องมือที่ได้นี้มาวิเคราะห์จำแนกกลุ่มผู้บริโภคแล้วด้วยวิธีการวิเคราะห์จัดกลุ่มแบบสองขั้น (two step cluster analysis) แล้ว สามารถจำแนกกลุ่มผู้บริโภคออกได้เป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มไม่รักษ์ (ไม่สนใจการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม) กลุ่มรักษ์จริงจัง (มีการบริโภคช่วยประชาสัมพันธ์ และเข้าร่วมกิจกรรมการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม) กลุ่มรักษ์ไร้เซเคิล (สนใจการบริโภคเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้อีก) กลุ่มรักษ์เฉพาะกลุ่ม (สนใจบริโภคทั้งสินค้าและข่าวสารที่เกี่ยวกับการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แต่เป็นไปเฉพาะกลุ่มเพื่อนหรือครอบครัว)

และกลุ่มรักษาสันโดษ (สนใจการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แต่ไม่ช่วยเผยแพร่ข่าวสาร หรือรับข่าวสารอย่างกระตือรือร้น) จากผลการวิจัยทำให้เห็นรายละเอียดของพฤติกรรมผู้บริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมที่มากไปกว่า กลุ่มที่สนใจ และไม่สนใจต่อการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเท่านั้น

กลุ่มนิสิตหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาควิชาการตลาด คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายใต้การดูแลของ รศ.ดร. กุณฑลีย์ รื่นรมย์ และ ดร. ณิชพล อัสสระรัตน์ (2552) ได้ทำการศึกษา ทักษะคติและพฤติกรรมการใช้สินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของนิสิต นักศึกษาปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผลของการสำรวจสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ทักษะคติของนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ทั้งเพศชายและหญิง มีความตระหนักต่อความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของสินค้าก่อนการตัดสินใจซื้อ โดยพิจารณาถึงลักษณะของสินค้าที่สามารถช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมได้จริงและสินค้านั้นมีคุณภาพน่าพอใจ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้พิจารณาสินค้าที่ซื้อว่าเป็นสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่นั้น เป็นเหตุเนื่องมาจากปัจจัยในด้านช่องทางการจัดจำหน่ายของสินค้าที่ยังไม่เพียงพอหรือหาซื้อได้ยากและสินค้านั้นมีราคาแพง 2) ในส่วนของพฤติกรรมการใช้สินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้สินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน โดยพฤติกรรมการใช้สินค้านั้นมีความสัมพันธ์กับความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของสินค้าและความต้องการที่จะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่างเอง 3) เกี่ยวกับพฤติกรรมภายหลังจากการใช้สินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่ซื้อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและได้แนะนำบอกต่อให้ครอบครัวใช้ด้วย

สมรัฐ บุรีรัตน์ (2552) ได้ศึกษา ทักษะคติของผู้บริโภควัยรุ่นต่อผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของทักษะคติด้านความเชื่อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเชื่อเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมีความเชื่อสูง ซึ่งเห็นด้วยกับปัจจัยย่อยเรื่องการบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมช่วยให้มนุษย์มีทรัพยากรใช้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคตมากกว่าความรู้เรื่องอื่นๆ องค์ประกอบของทักษะคติด้านความรู้สึก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้สึกต่อส่วนประสมการตลาดของผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมโดยรวมในระดับรู้สึกชอบ โดยมีความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาดสูงที่สุด โดยมีความคิดเห็นในระดับรู้สึกชอบต่อปัจจัยย่อยเรื่องฉันทู้สึกดีต่อองค์กรที่จัดกิจกรรมรณรงค์เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม องค์ประกอบของทักษะคติด้านพฤติกรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม โดยมีความคิดเห็นในระดับสนับสนุน โดยมีความคิดเห็นในระดับสนับสนุนต่อปัจจัยย่อยเรื่องภาพลักษณ์ขององค์กรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีส่วนกระตุ้นให้ฉันทู้สึกดีต่อผลิตภัณฑ์ขององค์กรนั้นมากขึ้น ผลการศึกษาพบว่า ความรู้สึกที่มีต่อส่วนประสมการตลาดของผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์เชิงบวกสูงมากกับแนวโน้มพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมโดยรวม

จากการศึกษาวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคที่ยั่งยืน พบว่าเป็นการวิจัยเชิงสำรวจที่มุ่งศึกษาในรายละเอียดของพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนของบุคคลโดยทั่วไป ว่ามีลักษณะการบริโภคที่ยั่งยืนในระดับใด มีส่วนร่วมในการเลือกใช้สินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมหรือไม่ มี

ทัศนคติอย่างไรต่อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างเสริมหรือพัฒนาให้เกิดพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน

งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

มยุรี หรุ่นขำ (2544) ได้ทำการศึกษา ผลการใช้รูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาในบริบทของชุมชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาในบริบทของชุมชนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

พลกฤษ ตันติญาณกุล (2547) ได้ทำการศึกษา ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษาด้วยการฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษาด้วยการฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีปกติ

ดวงพร จิตใจมั่น (2550) ได้ทำการศึกษา ผลของการจัดการเรียนการสอนตามแนวกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีต่อความสามารถในการอ่านโฆษณาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามแนวกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีค่าเฉลี่ยของความสามารถในการอ่านโฆษณาสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนการสอน และมีคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการอ่านโฆษณาสูงกว่าเกณฑ์

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า มีงานวิจัยหลายชิ้นที่ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณมาพัฒนาความคิดของผู้เรียนให้มีความรอบรู้ รอบคอบ มีเหตุผล เพื่อศึกษาผลในการคิดแก้ปัญหา ทำความเข้าใจกับเหตุการณ์ที่พบ และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ของผู้เรียน ซึ่งผลปรากฏว่าผู้เรียนที่ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความสามารถในการแก้ปัญหา ทำความเข้าใจ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงกว่าผู้เรียนที่ผ่านการจัดกิจกรรมแบบปกติ

4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

งานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคที่ยั่งยืน

Said, A.M., Yahaya N. and Ahmadun F. (2007) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Environmental Comprehension and Participation of Malaysian Secondary School Students พบว่า เด็กนักเรียนชั้นมัธยมมีความเข้าใจ รู้และตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ในทางปฏิบัติพวกเขาเหล่านั้นไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอะไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของ

แบบสอบถามที่กล่าวถึงพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนที่กล่าวถึงรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืน 4 แบบ ได้แก่ 1. การเลือกใช้ (selection) 2. การลดการใช้ (minimization) 3. การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (maximization) และ 4. การคัดแยก (segregation) ขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ (reuse) หรือ รีไซเคิล (recycle) เด็กๆ มีการปฏิบัติน้อยมาก โดยได้เสนอให้มีการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยให้ความรู้ความเข้าใจและให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการคิดและปฏิบัติอย่างจริงจัง

John Connolly & Andrea Prothero (2008) ได้ศึกษาเรื่อง Sustainable consumption: consumption, consumers and the commodity discourse พบว่า บุคคลโดยทั่วไปมีพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่มุ่งเน้นความพึงพอใจของตน ซึ่งหลายๆ ครั้งการบริโภคเกิดจากโฆษณาและภาพลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้น การบริโภคไม่ได้เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของตน และเกิดขึ้นโดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังพบอีกว่าบุคคลโดยทั่วไปไม่คิดว่าพฤติกรรมกรรมการบริโภคของตนจะมีผลต่อสิ่งแวดล้อม หากแต่เกิดขึ้นจากองค์กรหรือหน่วยงานขนาดใหญ่เท่านั้น

Booi-Chen TAN and Teck-Chai LAU (2009) ได้ศึกษาเรื่อง Examining Sustainable Consumption Patterns of Young Consumers: Is There a Cause for Concern? จากการศึกษาพบว่า 1) เพศของผู้เรียนไม่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน 2) การลงทะเบียนเรียนและไม่ได้ลงทะเบียนเรียนเกี่ยวกับวิชาธุรกิจไม่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนของผู้เรียน 3) ผู้บริโภคที่เป็นเด็กมีพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนอยู่ในระดับปานกลาง 4) ไม่มีปัจจัยที่ควรตระหนักถึงการบริโภคที่เกินความพอดีในกลุ่มผู้บริโภคที่เป็นเด็ก

จากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวกับการบริโภคที่ยั่งยืน พบว่า บุคคลในกลุ่มที่เป็นเด็กมีความรู้ ความเข้าใจ รู้และตระหนักถึงความสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ไม่ได้มีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโภคของตน ส่วนบุคคลในกลุ่มที่เป็นผู้ใหญ่เน้นไปที่การบริโภคเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองและไม่คิดว่าพฤติกรรมกรรมการบริโภคของตนจะมีผลต่อสิ่งแวดล้อม

งานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

Lumpkin (1990) ได้ศึกษา Effect of Teaching Critical Thinking Skills on The Critical Thinking Ability, Achievement, and Retention of Social Studies. พบว่า การสอนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นวิธีการสอนที่สามารถพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนได้สูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Shepherd (1998) ได้ศึกษา A Problem-based Learning Model's Affect on Critical Thinking Skill of Fourth and Fifth Grade Social Studies Student. ผลวิจัย พบว่า กลุ่มทดลองมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Hagelskamp (2000) ได้ศึกษา The Effect of Teaching Critical Thinking By Infusion with Focus on Transfer of Skills, on The Moral Judgment and Critical Thinking of Secondary School Students. ผลการวิจัยพบว่า 1) ก่อนการทดลองกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการตัดสินใจทางจริยธรรมไม่แตกต่างกันและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) ก่อนและหลังการทดลองกลุ่มควบคุมมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการตัดสินใจทางจริยธรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการตัดสินใจทางจริยธรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ

จากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า มีการทำวิจัยเพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ปรากฏว่า ผู้เรียนที่ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้นและสูงกว่าผู้เรียนที่ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา” ครั้งนี้ เป็นการศึกษาแบบกึ่งทดลอง (quasi – experimental research) มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 2) เพื่อเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กับวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ ผู้วิจัยได้ดำเนินการซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การออกแบบการวิจัย
3. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. วิธีการดำเนินการวิจัย
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร วารสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับ การบริโภคที่ยั่งยืน พฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน และกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
2. ศึกษาหลักสูตรในกลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและทำการเลือกกระตบชั้นที่มีเนื้อหาเหมาะสมในการทำวิจัย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกเนื้อหาในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต และสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งมีเนื้อหาเหมาะสมในการทำวิจัย
3. ศึกษาหลักและวิธีการสร้างแบบสำรวจพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน

2. การออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (quasi - experimental research) ประกอบด้วยกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม โดยมีแบบแผนการทดลองดังนี้ (ศิริเดช สุชีวะ, 2545)

E	T1	X	T2
C	T1	~X	T2

สัญลักษณ์

- E = กลุ่มทดลอง
- C = กลุ่มควบคุม
- T1 = แบบสำรวจพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน (1)
- T2 = แบบสำรวจพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน (2)
- X = การจัดการเรียนการสอนเรื่องการบริโภคโดยเน้นกระบวนการคิดอย่างมี
วิจารณญาณ
- ~X = การจัดการเรียนการสอนเรื่องการบริโภคด้วยวิธีปกติ

3. การกำหนดประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 2 ห้องเรียน ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 จำนวน 50 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/8 จำนวน 50 คน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การคัดเลือกโรงเรียน

ผู้วิจัยได้ทำการเลือกโรงเรียนด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ เพราะโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ เป็นโรงเรียนระดับมัธยม ประเภทสหศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

2. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างคือ ต้องเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และมีคะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนใกล้เคียงหรือไม่แตกต่างกัน โดยวิธีการคัดเลือกภายใต้ข้อจำกัด ดังนี้

1. ติดต่อครูผู้ดูแลเพื่อทำการเลือกนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีการจัดห้องเรียนแบบคละความสามารถจำนวน 2 ห้อง ที่มีจำนวนนักเรียนเท่ากัน ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 และ 1/8 โดยทั้ง 2 ห้องมีจำนวนนักเรียนห้องละ 50 คน เป็นนักเรียนชาย 18 คน และนักเรียนหญิง 32 คน เท่ากัน
2. ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีการจัดห้องเรียนแบบคละความสามารถที่ได้เลือกไว้จำนวน 2 ห้อง ทำแบบสำรวจพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วนำคะแนนจากการทำแบบสำรวจของนักเรียนทั้ง 2 ห้องมาหาค่า มัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยห้อง ม.1/2 มีค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) = 3.30 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = .389 และห้อง ม.1/8 มีค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) = 3.26 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = .396 แล้วนำผลที่ได้มาทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนแบบสำรวจพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน โดยการทดสอบค่า t (t-test) เพื่อพิสูจน์ว่าทั้ง 2 ห้องมีคะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนไม่แตกต่างกัน ปรากฏว่านักเรียนทั้ง 2 ห้องมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.5
3. ทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อจัดนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้ง 2 ห้องเข้าสู่กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยกำหนดให้ห้องเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในขณะที่ห้องที่เป็นกลุ่มควบคุมจะได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีแบบปกติ ผลการสุ่มปรากฏว่า กลุ่มทดลองคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 จำนวน 50 คน และกลุ่มควบคุมคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/8 จำนวน 50 คน

4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสำรวจพฤติกรรมกรรมการบริโภครที่ยั่งยืน แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับกลุ่มทดลอง และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยวิธีปกติสำหรับกลุ่มควบคุม โดยแบ่งเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ออกเป็น 2 ประเภท คือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ประกอบการทดลอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งก่อนและหลังการทดลอง เพื่อใช้ประกอบในกระบวนการวิจัย และการวิเคราะห์ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จะใช้ แบบสำรวจพฤติกรรมกรรมการบริโภครที่ยั่งยืน เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างแบบสำรวจพฤติกรรมกรรมการบริโภครที่ยั่งยืน ดังนี้

1. ศึกษาตำรา หนังสือ เอกสาร และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสำรวจพฤติกรรมกรรมการบริโภครที่ยั่งยืน พร้อมทั้งปรึกษาผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
2. กำหนดขอบเขตเนื้อหาในการสร้างแบบสำรวจพฤติกรรมกรรมการบริโภครที่ยั่งยืน สามารถแบ่งพฤติกรรมกรรมการบริโภครที่ยั่งยืนได้ 4 ด้าน ดังนี้
 - 1) การเลือกใช้สินค้าและบริการ
 - 2) การลดการใช้
 - 3) การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
 - 4) การคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่
3. สร้างแบบสำรวจพฤติกรรมกรรมการบริโภครที่ยั่งยืน ซึ่งแบบสำรวจพฤติกรรมกรรมการบริโภครที่ยั่งยืนนี้ สามารถแบ่งกลุ่มพฤติกรรมที่อ้างอิงจากพฤติกรรมกรรมการบริโภครที่ยั่งยืน 4 ด้าน โดยข้อคำถามในแบบสำรวจจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องชีวิตประจำวัน มีลักษณะเป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ (Likert's scale) โดยให้ผู้ตอบเลือกให้คะแนนตนเองตามความเป็นจริง ซึ่งมีเกณฑ์การตอบ ดังนี้

ตอบ 5	หมายถึง ปฏิบัติทุกครั้งสม่ำเสมอ
ตอบ 4	หมายถึง ปฏิบัติบ่อยครั้งแต่ไม่สม่ำเสมอ
ตอบ 3	หมายถึง ปฏิบัติบ้างบางครั้ง
ตอบ 2	หมายถึง ปฏิบัติน้อยครั้งหรือต่อเมื่อมีคนกระตุ้น
ตอบ 1	หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติเลย

โดยข้อคำถามในแบบสอบถามนั้นจะมีทั้งพฤติกรรมทางบวกและทางลบ โดยข้อคำถามทางลบที่แทรกไว้ในกลุ่มพฤติกรรมกรรมการบริโภครที่ยั่งยืนทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

การเลือกใช้สินค้าและบริการ	ได้แก่ ข้อคำถามที่ 2,5 และ 9
การลดการใช้	ได้แก่ ข้อคำถามที่ 4,5,8,9 และ 10

การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ได้แก่ ข้อคำถามที่ 5 และ 7
 การคัดแยกขยะ ได้แก่ ข้อคำถามที่ 2
 จากการตอบแบบสำรวจพฤติกรรมกรรมการบริโภครักษ์ที่ยั่งยืนของนักเรียนมีเกณฑ์การคิด
 คะแนนดังนี้

ตาราง 5 ตารางแสดงเกณฑ์การคิดคะแนน

รายการข้อคำถาม	คำตอบของนักเรียน	คะแนน
ข้อคำถามทางบวก	5	5
	4	4
	3	3
	2	2
	1	1
ข้อคำถามทางลบ	5	1
	4	2
	3	3
	2	4
	1	5

นำแบบสำรวจพฤติกรรมกรรมการบริโภครักษ์ที่ยั่งยืน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา
 วิทยานิพนธ์ตรวจสอบ ให้คำแนะนำ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข โดยอาจารย์ที่ปรึกษา
 วิทยานิพนธ์ ได้เสนอแนะให้เพิ่มเติมคำถามปลายเปิดในแบบสำรวจพฤติกรรมกรรมการบริโภครักษ์ที่ยั่งยืน ที่ใช้
 สำหรับเก็บข้อมูลหลังการทดลอง เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และนำเสนอควบคู่กับข้อมูลที่ได้จากการ
 สำรวจ

- นำแบบสำรวจพฤติกรรมกรรมการบริโภครักษ์ที่ยั่งยืน ที่ผ่านการแก้ไขแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ
 จำนวน 5 ท่าน (ตั้งมีรายนามผู้ทรงคุณวุฒิในภาคผนวก) ตรวจสอบพิจารณาความตรง
 เชิงเนื้อหา ความถูกต้องและเหมาะสมของภาษา แล้ววิเคราะห์ความสอดคล้อง
 ระหว่างรายการประเมินกับความถูกต้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของพฤติกรรม
 กรรมการบริโภครักษ์ที่ยั่งยืน (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC คือ ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา/จุดประสงค์

$\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนผลการตัดสินข้อคำถามของผู้ทรงคุณวุฒิ

N คือ จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

โดยมีเกณฑ์การตัดสินความสอดคล้องของข้อความกับเนื้อหา ดังนี้
 ถ้าค่า IOC > 0.5 ถือว่าข้อความนั้นสอดคล้องสามารถวัดได้
 ถ้าค่า IOC < 0.5 ถือว่าข้อความนั้นไม่สอดคล้องไม่สามารถวัดได้
 (วรรณิ์ แกมเกตุ, 2551: 221)

ซึ่งผลการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรายการประเมินกับความถูกต้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน มีค่าเท่ากับ 1 จำนวน 23 ข้อ 0.8 จำนวน 8 ข้อ 0.6 จำนวน 4 ข้อ และมีค่าเท่ากับ 1 ทั้ง 3 ข้อสำหรับคำถามปลายเปิด ซึ่งผ่านตามเกณฑ์การตัดสินความสอดคล้องของข้อความกับเนื้อหา ค่า IOC > 0.5

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับกลุ่มทดลอง และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยวิธีปกติสำหรับกลุ่มควบคุม

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การบริโภค การบริโภคที่ยั่งยืน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อกำหนดกรอบการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนของนักเรียน
2. สังเคราะห์แนวคิดจากการศึกษา หลักการ แนวคิด เอกสารและงานวิจัย เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนของนักเรียนต่อไป
3. นำกรอบแนวคิดที่ได้ มาเขียนรายละเอียดการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 6 ตารางแสดงรายละเอียดการจัดการเรียนรู้ในรายวิชา สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่มีต่อ
พฤติกรรมกรบิโรคที่ยั่งยืนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ระยะเวลา 12 สัปดาห์
จำนวน 36 คาบเรียน

มาตรฐานการเรียนรู้	ตัวชี้วัด	เนื้อหา
มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจ และปฏิบัติตนตามหน้าที่ ของการเป็นพลเมืองดี มี ค่านิยมที่ดีงามและธำรง รักษาประเพณีและ วัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ ร่วมกันในสังคมไทยและ สังคมโลกอย่างสันติสุข	ตัวชี้วัดที่ 1 ปฏิบัติตาม กฎหมายในการคุ้มครองสิทธิ ของบุคคล	กฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของ บุคคล - กฎหมายการคุ้มครองเด็ก - กฎหมายการศึกษา - กฎหมายการคุ้มครอง ผู้บริโภค - กฎหมายลิขสิทธิ์ ประโยชน์ของการปฏิบัติตนตาม กฎหมายการคุ้มครองสิทธิของ บุคคล
	ตัวชี้วัดที่ 2 ระบุความสามารถ ของตนเองในการทำประโยชน์ ต่อสังคมและประเทศชาติ	บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มี ต่อสังคมและประเทศชาติ โดยเน้น จิตสาธารณะ เช่น เคารพกติกา สังคม ปฏิบัติตนตามกฎหมาย มี ส่วนร่วมและรับผิดชอบในกิจกรรม ท ก ง ส ัง ค ม อ นุ ร ัก ษ์ ท รั พ ย า ก ร ธ ร ร ม ช า ตี ร ัก ษ า ส า ธ า ร ณ ป ร ะ โ ย ช ณ์
	ตัวชี้วัดที่ 3 อภิปรายเกี่ยวกับ คุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็น ปัจจัยในการสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีหรืออาจ นำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกัน	- ความคล้ายคลึงและความแตกต่าง ระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรม ของประเทศในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ - วัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี หรืออาจ นำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกัน

มาตรฐานการเรียนรู้	ตัวชี้วัด	เนื้อหา
<p>มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจ และสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อกำหนดดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ</p>	<p>ตัวชี้วัดที่ 1 อธิบายความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์</p> <p>ตัวชี้วัดที่ 2 วิเคราะห์ค่านิยมและพฤติกรรมการบริโภคของคนในสังคมซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ</p> <p>ตัวชี้วัดที่ 3 อธิบายความเป็นมาหลักการและความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อสังคมไทย</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น - ความหมายของคำว่าทรัพยากรมีจำกัดกับความต้องการมีไม่จำกัด ความขาดแคลน การเลือกและค่าเสียโอกาส - ความหมายและความสำคัญของการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ - หลักการในการบริโภคที่ดี - ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภค - ค่านิยมและพฤติกรรมของการบริโภคของคนในสังคมปัจจุบัน รวมทั้งผลดีและผลเสียของพฤติกรรมดังกล่าว - ความหมายและความเป็นมาของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง - ความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รวมทั้งโครงการตามพระราชดำริ - หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง - การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการดำรงชีวิต - ความสำคัญ คุณค่าและประโยชน์ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อสังคมไทย

จากเนื้อหาข้างต้น ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 9 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

- 3.1 บทบาทหน้าที่
 - 3.2 สิทธิและหน้าที่อันพึงกระทำ
 - 3.3 การเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม
 - 3.4 รู้เขา รู้เรา สร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกัน
 - 3.5 ตราประทับรับรอง
 - 3.6 เศรษฐศาสตร์รอบตัวเรา
 - 3.7 บริโภคดี ชีวิตมีสุข
 - 3.8 ความร่วมมือและการแข่งขัน
 - 3.9 เศรษฐกิจพอเพียง
4. แปลงกรอบแนวคิดในการทำแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามแนวคิดของเพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์ โดยมีรูปแบบดังต่อไปนี้
- ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเสนองาน
 - ขั้นตอนที่ 2 ฝึกความสามารถในการคิด
 - กิจกรรมฝึกการคิดเป็นรายบุคคล
 - กิจกรรมฝึกการคิดในกลุ่มย่อย
 - กิจกรรมเสนอผลการคิด
 - ขั้นตอนที่ 3 การประเมินการคิด
- ไปสู่แผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วย และรายคาบ ตามลำดับ
5. นำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน (ดังมีรายนามผู้ทรงคุณวุฒิในภาคผนวก) ตรวจสอบและพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหาและกิจกรรม แล้ววิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างรายการประเมินกับความเหมาะสมของเนื้อหาและกิจกรรมของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC คือ ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา/จุดประสงค์

$\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนผลการตัดสินข้อคำถามของผู้ทรงคุณวุฒิ

N คือ จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

โดยมีเกณฑ์การตัดสินความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ดังนี้

ถ้าค่า IOC > 0.5 ถือว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องสามารถวัดได้

ถ้าค่า IOC < 0.5 ถือว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องไม่สามารถวัดได้

(วรรณี แกมเกตุ, 2551: 221)

ซึ่งผลการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรายการประเมินกับความเหมาะสมขอ
เนื้อหาและกิจกรรมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณในด้านต่างๆ
ผ่านเกณฑ์การตัดสินความสอดคล้องของข้อความถามกับเนื้อหา ดังรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

**ตาราง 7 สรุปผลค่าการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิด
อย่างมีวิจารณญาณ จากผู้ทรงคุณวุฒิ**

รายการตรวจสอบ	ค่า IOC = 1	ค่า IOC = 0.8	ค่า IOC = 0.6
ด้านการกำหนดสาระสำคัญ	22 ข้อ	3 ข้อ	-
ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์	-	24 ข้อ	1 ข้อ
ด้านการกำหนดสาระการเรียนรู้	24 ข้อ	1 ข้อ	-
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
ชั้นเสนองาน	18 ข้อ	6 ข้อ	1 ข้อ
ชั้นฝึกการคิด	19 ข้อ	6 ข้อ	-
ชั้นประเมินการคิด	21 ข้อ	4 ข้อ	-
ด้านการกำหนดสื่อและอุปกรณ์การเรียน	23 ข้อ	2 ข้อ	-
ด้านการวัดและการประเมินผล	-	-	25 ข้อ

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษางานวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi – experimental research) แบบ
control group pretest – posttest design การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ชั้นเตรียม
และชั้นทดลอง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ชั้นเตรียม ประกอบไปด้วย

1. เลือกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และติดต่อขอความร่วมมือใน
เบื้องต้น
2. ติดต่อบัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือ
ไปยังผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์
3. ติดต่อขอความร่วมมือในการทดลองการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้
กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน
ศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์
4. นัดวันในการเข้าพบครูผู้รับผิดชอบวิชา เพื่อพูดคุยและอธิบายรายละเอียด

ขั้นการทดลอง ประกอบไปด้วย

1. ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา 2 ห้อง ที่ละความสามารถ และมีจำนวนนักเรียนเท่ากันตามที่ครูผู้รับผิดชอบรายวิชาได้เลือกไว้ให้ในเบื้องต้น ทำแบบสำรวจพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน ผลปรากฏว่าทั้ง 2 ห้องมีคะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนเฉลี่ยใกล้เคียงกัน แล้วทำการแยกเป็นหน่วยทดลองและหน่วยควบคุม
2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติกับนักเรียนในกลุ่มควบคุม และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับนักเรียนในกลุ่มทดลองในระยะเวลาที่เท่ากันคือ 36 คาบ กระจายตามเนื้อหาตลอดภาคการศึกษาปลายปีการศึกษา 2556 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กลุ่มควบคุม ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/8 ซึ่งได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ ดังขั้นตอนดังนี้

- 1) ขั้นนำ ครูนำนักเรียนเข้าสู่บทเรียนด้วยเทคนิคต่างๆ เช่น การตั้งคำถาม เล่านิทาน รูปภาพ วิดีทัศน์ ภาพข่าว อภิปราย เป็นต้น
- 2) ขั้นสอน ครูสอนนักเรียนตามเนื้อหาในแบบเรียน ด้วยวิธีการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหา เช่น การบรรยาย การอภิปราย และกิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น
- 3) ขั้นสรุป ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียนผ่านการอภิปราย การทำแบบฝึกหัด และการเล่นเกม เป็นต้น

กลุ่มทดลอง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 ซึ่งได้รับการจัดการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อติดตามพฤติกรรมกรบริโภคที่ยั่งยืน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การเลือกใช้สินค้าและบริการ 2) การลดการใช้ 3) การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด 4) การคัดแยกขยะ โดยผ่านขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเสนองานขั้นตอนที่ 1 เสนองาน

ผู้สอน เสนอประเด็นปัญหา / บทเรียน

ผู้เรียน พิจารณาระบุประเด็นปัญหา หรือทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหาที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 2 ฝึกความสามารถในการคิด

- กิจกรรมฝึกการคิดเป็นรายบุคคล

ผู้สอน สนับสนุนการคิดของผู้เรียน / สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน

ผู้เรียน รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา โดยการสังเกต พิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลระบุลักษณะของข้อมูล ตั้งสมมุติฐาน ลงสรุปโดยใช้เหตุผลแบบอุปนัยหรือนิรนัย และประเมินผลข้อสรุป

- กิจกรรมฝึกการคิดในกลุ่มย่อย

ผู้เรียน บอกผลที่ได้จากการคิดของตนแก่สมาชิกกลุ่มย่อย / รับฟังผลการคิดของสมาชิกในกลุ่ม / เปรียบเทียบผลการคิดของตนกับผู้อื่น / หาข้อสรุป

- กิจกรรมเสนอผลการคิด

ผู้เรียน เสนอผลสรุปการคิดของแต่ละกลุ่มต่อกลุ่มใหญ่ / เปรียบเทียบผลการคิดและการลงข้อสรุปของตนและของกลุ่มย่อยกับกลุ่มอื่น

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินกระบวนการคิด

ผู้สอน สรุปทบทเรียน และพิจารณารายงานผลการคิด

ผู้เรียน ประเมินผลการคิดของตน / เสนอรายงานผลการคิดทุกขั้นตอน

3. หลังดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณครบทั้ง 36 คาบแล้ว ให้นักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบสำรวจพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนหลังการทดลอง เพื่อนำค่าคะแนนที่ได้มาทดสอบทางสถิติ เพื่อหาความแตกต่างระหว่างนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่มีต่อพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อีกทั้งเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กับวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำคะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science : SPSS) โดยมีแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. นำแบบสำรวจพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนไปให้นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มทำเพื่อเป็นการเก็บข้อมูลก่อนและหลังการทดลอง
2. นำคะแนนแบบสำรวจพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน มาหามาหัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบหาความแตกต่างของคะแนนด้วยค่าสถิติทดสอบ t (t-test) โดยวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
3. นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาสรุปและอภิปรายผล

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย เรื่อง “ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีต่อพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนของนักเรียนมัธยมศึกษา” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่มีต่อพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา และ 2) เปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

นั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้

- ตอนที่ 1 เปรียบเทียบผลคะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
- ตอนที่ 2 เปรียบเทียบผลคะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
- ตอนที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนของกลุ่มทดลองระหว่างก่อนและหลังการทดลอง
- ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบคำถามปลายเปิด

ตอนที่ 1 เปรียบเทียบผลคะแนนจากแบบสำรวจพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตาราง 8 คะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ห้องเรียน	mean	S.D.	Sig
ห้องทดลอง	3.30	.389	.622
ห้องควบคุม	3.26	.396	

*p<.05

จากตารางที่ 8 แสดงว่า ผลคะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนก่อนการทดลองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบผลคะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตาราง 9 คะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ห้องเรียน	mean	S.D.	Sig
ห้องทดลอง	3.54	.408	.000
ห้องควบคุม	3.23	.372	

* $p < .05$

จากตารางที่ 9 แสดงว่า ผลคะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนหลังการทดลองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่กลุ่มทดลองซึ่งได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนของกลุ่มทดลองระหว่างก่อน
และหลังการทดลอง

ตาราง 10 คะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนของกลุ่มทดลองระหว่างก่อนและ
หลังการทดลอง

ระยะเวลา	mean	S.D.	Sig
ก่อนเรียน	3.30	.389	.000
หลังเรียน	3.54	.408	

*p<.05

จากตารางที่ 10 แสดงว่า ผลคะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มทดลองระหว่างก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่คะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนสูงขึ้นหลังจากกลุ่มทดลองได้รับการ
จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณแล้ว

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบคำถามปลายเปิด

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เพิ่มเติมคำถามปลายเปิดลงในแบบสำรวจพฤติกรรมกรรมการบริโศคที่ยั่งยืนหลังการทดลอง โดยมีจุดประสงค์เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องการบริโศคที่ยั่งยืนและตรวจสอบการคิดของนักเรียนก่อนการบริโศค ตามประเด็นคำถาม 3 ข้อ ต่อไปนี้

1. ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา นักเรียนได้เรียนรู้อะไรเกี่ยวกับการบริโศคที่ยั่งยืน

ในคำถามข้อที่ 1 นี้ ผู้วิจัยต้องการตรวจสอบความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการบริโศคที่ยั่งยืนของนักเรียนเป็นหลัก โดยประเด็นนี้สามารถแบ่งกลุ่มคำตอบตามความเข้าใจของนักเรียนที่มีความสอดคล้องคล้ายคลึงกันมากที่สุด 3 ประเด็น ดังนี้

- 1) ความประหยัด มีนักเรียนมากที่สุด จำนวน 17 คน เข้าใจว่าการบริโศคที่ยั่งยืนคือการบริโศคอย่างประหยัด
- 2) ความพอเพียง มีนักเรียนจำนวน 14 คน เชื่อมโยงการบริโศคที่ยั่งยืนคือการบริโศคที่เน้นความพอเพียง
- 3) ความจำเป็น มีนักเรียนจำนวน 8 คน เข้าใจว่าการบริโศคอย่างยั่งยืนคือการบริโศคตามความจำเป็น

2. นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโศคอย่างไรบ้าง

ในคำถามข้อที่ 2 นี้ ผู้วิจัยต้องการทราบถึงพฤติกรรมกรรมการบริโศคที่เปลี่ยนไปของนักเรียน โดยประเด็นนี้สามารถแบ่งกลุ่มคำตอบของนักเรียนที่มีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันตามกลุ่มพฤติกรรมกรรมการบริโศคที่ยั่งยืนมากที่สุด 3 ประเด็น ดังนี้

- 1) การเลือกใช้สินค้าและบริการ มีนักเรียนมากที่สุด จำนวน 22 คน ให้คำตอบในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเลือกใช้สินค้าและบริการ ซึ่งส่วนใหญ่คิดถึง ความจำเป็นก่อน
- 2) การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีนักเรียน จำนวน 15 คน ให้คำตอบที่เกี่ยวข้องกับการใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งส่วนใหญ่คำนึงถึงประโยชน์เป็นหลัก
- 3) การลดการใช้ มีนักเรียนจำนวน 10 คน ให้คำตอบที่เกี่ยวข้องกับการลดการใช้ ซึ่งส่วนใหญ่เน้นที่การประหยัด

3. นักเรียนมีขั้นตอนการคิดพิจารณาก่อนการตัดสินใจเลือกบริโภคหรือไม่ อย่างไร

ในคำถามข้อที่ 3 นี้ ผู้วิจัยต้องการตรวจสอบการคิดของนักเรียนก่อนการบริโภค โดยประเด็นนี้นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่ามีการคิดพิจารณาก่อนการบริโภคมามากขึ้นจากเดิม สามารถแบ่งกลุ่มคำตอบของนักเรียนที่มีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันมากที่สุด 3 ประเด็น ดังนี้

- 1) ความจำเป็น มีนักเรียนตอบคำถามสอดคล้องกันในประเด็นนี้มากที่สุด จำนวน 19 คน โดยส่วนใหญ่มีการเรียงลำดับความสำคัญและจำเป็นของสินค้าในการบริโภค
- 2) วางแผน มีนักเรียนจำนวน 10 คน ตอบคำถามสอดคล้องกันในประเด็นนี้ โดยส่วนใหญ่ตอบเกี่ยวกับการวางแผนและคำนึงถึงเหตุผลอื่นๆ อย่างรอบด้าน ข้อมูล มีนักเรียนจำนวน 7 คน ตอบคำถามสอดคล้องกันในประเด็นนี้ โดยส่วนใหญ่ตอบเกี่ยวกับการดูข้อมูลสินค้า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีต่อพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนของนักเรียนมัธยมศึกษา” ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ก่อนและหลังการใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กับวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ ที่มีต่อพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ตัวอย่างประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง เพื่อเลือกนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 ห้อง ที่มีการจัดห้องเรียนแบบความสามารถ และมีจำนวนนักเรียนเท่ากัน ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 และ 1/8 แล้วให้นักเรียนทั้ง 2 ห้องทำแบบสำรวจพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน แล้วนำค่าคะแนนที่ได้จากการทำแบบสำรวจพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนมาทำการทดสอบทางสถิติ ผลปรากฏว่าทั้ง 2 ห้องมีคะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใกล้เคียงกัน และเมื่อทดสอบหาความแตกต่างของคะแนนด้วยค่าสถิติทดสอบ t (t-test) ปรากฏว่าทั้ง 2 ห้องมีค่าคะแนนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการสุ่มให้ห้องหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองและอีกห้องหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุม โดย นักเรียนห้อง ม.1/2 เป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ นักเรียนห้อง ม.1/8 เป็นห้องควบคุมที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) แบบสำรวจพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน โดยแบบสำรวจพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนนี้แบ่งกลุ่มพฤติกรรมที่อ้างอิงจากพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน 4 ด้าน รวม 35 ข้อ โดยข้อคำถามในแบบสำรวจจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องชีวิตประจำวัน มีลักษณะเป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ (likert's scale) โดยให้ผู้ตอบเลือกให้คะแนนตนเองตามความเป็นจริง และ 2) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้เวลาในการสอนทั้งสิ้น 36 คาบเรียน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยให้นักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบสำรวจพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนก่อนการทดลอง แล้วดำเนินการสอนตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบตามกำหนดแล้ว ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ทำแบบสำรวจพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science : SPSS)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มทดลอง ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีคะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนสูงขึ้น หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มทดลอง ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีคะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้คือ กลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน สูงกว่าก่อนการได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ก่อนการทดลองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มีผลคะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 แต่เมื่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มทดลองได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณแล้ว ปรากฏว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีผลคะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับการนำเสนอ โครงการจัดทำยุทธศาสตร์การบริโภคที่ยั่งยืน (2550) ที่ระบุว่า การบริโภคที่ยั่งยืนต้องอาศัยความเพียร ความรอบรู้ รอบคอบ ความระมัดระวัง รู้จักการประเมินและวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อค้นหาข้อจำกัดที่ตนมี และนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจในการเลือกรูปแบบการบริโภคที่ก่อให้เกิดสมดุลระหว่างความสุขในการดำเนินชีวิตที่สามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งการที่จะสร้างให้ผู้เรียนสามารถคิดได้อย่างรอบคอบรอบด้านได้นั้น ต้องอาศัยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นรูปแบบของการคิด (modes of thinking) อย่าง

หนึ่ง ที่จะต้องใช้ทักษะการคิดย่อยเรียงจากระดับต่ำไปหาระดับสูง คือ การจำ การระลึกได้ การแปลความหมาย การเปรียบเทียบ การแบ่งประเภท การสรุป การอ้างอิงข้อมูล การตั้งข้อสมมติฐาน การพยากรณ์ (การคิดล่วงหน้า) การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมิน (วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2555) โดยแนวคิดข้างต้นสอดคล้องกับ ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน (2557) ที่กล่าวไว้ว่า สังคมไทยเป็นสังคมบริโภคนิยม ทำอะไรตามอย่างคนอื่น โดยเฉพาะตามอย่างต่างประเทศนั้น จำเป็นที่เราจะต้องส่งเสริมให้เด็กรุ่นใหม่เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 อย่างมีวิจาร์ณญาณพอ ให้เขารู้จักวิเคราะห์และประเมินสิ่งที่เขาเห็น รู้ และใช้ ว่าเหมาะสมเพียงใด การเน้นผู้บริโภครุ่นใหม่เป็นสิ่งจำเป็นมากในสังคมไทย ไม่ใช่ตามอย่างทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง โดยไม่ไตร่ตรอง และสอดคล้องกับ เกษม จันทรแก้ว (2527) ที่กล่าวไว้ว่า การใช้อย่างฉลาด คือ การใช้ทรัพยากรแต่ละอย่าง ต้องพิจารณาอย่างรอบครอบถึงผลได้ผลเสีย ความขาดแคลนหรือความหายากในอนาคต อีกทั้งพิจารณาถึงหลักเศรษฐกิจอย่างถ่วงด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับนักวิชาการทางด้านการศึกษาที่มีวิจาร์ณญาณ ที่กล่าวโดยสรุปได้ว่า การคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ เป็นการคิดที่มีการไตร่ตรองอย่างสุขุมรอบคอบ มีเหตุผล เพื่อพิจารณาและวิเคราะห์ข้อมูล ที่จะนำไปสู่การตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม (Ennis, 1989 , Dewey, 1993 , Kelly, 2000 , Moor and Parker, 2001 , Bassham and others, 2002 , Cottrell, 2005 , กรมวิชาการ, 2540 , ทิศนา ขมมณี, 2544 , วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มยุรี หุ่นขำ (2544) ที่ได้ศึกษา ผลการใช้รูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาในบริบทของชุมชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ มีคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ สูงกว่าก่อนการทดลอง และงานวิจัยของ เพ็ญพิศุทธิ์ เนคนานุรักษ์ (2537) ที่ได้ทำการศึกษา การพัฒนารูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณสำหรับนักศึกษาครู พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณมีคะแนนเฉลี่ยของการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง เช่นกัน

นอกจากนี้ในส่วนของคุณภาพเชิงคุณภาพ พบว่า 1) มีจำนวนนักเรียนที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการบริโภคที่ยั่งยืนคือ ความประหยัด, ความพอเพียง และความจำเป็น มากตามลำดับ 2) มีจำนวนนักเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงการบริโภค โดยมีจำนวนนักเรียนที่คำนึงถึง การเลือกการใช้สินค้าและบริการ, การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการลดการใช้ มากตามลำดับ 3) มีจำนวนนักเรียนที่มีการพิจารณาก่อนการตัดสินใจโดยคำนึงถึงความจำเป็น, วางแผนก่อนการบริโภค และให้ความสำคัญกับข้อมูล มากตามลำดับ ซึ่งจากข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้ขึ้นสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนมีการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการ เป็นไปตามพฤติกรรมมารบริโภคที่ยั่งยืนซึ่งสอดคล้องกับผลที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณ ทั้งนี้ผู้วิจัยเสนอให้ควรมีการใช้เครื่องมืออื่นๆ เพิ่มเติมเพื่อให้เห็นความสามารถในการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณของนักเรียนได้อย่างชัดเจนมากขึ้น เช่น การทดสอบโดยใช้กรณีศึกษา หรือแบบทดสอบที่แสดงให้เห็นถึงกรอบแนวคิดของการบริโภคที่ยั่งยืน เป็นต้น

สำหรับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์ (2537: 67) เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งมีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เสนองาน ในขั้นตอนนี้ผู้สอนจะเสนอประเด็นปัญหาหรือบทเรียนให้กับผู้เรียนแล้วกระตุ้นให้ผู้เรียนได้พิจารณาถึงประเด็นปัญหาจากเรื่องราวที่ผู้สอนเสนอ

ขั้นตอนที่ 2 ฝึกความสามารถในการคิด ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ฝึกให้ผู้เรียนได้ทำการคิดพิจารณา โดยแบ่งขั้นตอนการฝึกเป็น 3 ชั้น

กิจกรรมฝึกการคิดเป็นรายบุคคล ผู้สอนเปิดโอกาสและคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดพิจารณาและตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับปัญหาที่ผู้สอนได้เสนอไว้ในตอนต้น โดยผู้เรียนจะต้องรวบรวมข้อมูลหรือความรู้เก่าที่มีเพื่อประกอบการพิจารณา

กิจกรรมฝึกการคิดในกลุ่มย่อย ผู้สอนให้ผู้เรียนรวมกลุ่มกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ผู้เรียนแต่ละคนได้คิดไว้ แล้วให้ทั้งกลุ่มช่วยกันหา

ข้อสรุปของกลุ่ม โดยใช้ข้อมูลเหตุผลจากความคิดเห็นที่เหมือนและแตกต่างของสมาชิกในกลุ่มประกอบการพิจารณา

กิจกรรมเสนอผลการคิด ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเสนอข้อสรุปของกลุ่มให้เพื่อนกลุ่มอื่นๆ ฟัง

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินกระบวนการคิด ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นการประเมินการคิด ผู้สอนให้นักเรียนในกลุ่มกลับมาทบทวนขั้นตอนและวิธีการในการคิดอีกครั้งหนึ่งว่าควรจะต้องมีการปรับปรุงการคิดของกลุ่มหรือไม่

จากขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณข้างต้น ที่มุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบด้าน โดยใช้ความรู้ ความคิด ประสบการณ์ และข้อมูลที่ถูกต้องมาประกอบการให้เหตุผลอย่างรอบคอบ ประกอบด้วยความสามารถดังนี้ 1. ระบุประเด็นปัญหาหรือประเด็นในการคิด 2. ประมวลข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งข้อเท็จจริงและความคิดเห็น 3. วิเคราะห์ข้อมูล 4. พิจารณาทางเลือก 5. ลงความเห็น ตัดสินใจ และทำนายอนาคต จึงส่งผลให้นักเรียนในกลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ

จากการทดลอง ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า ในช่วงแรก ผู้สอนต้องใช้ความพยายามในการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดอยู่ตลอดเวลา ซึ่งบทบาทของผู้สอนในการกระตุ้นผู้เรียนให้คิดนั้นจะค่อยๆ ลดลง ทั้งนี้เป็นการฝึกคิดอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้เรียนสามารถคิดและหาข้อสรุปได้รวดเร็วและมีความเป็นเหตุเป็นผลมากยิ่งขึ้น และเมื่อผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณติดตัวไปแล้ว ผู้เรียนก็จะสามารถนำทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับครูในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ครูสามารถนำแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนของนักเรียนได้

2. ครูควรเตรียมข้อมูลเสริมให้กับนักเรียนเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการฝึกการคิดพิจารณา ที่ครอบคลุมประเด็นที่ครูนำมาเสนอ เพราะผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา อาจมีข้อจำกัดทางด้านความรู้หรือประสบการณ์ไม่ตรงหรือไม่เพียงพอเกี่ยวกับเรื่องหรือประเด็นที่ผู้สอนเสนอ

3. ครูผู้สอนต้องสังเกตการคิดของนักเรียนเป็นรายบุคคล และต้องช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ผู้สอนอาจกระตุ้นส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดโดยการสร้างแรงจูงใจหรือมีการเสริมแรงให้กับผู้เรียนที่มีการคิดที่รอบคอบ รอบด้าน เป็นเหตุเป็นผล หรือผู้เรียนที่มีพัฒนาการก้าวหน้าในการคิด และในขณะที่ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด เสนอผลการคิด เปรียบเทียบการคิด และประเมินการคิด ผู้สอนต้องคอยสังเกต แนะนำ และกระตุ้นให้คิดถึงประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้รอบด้าน เพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้พยายามคิดถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานที่ผู้สอนเสนอในครั้งต่อไป

4. ครูควรเพิ่มเครื่องมือในการวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนที่หลากหลาย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยในเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนที่เกิดขึ้นจริงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาให้ชัดเจน

2. สสำรวจพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนของนักเรียนวัยรุ่น รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้พฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนไม่ประสบความสำเร็จ ที่จะนำมาซึ่งข้อเสนอแนะที่เหมาะสมของสังคมไทย

3. วิจัยและพัฒนาคู่มือหรือแนวคิดของการบริโภคที่ยั่งยืนให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ที่จะเติบโตขึ้นมาเป็นเยาวชนและกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไป

4. พัฒนาการประเมินพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน โดยใช้เครื่องมือในการประเมินที่หลากหลายและครอบคลุมพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน

รายการอ้างอิง

- Bassham, G. and other. (2002). *Critical thinking : A student introduction*. New York: The McGRAW-HILL COMPANIES.
- Booi-Chen Tan and Teck-Chai Lau. (2009). Examining Sustainable Consumption Patterns of Young Consumers: Is There a Cause for Concern? *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research*, 2/9, 465-472.
- Cottrell, S. (2005). *Critical thinking: Skills Development effective analysis and argument*. New York: Antony Rowe Company.
- Cresswell, J.W. and Clark, V.L.P., (2007). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. CA: SAGE.
- Dewey, J. (1974). *Experience and Education*. New York: kappa delta pi.
- Dewey, J. (1983). *Experiential and Education*. New York: Collier.
- Engle James F. Blackwell Roger D. and Miniard Paul W. (1990). *Consumer Behavior*. Chicago: The Dryden Press.
- Ennis. (1989). *Evaluating critical thinking*. CA: Midwest.
- Hagelskamp, Jeanette Louis. (2000). *The Effect of Teaching Critical Thinking By Infusion with Focus on Transfer of Skills, on The Moral Judgment and Critical Thinking of Secondary School Students*.
- Hari Srinivas. SD Features Sustainability Concepts Sustainable Consumption. Retrieved October 6, 2013 <http://www.gdrc.org/sustdev/concepts/22-s-consume.html>
- Hoyer, Wayne D. and MacInnis, Deborah J., (1997). *Consumer Behavior*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Hudgins, B.B. (1977). *Learning and Thinking*. Illinois: Peacock. Halpern and Nimmedal.
- Jackson, Tim. Motivating Sustainable Consumption: A Review of Evidence on Consumer Behaviour and Behavioural Change. Report, London. Retrieved January 13, 2013 http://www.sd-resarch.org.uk/wpcontent/uploads/motivatingfinal_000.pdf,2005
- John Connolly and Andrea Prothero. (2003). Sustainable consumption: consumption, consumers and the commodity discourse. *Journal of Consumption Markets & Culture*, 6.
- John Connolly and Andrea Prothero. (2008). Green Consumption: Life-politics, risk and contradictions. *Journal of Consumer Culture*, 8, 116-145.
- Johnson, D. and Johnson, R., (1987). *Learning together and alone* (2nd ed.): Englewood.
- Kelly, S, E., (2000). *Thinking well: An introduction to critical thinking*. U.S.A. : Mayfield Publishing.

- Kilbourne, William, Pierre McDonagh, and Andrew Prothero,. (1997). Sustainable Consumption and the Quality of Life: A Macromarketing Challenge to the Dominant Social Paradigm. *Journal of Macromarketing*, 17, 4-24.
- Loudon David and Bitta Albert J. Deller. (1988). *Consumer Behavior : Concepts and Application*. New York: Mcgraw-Hill, Inc.,
- Lumpkin, C.R. (1990). *Effect of Teaching Critical Thinking Skills on The Critical Thinking Ability, Achievement, and Retention of Social Studies. Content by Fifth and Sixth Graders (Fifth-Graders)*. (PHD), Auburn University.
- Moore, B.N. and R.Parker. (1986). *Critical Thinking: Claims and Arguments in Everyday Life*. California: Mayfield.
- Moore, B.N. and R.Parker. (2002). *Critical Thinking*. London: Mayfield Publishing.
- Mowen, John C. and Minor, Michael,. (1998). *Consumer Behavior*. Upper Saddle River, New Jersey: Prentic-Hall International.
- Peattie, Kenneth. (2001). Towards Sustainability The Third Age of Green Marketing. *The Marketing Review*, 2 (2).
- Peattie, Kenneth. (2010). Green Consumption: Behavior and Norms. *Annual Review of Environment and Resources*, 35 (1), 195-228.
- Peter Paul J. and Olsen, Jerry C. (1990). *Consumer Behavior and Marketing Strategy*. Homewood, Illionois: Richard D. Irwin, Inc.,
- Prothero, Andrea and James A. (2000). Fitchett. Greening Capitallism: Opportunities for a Green Commodity. *Journal of Macromarketing*, 20 (1), 46-55.
- Prothero, Andrea, Susan Dobscha, Jim Freund William E Lilbourne, Michael G Luchs, Lucie K Ozanne, and John Thogersen,. (2011). Sustainable Consumption: Opportunities for Consumer Research and Public Policy. *Journal of Public Policy & Marketing*, 30 (1), 31-38.
- Said, A. M., Yahaya, N., and Ahmadun, F,. (2007). Environmental comprehension and participation of Malaysian secondary school students. *Environmental Education Research*, 13(1), 7-31.
- Schiffman Leon G. and Kanuk Leslie Lazar. (1991). *Consumer Behavior*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall International.
- Shepherd, N.G. (1998). *A Problem-based Learning Model's Affect on Critical Thinking Skill of Fourth and Fifth Grade Social Studies Student*. . (ED.D), North Carolina State University.
- Solomon, Michael R. (1996). *Consumer Behavior*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall International.

- UNCED. (1992). *Agenda 21: Programme of action for sustainable development*. Rio Declaration on Environment and Development. New York: United Nations.
- UNESCO. (2005). *A Situational Analysis of Education for Sustainable Development in the Asia-Pacific Region*. Thailand: Japanese Funds-in-Trust.
- United Nations Environment Programme (UNEP). Here and now Education for Sustainable Consumption. Recommendations and Guidelines.
<http://www.unep.fr/scp/marrakech/taskforces/pdf/H&NMay2010.pdf>2012
- Williams Terrel G. (1982). *Consumer Behavior*. St. Paul Minnesota: West Publishing Co.,
- World Economic Forum. (2011). *The Consumption Dilemma Leverage Points for Accelerating Sustainable Growth*. Geneva Switzerland.
- World Economic Forum. (2012). *More with Less: Scaling Sustainable Consumption and Resource Efficiency*. Geneva Switzerland.
- กณิการ์ เกื้อรุ่ง. (2553). การพัฒนาความใฝ่รู้ ความคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้แนวคิดวงจรรู้ : การวิเคราะห์ตัวแปรพหุนาม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กนกรส ถมปริก. (2551). ผลของการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนวทางของลาเซียร์ที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมวิชาการ. (2540). แนวทางการสอนที่เน้นกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมวิชาการ. (2542). การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านทักษะการคิด. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2549). รายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อมฉบับประชาชน. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2556). รายงานสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย พ.ศ. 2552-2553. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (ม.ป.ป.). การบริโภคอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม. Retrieved 7 มีนาคม 2557
http://mcpswis.mcp.ac.th/html_edu/cgibin/mcp/main_php/print_informed.php?id_coun_t_inform=10500
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). กระทรวง. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กรมพล ทองธรรมชาติ และคณะ. (2553). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.

- กลุ่มนิสิตหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาควิชาการตลาด คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2552). ทักษะคิดและพฤติกรรมการใช้สินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของนิสิตนักศึกษาปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร. *จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์*, 31, 119-120.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). *ลายแทงนักคิด*. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2549). *การคิดเชิงวิพากษ์*. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย.
- เกษม จันทร์แก้ว. (2527). *การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพมหานคร: สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โครงการลดโลกร้อนด้วยวิถีพอเพียง. (2552). *รวมผลงานการเรียนรู้ลดโลกร้อน ด้วยวิถีพอเพียง*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย และ บริษัท ผลิตไฟฟ้า จำกัด (มหาชน).
- จิตราภรณ์ พงษ์มาลี. (2550). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2553). *ประเทศไทย: ก้าวไปข้างหน้าด้วยการพัฒนาที่สมดุล*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.
- ชนาธิป พรกุล. (2555). *การสอนกระบวนการคิด ทฤษฎี และการนำไปใช้ (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.)*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์. (2546). *มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ชัย อัครเศรณี. (2555a). *กระตุกต่อมคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (เล่ม2)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).
- ณรงค์ชัย อัครเศรณี. (2555b). *กระตุกต่อมคิด สร้างเศรษฐกิจด้วยความสร้างสรรค์ CREATIVE ECONOMY*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).
- ณัฐพร เลิศพิทยภูมิ. (2549). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานในกลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพล อัสสระรัตน์ และคณะ. (2551). การวัดพฤติกรรมผู้บริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม: การวิจัยเชิงสำรวจ. *จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์*, 30, 117-118.
- ดวงพร จิตใจมั่น. (2550). ผลของการจัดการเรียนการสอนตามแนวกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีต่อความสามารถในการอ่านโฆษณา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม กรุงเทพมหานคร เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดารา ทีปะปาล. (2542). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- ทีศนา แคมมณี. (2544). *วิทยาการด้านการคิด*. กรุงเทพมหานคร: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนจเม้นท์.
- ทีศนา แคมมณี. (2550). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธราตล รานรินทร์. (2554). ผลของการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาด้วยกลวิธีสืบสอบที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัช ทันโตภาส และคณะ. (2552). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ม.1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด.
- นิธิภัทร บาลศิริ. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต: การประยุกต์ใช้โมเดลพัฒนาการพระดั่งแบบผสม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิสา พักตร์วิไล. (ม.ป.ป.). อยากให้เกิด “การบริโภคอย่างยั่งยืน”. Retrieved 12 ตุลาคม 2555 <http://www.gotoknow.org/blogs/posts/11300>
- บรรจง อมรชีวิน. (2554). *Thinking School* สอนให้คิด. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2545). นวัตกรรมทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 6 ed.). กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2537). การพัฒนาการสอน. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น
- เบญจา วงษา. (2553). การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดของเอ็นนิสและเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2550). วิถีมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 (พิมพ์ครั้งที่ 4 ed.). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สวนเงินมีมา
- ปริญ ลักขิตานนท์. (2534). เจาะลึกพฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พรรณนิภา สุวรรณอำไพ. (2551). การวิเคราะห์กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดีที่สุด. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พลกฤษ ตันติญาณุกุล. (2547). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษาด้วยการฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชิต สนั่นเอื้อ. (2542). ผลของการฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณแบบสอดแทรกในวิชาที่สอน ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถด้านการแก้ปัญหาเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชา คำสนองศรี. (2552). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของเด็กในชุมชนแออัด. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพ็ญพิศุทธิ์ เนคนามนุรักษ์. (2537). การพัฒนารูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน. (2554). *CCPR* กรอบคิดใหม่ทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน. (2557). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวให้พ้นกับดักของตะวันตก กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- มยุรี หรุ่นขำ. (2544). ผลการใช้รูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาในบริบทของชุมชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เรวณี ชัยเชาวรัตน์. (2551). ผลของโปรแกรมส่งเสริมความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมการบริโภคแบบพอเพียงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณิ แกมเกตุ. (2551). วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัย พานิช และคณะ. (2549). ประมวลบทความกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (พานิช). (2555). ครูสังคมศึกษากับการพัฒนาทักษะแก่นักเรียน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย เทียนน้อย. (2541). การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร: อักษรวัฒนา.
- วิณะ วีระไวทยะ และ สง่า ดามาพงษ์. (2541). พฤติกรรมการบริโภคอาหาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาวิชาการแพทย์.
- วีระ สุภะ. (2553). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกลเชิงพุทธของสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมช่อง ดี เอ็ม ซี ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิณี ลิ้มพงษ์. (2556). พอเพียงกับการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด.
- ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์. (2546). ฝึกสมองให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2544). การวัดและการประเมินความสามารถในการคิด ในวิทยาการด้านการคิด. กรุงเทพมหานคร: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์ จำกัด.
- ศิริเดช สุขชีวะ. (2546). “หลักการประเมินการเรียนรู้” ในการประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภร เสรีรัตน์. (2544). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: เอ.อาร์. บิซิเนส เพรส จำกัด.
- สถาบันลูกโลกสีเขียว. (2554). รวมผลงานรางวัลลูกโลกสีเขียว ครั้งที่ 13 ประจำปี 2554 วิธีพอเพียง แบ่งปัน ผูกพัน ดิน น้ำ ป่า. กรุงเทพมหานคร: สถาบันลูกโลกสีเขียว.

- สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. (2550). รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์โครงการจัดทำยุทธศาสตร์การบริโภคที่ยั่งยืน. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. (ม.ป.ป.-a). การบริโภคอย่างยั่งยืนในบริบทสากล. Retrieved 12 ตุลาคม 2555 http://www.tei.or.th/scs/pdf/scs_sustainable_consumption_W.pdf
- สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. (ม.ป.ป.-b). โครงการยุทธศาสตร์การบริโภคที่ยั่งยืน. Retrieved 7 พฤศจิกายน 2555 http://www.tei.or.th/scs/events/060808-15_scs_interview.htm
- สมเกียรติ ภูระหงษ์. (ม.ป.ป.). สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ม.1 (พิมพ์ครั้งที่ 4 ed.). กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- สมรัฐ บุรีรัตน์. (2552). ทศนคติของผู้บริโภควัยรุ่นต่อผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมในกรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ม.ป.ป.). หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). เส้นทางการสู่ความพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี่.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. (2551). คู่มือยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย.
- สำนักเทคโนโลยีน้ำและการจัดการมลพิษ กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (ม.ป.ป.). การบริโภคที่ยั่งยืน. Retrieved 12 ตุลาคม 2555 <http://www.industry.go.th/ops/pio/saraburi/DocLib5/บทความน่ารู้/การบริโภคที่ยั่งยืน.pdf2555>
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551a). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551b). เอกสารประกอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สิตา สอนศรี. (2553). การจัดการสิ่งแวดล้อมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและสิ่งพิมพ์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุริชัย หวันแก้ว. (ม.ป.ป.). สิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

- เสาวลักษณ์ รัตนชูวงศ์. (2551). ผลของการเรียนแบบร่วมมือที่มีโครงสร้างต่างกันบนเว็บด้วยกระดานสนทนาที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีบุคลิกภาพต่างกัน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรวิรัช นาคทรพรพ. (2541). ความจริงของแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร: เจ.ฟิล์ม โปรเซส จำกัด.
- อมรวิรัช นาคทรพรพ และ สัจวร รัตกระโทก. (2541). จับชีพจรการศึกษาโลก: บทวิเคราะห์กระแสความเคลื่อนไหวทางการศึกษาของนานาประเทศในรอบปี 2540-2541. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัศน์อุไร เตชะสวัสดิ์. (2554). บทบาทความรับผิดชอบของปัจเจกชนต่อการบริโภคอย่างยั่งยืน. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 31, 3.
- เอกรินทร์ สีมหาศาล และคณะ. (ม.ป.ป.). สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ป.5 (พิมพ์ครั้งที่ 3 ed.). กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ. (2555). การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กและสิ่งแวดล้อมระดับประเทศ. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.
- เอกสารประกอบการประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติครั้งที่ 4. (2552). การผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกสารประกอบการเรียน. อรรถพล อนันตวรสกุล. (2555). สิ่งแวดล้อมศึกษา (*Environmental Education*) กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.จรรุญศรี มาติลกโกวิท
หัวหน้าภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รณิดา ปิงเมือง
รองคณบดีสำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
รองผู้อำนวยการสถาบันความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและ
อาเซียน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ประธานสาขาวิชาสังคมศึกษา
3. อาจารย์ปรารธนา เกษน้อย
หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม
4. อาจารย์ปริศนา ตันติเจริญ
ข้าราชการครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนโยธินบูรณะ
5. อาจารย์สุภาพร แจ็งกระจ่าง
ข้าราชการครูชำนาญการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ

ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

- แบบสำรวจพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน (ก่อนการทดลอง)
- แบบสำรวจพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน (หลังการทดลอง)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ชื่อ-นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องท้ายข้อความที่ตรงกับการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุดเพียงลำดับเดียวโดยแต่ละช่องมีความหมายดังนี้

5	หมายถึง	ปฏิบัติทุกครั้ง
4	หมายถึง	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
3	หมายถึง	ปฏิบัติบ้างบางครั้ง
2	หมายถึง	ปฏิบัติเมื่อมีคณะกรรมการ
1	หมายถึง	ไม่เคยปฏิบัติเลย

ข้อ	รายการ	5	4	3	2	1
	การเลือกซื้อสินค้าและบริการ					
1.	พกผ้าเช็ดหน้าติดตัวแทนการใช้กระดาษทิชชู	5	4	3	2	1
2.	ซื้อสินค้าเมื่อเห็นป้ายลดราคา ถึงแม้ว่าสินค้าประเภทดังกล่าวจะยังมีเหลือใช้อยู่ก็ตาม	5	4	3	2	1
3.	คิดถึงความเป็นก่อนตัดสินใจซื้อสินค้า	5	4	3	2	1
4.	พกกระติกน้ำส่วนตัวเพื่อใช้ในการซื้อเครื่องดื่มจากร้านค้า	5	4	3	2	1
5.	ใช้ถุงผ้า/ถุงกระดาษ แต่ที่รับถุงพลาสติกแล้วใส่ลงในถุงผ้า/ถุงกระดาษอีกครั้งหนึ่ง	5	4	3	2	1
6.	ไม่รับประทานอาหารจากบรรจุภัณฑ์ที่เป็นโฟม	5	4	3	2	1
7.	ใช้สินค้าที่สามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ	5	4	3	2	1
8.	เลือกซื้อน้ำดื่ม / น้ำอัดลมที่บรรจุขวดแก้ว	5	4	3	2	1
9.	อยากได้สิ่งของอะไรก็จะซื้อ ถึงแม้จะเป็นสิ่งของที่ไม่จำเป็น	5	4	3	2	1
10.	วางแผนการซื้อสินค้าทุกครั้งก่อนออกไปซื้อสินค้า	5	4	3	2	1
	การลดการใช้					
1.	ปิดน้ำทุกครั้งที่ไม่ใช้ เช่น ปิดฝักบัวเมื่อถูสบู่ ปิดก๊อกน้ำเมื่อแปลงฟัน ปิดน้ำขณะล้างจาน เป็นต้น	5	4	3	2	1
2.	ปิดไฟดวงที่ไม่ใช้งาน	5	4	3	2	1
3.	เดินทางโดยขนส่งสาธารณะ เช่น รถโดยสารประจำทาง รถไฟฟ้า รถไฟฟ้าใต้ดิน เป็นต้น	5	4	3	2	1
4.	เปิดโทรทัศน์ขณะทำงานหรือเล่นเกมจากคอมพิวเตอร์	5	4	3	2	1
5.	เปิดเครื่องปรับอากาศตลอดเวลาแม้จะอยู่เพียงคนเดียว	5	4	3	2	1
6.	บอกปฏิเสธถุงพลาสติกจากพนักงานร้านค้าเมื่อซื้อสินค้าจำนวนน้อยชิ้น	5	4	3	2	1
7.	ใช้วัสดุและบรรจุภัณฑ์ที่ย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ	5	4	3	2	1

8.	ใช้วัสดุและบรรจุภัณฑ์ที่เป็นโฟม	5	4	3	2	1
9.	รับประทานอาหารนานาชาติ เช่น อาหารเม็กซิกัน อาหารอิตาเลียน อาหารญี่ปุ่น เป็นต้น	5	4	3	2	1
10.	ใช้สินค้าแบรนด์ดัง ยิงนำเข้าจากต่างประเทศ ยิ่งเป็นที่ต้องการ	5	4	3	2	1
การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด						
1.	ใช้กระดาษครบทั้งสองหน้า	5	4	3	2	1
2.	นำสิ่งของเครื่องใช้ไปซ่อมและนำกลับมาใช้อีกครั้งเมื่อสิ่งของเครื่องใช้นั้นชำรุดเสียหาย	5	4	3	2	1
3.	ในกรณีที่ต้องใช้ถุงพลาสติก นักเรียนนำถุงพลาสติกนั้นกลับมาใช้อีกหลายครั้ง	5	4	3	2	1
4.	ใช้สินค้า RECYCLE	5	4	3	2	1
5.	เมื่อรับประทานอาหารเสร็จ ไม่ว่าจะอาหารจะเหลือมากหรือน้อยเท่าไรก็ตาม จะทิ้งทั้งหมด ไม่เก็บค้ำเอาไว้หรือเอาไปให้สัตว์เลี้ยง	5	4	3	2	1
6.	ใช้ยาสีฟันจนหมดหลอด	5	4	3	2	1
7.	ซื้อเสื้อผ้าเป็นประจำตามแฟชั่น แม้ว่าของเดิมยังคงใช้งานได้ดียู่	5	4	3	2	1
8.	ใช้ประโยชน์จากหนังสือพิมพ์หลังจากที่อ่านเป็นประจำเรียบร้อยแล้ว เช่น เช็ดกระจก เป็นต้น	5	4	3	2	1
9.	เมื่อเสื้อผ้าขาดเล็กน้อย นักเรียนนำไปเย็บซ่อมแซมแล้วนำกลับมาใช้ใหม่	5	4	3	2	1
10.	มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ปลูกป่า อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น	5	4	3	2	1
การคัดแยกขยะ						
1.	แยกทิ้งถ่านไฟฉายและแบตเตอรี่จากขยะชนิดอื่นๆ	5	4	3	2	1
2.	ทิ้งขยะลงถังขยะใดก็ได้	5	4	3	2	1
3.	ทิ้งขยะตรงตามถังแยกขยะที่มีการจัดไว้ให้	5	4	3	2	1
4.	แยกประเภทกระดาษก่อนทิ้ง เช่น กระดาษใช้แล้วหน้าเดียว กระดาษใช้แล้วทั้ง 2 หน้า กระดาษลัง กระดาษนิตยสาร เป็นต้น	5	4	3	2	1
5.	แยกเศษอาหารจากขยะอื่นๆ	5	4	3	2	1

ขอบคุณครับ

ชื่อ-นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องท้ายข้อความที่ตรงกับการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุดเพียงลำดับเดียวโดยแต่ละช่องมีความหมายดังนี้

5	หมายถึง	ปฏิบัติทุกครั้ง
4	หมายถึง	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
3	หมายถึง	ปฏิบัติบ้างบางครั้ง
2	หมายถึง	ปฏิบัติเมื่อมีคณะกรรมการ
1	หมายถึง	ไม่เคยปฏิบัติเลย

ข้อ	รายการ	5	4	3	2	1
	การเลือกซื้อสินค้าและบริการ					
1.	พกผ้าเช็ดหน้าติดตัวแทนการใช้กระดาษทิชชู	5	4	3	2	1
2.	ซื้อสินค้าเมื่อเห็นป้ายลดราคา ถึงแม้ว่าสินค้าประเภทดังกล่าวจะยังมีเหลือใช้อยู่ก็ตาม	5	4	3	2	1
3.	คิดถึงความเป็นมาก่อนตัดสินใจซื้อสินค้า	5	4	3	2	1
4.	พกกระติกน้ำส่วนตัวเพื่อใช้ในการซื้อเครื่องดื่มจากร้านค้า	5	4	3	2	1
5.	ใช้ถุงผ้า/ถุงกระดาษ แต่ก็รับถุงพลาสติกแล้วใส่ลงในถุงผ้า/ถุงกระดาษอีกครั้งหนึ่ง	5	4	3	2	1
6.	ไม่รับประทานอาหารจากบรรจุภัณฑ์ที่เป็นโฟม	5	4	3	2	1
7.	ใช้สินค้าที่สามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ	5	4	3	2	1
8.	เลือกซื้อน้ำดื่ม / น้ำอัดลมที่บรรจุขวดแก้ว	5	4	3	2	1
9.	อยากได้สิ่งของอะไรก็จะซื้อ ถึงแม้จะเป็นสิ่งของที่ไม่จำเป็น	5	4	3	2	1
10.	วางแผนการซื้อสินค้าทุกครั้งก่อนออกไปซื้อสินค้า	5	4	3	2	1
	การลดการใช้					
1.	ปิดน้ำทุกครั้งที่ไม่ใช้ เช่น ปิดฝักบัวเมื่ออาบน้ำ ปิดก๊อกน้ำเมื่อแปลงฟัน ปิดน้ำขณะล้างจาน เป็นต้น	5	4	3	2	1
2.	ปิดไฟดวงที่ไม่ใช้งาน	5	4	3	2	1
3.	เดินทางโดยขนส่งสาธารณะ เช่น รถโดยสารประจำทาง รถไฟฟ้า รถไฟฟ้าใต้ดิน เป็นต้น	5	4	3	2	1
4.	เปิดโทรทัศน์ขณะทำงานหรือเล่นเกมจากคอมพิวเตอร์	5	4	3	2	1
5.	เปิดเครื่องปรับอากาศตลอดเวลาแม้จะอยู่เพียงคนเดียว	5	4	3	2	1
6.	บอกปฏิเสธถุงพลาสติกจากพนักงานร้านค้าเมื่อซื้อสินค้าจำนวนน้อยชิ้น	5	4	3	2	1

7.	ใช้วัสดุและบรรจุภัณฑ์ที่ย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ	5	4	3	2	1
8.	ใช้วัสดุและบรรจุภัณฑ์ที่เป็นโฟม	5	4	3	2	1
9.	รับประทานอาหารนานาชาติ เช่น อาหารเม็กซิกัน อาหารอิตาเลียน อาหารญี่ปุ่น เป็นต้น	5	4	3	2	1
10.	ใช้สินค้าแบรนด์ดัง ยิงนำเข้ามาจากต่างประเทศ ยิ่งเป็นที่ต้องการ	5	4	3	2	1
การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด						
1.	ใช้กระดาษครบทั้งสองหน้า	5	4	3	2	1
2.	นำสิ่งของเครื่องใช้ไปซ่อมและนำกลับมาใช้อีกครั้งเมื่อสิ่งของเครื่องใช้นั้นชำรุดเสียหาย	5	4	3	2	1
3.	ในกรณีที่ต้องใช้ถุงพลาสติก นักเรียนนำถุงพลาสติกนั้นกลับมาใช้อีกหลายครั้ง	5	4	3	2	1
4.	ใช้สินค้า RECYCLE	5	4	3	2	1
5.	เมื่อรับประทานอาหารเสร็จ ไม่ว่าจะอาหารจะเหลือมากหรือน้อยเท่าไรก็ตาม จะทิ้งทั้งหมด ไม่เก็บค้ำเอาไว้หรือเอาไปให้สัตว์เลี้ยง	5	4	3	2	1
6.	ใช้ยาสีฟันจนหมดหลอด	5	4	3	2	1
7.	ซื้อเสื้อผ้าเป็นประจำตามแฟชั่น แม้ว่าของเดิมยังคงใช้งานได้ดียู่	5	4	3	2	1
8.	ใช้ประโยชน์จากหนังสือพิมพ์หลังจากที่อ่านเป็นประจำเรียบร้อยแล้ว เช่น เช็ดกระจก เป็นต้น	5	4	3	2	1
9.	เมื่อเสื้อผ้าขาดเล็กน้อย นักเรียนนำไปเย็บซ่อมแซมแล้วนำกลับมาใช้ใหม่	5	4	3	2	1
10.	มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ปลูกป่า อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น	5	4	3	2	1
การคัดแยกขยะ						
1.	แยกทิ้งถ่านไฟฉายและแบตเตอรี่จากขยะชนิดอื่นๆ	5	4	3	2	1
2.	ทิ้งขยะลงถังขยะใดก็ได้	5	4	3	2	1
3.	ทิ้งขยะตรงตามถังแยกขยะที่มีการจัดไว้ให้	5	4	3	2	1
4.	แยกประเภทกระดาษก่อนทิ้ง เช่น กระดาษใช้แล้วหน้าเดียว กระดาษใช้แล้วทั้ง 2 หน้า กระดาษลัง กระดาษนิตยสาร เป็นต้น	5	4	3	2	1
5.	แยกเศษอาหารจากขยะอื่นๆ	5	4	3	2	1

1. ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา นักเรียนได้เรียนรู้อะไรเกี่ยวกับการบริโภคที่ยั่งยืน

.....

.....

.....

2. นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

3. นักเรียนมีขั้นตอนการคิดพิจารณา ก่อนการตัดสินใจเลือกบริโภคหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอบคุณครับ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

- แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
- แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-2

(แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 บทบาทหน้าที่

เรื่อง บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ

ชื่อรายวิชา สังคมศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ภาคเรียนที่ 2

เวลา 2 ชั่วโมง

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและ
ดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข
ตัวชี้วัดที่ 2 ระบุความสามารถของตนเองในการทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

สาระสำคัญ

ทุกคนในสังคมมีบทบาทหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อสังคมและประเทศชาติ ในหลายๆ ด้าน ดังนั้น
นักเรียนจึงควรที่จะต้องเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของเยาวชนที่พึงกระทำ เพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์
ต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายถึงบทบาทและหน้าที่ที่ตนพึงกระทำได้
2. นักเรียนสามารถแยกหน้าที่ในด้านการมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในกิจกรรมทางสังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการรักษาสาธารณประโยชน์ ได้

ด้านทักษะ

1. นักเรียนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์ประกอบการตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล
3. นักเรียนสามารถนำเสนอความคิดเห็นของตนและของกลุ่มได้อย่างมีเหตุผล

ด้านคุณลักษณะ

1. นักเรียนแสดงออกถึงความคิดของตนเองและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นยอมรับความคิดเห็นของผู้ที่คิดต่างจากตนเองได้
2. นักเรียนรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

สาระการเรียนรู้

ทุกคนในสังคมและประเทศชาติ มีบทบาทและหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติหลายด้าน ดังนั้น นักเรียนควรศึกษาถึงบทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคม และประเทศชาติ วิธีปฏิบัติตนในการเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น และผลที่ได้จากการเคารพในสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น เพื่อที่จะได้นำไปปฏิบัติและเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ ต่อไป

บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ

มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในกิจกรรมทางสังคม

หน้าที่ของเยาวชนนอกจากจะมีหน้าที่ต่อตนเองและครอบครัวแล้ว แต่ละคนจะต้องตระหนักว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ต้องรับผิดชอบต่อสาธารณะหรือสังคมส่วนรวมด้วย เป็นหน้าที่ที่เยาวชนทุกคนจะต้องร่วมกันดูแลและรับผิดชอบ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การบริจาคสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัย การเข้าร่วมในการทำประโยชน์เพื่อสังคม มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน หรือโรงเรียนที่ตนสังกัดอยู่ เป็นการสร้างความมั่นคงให้กับโรงเรียน ทั้งนี้การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในสังคมประชาธิปไตย เช่น การร่วมมือกันพัฒนาสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น การอาสาเป็นผู้แทนของชุมชนหรือของประเทศ เป็นต้น

อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติส่วนใหญ่เป็นทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไป เยาวชนทุกคนและทุกคนในประเทศจึงควรช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้อยู่กับเราให้ยาวนานที่สุด และให้ความสำคัญต่อการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งหาวิธีสร้างทดแทนขึ้นมา ดังนั้น เยาวชนทุกคนต้องช่วยกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด อย่างรู้คุณค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การใช้กระดาษทั้งสองหน้า การช่วยกันประหยัดพลังงาน ปลูกต้นไม้ขึ้นทดแทน เป็นต้น

รักษาสาธารณประโยชน์

สิ่งของหลายอย่างเป็นสิ่งของที่มีไว้เพื่อให้ประชาชนทั่วไปใช้ประโยชน์และรัฐได้จัดสรรมาจากเงินภาษีของประชาชนทุกคน เยาวชนทุกคนมีหน้าที่ร่วมกันในการรักษาสิ่งของที่มีไว้ใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ไม่ให้เสียหาย หรือเสียหายน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อที่จะทำให้สิ่งของนั้นมีประโยชน์ในการใช้งานแก่ประชาชนให้มากที่สุด เช่น การช่วยกันรักษาโต๊ะ เก้าอี้ในโรงเรียน และสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์อื่นๆ เป็นต้น

กิจกรรมการเรียนรู้

คาบที่ 1

กิจกรรมชั้นนำ

1. ครูแสดงชุดภาพอาชีพที่แสดงถึงสถานภาพของบุคคล แล้วให้นักเรียนช่วยกันบอกบทบาทและหน้าที่ของบุคคลในภาพ โดยครูเชื่อมโยงให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ว่า สถานภาพเป็นตัวบ่งบอกบทบาท ซึ่งส่งผลต่อหน้าที่และความรับผิดชอบของคนในสถานภาพนั้นๆ

2. ครูให้นักเรียนเขียนหน้าที่ของตัวเองในบทบาทต่างๆ ลงในใบงาน ครูเชื่อมโยงให้นักเรียนเห็นว่า ทุกคนสามารถมีได้หลายบทบาทขึ้นอยู่กับสถานภาพของบุคคล แล้วครูชวนนักเรียนสนทนาถึงบทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ แล้วเชื่อมโยงเข้าสู่ชั้นสอน

กิจกรรมชั้นสอน

ขั้นที่ 1 ชั้นเสนองาน

3. ครูนำภาพการเดินทางตัดค้ำนการสร้างเขื่อนแม่วงก์ให้นักเรียนดู
4. ครูถามนักเรียนว่าจากภาพนักเรียนคิดว่า **(ระบุประเด็นปัญหา)**
 - เป็นข่าวเกี่ยวกับอะไร
 - เกิดอะไรขึ้น
 - ปัญหาเกิดจากอะไร

แล้วครูให้นักเรียนเขียนลงในใบงาน

ขั้นที่ 2 ชั้นฝึกการคิด (2.1 ฝึกการคิดรายบุคคล)

5. ครูให้นักเรียนแต่ละคนวิเคราะห์ว่า **(ตั้งสมมุติฐาน)**
 - ทำไมบุคคลในภาพออกมาทำเช่นนี้
 - ทำเพื่ออะไร
 - ทำไมต้องทำ
 - เป็นหน้าที่ของเขาเหล่านั้นหรือไม่

แล้วครูให้นักเรียนเขียนลงในใบงาน

6. ครูเสนอ PowerPoint ประกอบการซักถามเรื่องหน้าที่ของเยาวชนในด้านการมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในกิจกรรมทางสังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการรักษาสาธารณสุข ประโยชน์

7. ครูให้นักเรียนแต่ละคนพิจารณาข้อมูลที่ครูนำเสนอ แล้ววิเคราะห์ว่าผู้ร่วมเดินทางตัดค้ำนการสร้างเขื่อนแม่วงก์ ทำตามหน้าที่ของประชาชนชาวไทย ในด้านต่างๆ เหล่านี้ใช่หรือไม่ เพราะอะไร **(การใช้เหตุผล)**

- การมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อสังคม
- การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- การรักษาสาธารณสุข ประโยชน์

แล้วครูให้นักเรียนเขียนลงในใบงาน

8. ครูให้นักเรียนกลับไปหากรณีตัวอย่างของการทำหน้าที่ตามบทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติในด้านการมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อสังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการรักษาสาธารณสุข ประโยชน์ **(รวบรวมข้อมูล)**

คาบที่ 2

กิจกรรมชั้นสอน

(2.2 ฝึกการคิดเป็นกลุ่ม)

1. ครูให้นักเรียนเข้ากลุ่ม กลุ่มละ 8 คน แล้วให้นักเรียนนำข้อมูลที่หาได้มาแลกเปลี่ยนกัน เพื่อวิเคราะห์ ตามประเด็นดังนี้ (พิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูล ใช้เหตุผล ประเมิน และลงข้อสรุป)

- ข้อมูลที่หามา มีความน่าเชื่อถือหรือไม่ อย่างไร
- กรณีตัวอย่างที่นักเรียนหามาตรงกับบทบาทและหน้าที่ของเยาวชนในด้านใดบ้าง
- ผลที่เกิดขึ้นจากกรณีตัวอย่างเป็นอย่างไรร
- เห็นด้วยกับบทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ ตามกรณี

ตัวอย่างหรือไม่

(2.3 การเสนอผลการคิด)

2. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอข้อสรุปของกลุ่มให้นักเรียนกลุ่มอื่นๆ ฟัง แล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มดูว่าข้อสรุปของกลุ่มตนเองเหมือนหรือต่างจากข้อสรุปของเพื่อนกลุ่มอื่นๆ หรือไม่ อย่างไร

ขั้นที่ 3 ขั้นประเมินกระบวนการคิด

3. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มกลับมาพิจารณาขั้นตอนในการคิดของตนเองอีกครั้งว่า

- ได้ข้อสรุปที่เหมือนหรือต่างจากของเพื่อนกลุ่มอื่นๆ เพราะอะไร
- นักเรียนยืนยันข้อสรุปของกลุ่มดั้งเดิมหรือมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร

แล้วครูให้นักเรียนเขียนลงในใบงาน

กิจกรรมขั้นสรุป

1. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปเนื้อหาที่ได้เรียน ในการสรุปเนื้อหา หลักที่นักเรียนต้องได้คือ ทุกคนในสังคมมีบทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไปตามสถานภาพของแต่ละบุคคล แต่สิ่งที่ร่วมกันคือทุกคนมีหน้าที่ปฏิบัติตัวให้เกิดประโยชน์กับสังคมและประเทศชาติ

สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. ชุดภาพบุคคลในอาชีพต่างๆ
2. ภาพข่าวการเดินคัดค้านการสร้างเขื่อนแม่วังก
3. PowerPoint

การประเมินผล

สิ่งที่ต้องการประเมิน	เครื่องมือ
ความรู้ของนักเรียนตามวัตถุประสงค์	ใบงาน
ขั้นตอนตามกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	แบบบันทึกหลังกิจกรรมการเรียนรู้

ใบงานที่ 1

ชื่อ-นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

คำอธิบาย : ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. ให้นักเรียนเขียนหน้าที่ในบทบาทต่างๆ ของนักเรียน อย่างน้อย 3 บทบาท

บทบาทที่ 1.....

มีหน้าที่.....

บทบาทที่ 2.....

มีหน้าที่.....

บทบาทที่ 3.....

มีหน้าที่.....

2. จากภาพข่าว ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

- ข่าวเกี่ยวกับอะไร.....

.....

- เกิดอะไรขึ้น.....

.....

- ปัญหาเกิดจากอะไร.....

.....

- ทำไมบุคคลในภาพถึงออกมาทำเช่นนี้.....

.....

- ทำเพื่ออะไร.....

.....

- ทำไมต้องทำ.....

.....

- เป็นหน้าที่ของเขาเหล่านั้นหรือไม่.....

.....

3. ข้อมูลกรณีตัวอย่างที่นักเรียนหามา มีความน่าเชื่อถือหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

4. กรณีตัวอย่างที่นักเรียนหามาตรงกับบทบาทและหน้าที่ของเยาวชนในด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

5. ผลที่เกิดขึ้นจากกรณีตัวอย่างเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

6. นักเรียนเห็นด้วยกับบทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ ตามกรณีตัวอย่างหรือไม่

.....

.....

.....

7. หลังจากฟังการนำเสนอของเพื่อนกลุ่มอื่นๆ แล้ว ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

- ได้ข้อสรุปที่เหมือนหรือต่างจากของเพื่อนกลุ่มอื่นๆ เพราะอะไร.....

.....

.....

.....

- นักเรียนยืนยันข้อสรุปของกลุ่มหรือไม่ เพราะอะไร.....

.....

.....

.....

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-2
(แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 บทบาทหน้าที่

เรื่อง บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ

ชื่อรายวิชา สังคมศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ภาคเรียนที่ 2

เวลา 2 ชั่วโมง

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและ
ดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข
ตัวชี้วัดที่ 2 ระบุความสามารถของตนเองในการทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

สาระสำคัญ

ทุกคนในสังคมมีบทบาทหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อสังคมและประเทศชาติ ในหลายๆ ด้าน ดังนั้น
นักเรียนจึง ควรที่จะต้องเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของเยาวชนที่พึงกระทำ เพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิด
ประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายถึงบทบาทและหน้าที่ที่ตนพึงกระทำได้
2. นักเรียนสามารถแยกหน้าที่ในด้านการมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในกิจกรรมทางสังคม การ
อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และการรักษาสาธารณประโยชน์ ได้

ด้านทักษะ

1. นักเรียนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. นักเรียนสามารถถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นเข้าใจได้
3. นักเรียนสามารถนำเสนอในที่สาธารณะได้

ด้านคุณลักษณะ

1. นักเรียนรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

สาระการเรียนรู้

ทุกคนในสังคมและประเทศชาติ มีบทบาทและหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติหลายด้าน ดังนั้น นักเรียนควรศึกษาถึงบทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคม และประเทศชาติ วิธีปฏิบัติตนในการเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น และผลที่ได้จากการเคารพในสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น เพื่อที่จะได้นำไปปฏิบัติและเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ ต่อไป

บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ

มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในกิจกรรมทางสังคม

หน้าที่ของเยาวชนนอกจากจะมีหน้าที่ต่อตนเองและครอบครัวแล้ว แต่ละคนจะต้องตระหนักว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ต้องรับผิดชอบต่อสาธารณะหรือสังคมส่วนรวมด้วย เป็นหน้าที่ที่เยาวชนทุกคนจะต้องร่วมกันดูแลและรับผิดชอบ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การบริจาคสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัย การเข้าร่วมในการทำประโยชน์เพื่อสังคม มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน หรือโรงเรียนที่ตนสังกัดอยู่ เป็นการสร้างความมั่นคงให้กับโรงเรียน ทั้งนี้การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในสังคมประชาธิปไตย เช่น การร่วมมือกันพัฒนาสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น การอาสาเป็นผู้แทนของชุมชนหรือของประเทศ เป็นต้น

อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติส่วนใหญ่เป็นทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไป เยาวชนทุกคนและทุกคนในประเทศจึงควรช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้อยู่กับเราให้ยาวนานที่สุด และให้ความสำคัญต่อการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งหาวิธีสร้างทดแทนขึ้นมา ดังนั้น เยาวชนทุกคนต้องช่วยกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด อย่างรู้คุณค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การใช้กระดาษทั้งสองหน้า การช่วยกันประหยัดพลังงาน ปลูกต้นไม้ขึ้นทดแทน เป็นต้น

รักษาสาธารณประโยชน์

สิ่งของหลายอย่างเป็นสิ่งของที่มีไว้เพื่อให้ประชาชนทั่วไปใช้ประโยชน์และรัฐได้จัดสรรมาจากเงินภาษีของประชาชนทุกคน เยาวชนทุกคนมีหน้าที่ร่วมกันในการรักษาสิ่งของที่มีไว้ใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ไม่ให้เสียหาย หรือเสียหายน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อที่จะทำให้สิ่งของนั้นมีประโยชน์ในการใช้งานแก่ประชาชนให้มากที่สุด เช่น การช่วยกันรักษาโต๊ะ เก้าอี้ในโรงเรียน และสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์อื่นๆ เป็นต้น

กิจกรรมการเรียนรู้

คาบที่ 1

กิจกรรมชั้นนำ

1. ครูแสดงชุดภาพอาชีพที่แสดงถึงสถานภาพของบุคคล แล้วให้นักเรียนช่วยกันบอกบทบาทและหน้าที่ของบุคคลในภาพ โดยครูเชื่อมโยงให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ว่า สถานภาพเป็นตัวบ่งบอกบทบาท ซึ่งส่งผลต่อหน้าที่และความรับผิดชอบของคนในสถานภาพนั้นๆ

2. ครูให้นักเรียนเขียนหน้าที่ของตัวเองในบทบาทต่างๆ ลงในสมุด ครูเชื่อมโยงให้นักเรียนเห็นว่า ทุกคนสามารถมีได้หลายบทบาทขึ้นอยู่กับสถานภาพของบุคคล แล้วครูชวนนักเรียนสนทนาถึงบทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ แล้วเชื่อมโยงเข้าสู่ขั้นสอน

กิจกรรมขั้นสอน

1. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน แล้วครูให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มจับคู่กัน
2. ครูให้นักเรียนแต่ละคู่ในกลุ่มนับ 1-3 แล้วให้คู่ที่นับเลขเดียวกันของแต่ละกลุ่มออกมารวมกลุ่มกัน

3. ครูแจกใบความรู้เรื่องหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติให้นักเรียนในแต่ละกลุ่ม โดยกลุ่มที่ 1 ได้รับใบความรู้เรื่อง การมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในกิจกรรมทางสังคม กลุ่มที่ 2 ได้รับใบความรู้เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกลุ่มที่ 3 ได้รับใบงานเรื่อง การรักษาสาธารณสุขประโยชน์

4. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มอ่านใบความรู้ที่ได้รับและทำความเข้าใจร่วมกันในกลุ่ม

5. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มแยกย้ายกลับเข้ากลุ่มย่อยตามเดิม แล้วอธิบายแลกเปลี่ยนความรู้ตามเรื่องที่ศึกษาให้เพื่อนในกลุ่มฟัง

กิจกรรมขั้นสรุป

1. ครูถามคำถามเกี่ยวกับหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติในด้านต่างๆ แล้วให้นักเรียนแข่งกันตอบคำถาม

คาบที่ 2

กิจกรรมขั้นนำ

1. ครูถามนักเรียนถึงหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติในด้านต่างๆ ที่นักเรียนได้เรียนรู้ไปแล้ว

กิจกรรมขั้นสอน

1. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามเดิม แล้วให้นักเรียนทบทวนหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติในด้านต่างๆ

2. ครูแจกกระดาษวาดเขียนให้นักเรียนทำโปสเตอร์รณรงค์ให้นักเรียนในโรงเรียนทำตามหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ

3. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอโปสเตอร์ของกลุ่ม

กิจกรรมขั้นสรุป

1. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันบอกข้อดีของการปฏิบัติตัวตามหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ และข้อเสียของการไม่ปฏิบัติตัวตามหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ

สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. ชุดภาพบุคคลในอาชีพต่างๆ
2. ใบความรู้เรื่อง หน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ
3. กระดาษวาดเขียนและอุปกรณ์

การประเมินผล

1. การตอบคำถามและการมีส่วนร่วมของนักเรียน
2. สมุดการบ้าน
3. ชิ้นงานของนักเรียน

ตารางแสดงเกณฑ์การให้คะแนนชิ้นงาน

เกณฑ์/คะแนน	3	2	1
ความถูกต้อง	เนื้อหามีความถูกต้องทั้งหมด 100%	เนื้อหามีความถูกต้องน้อยกว่า 80%	เนื้อหามีความถูกต้องน้อยกว่า 60%
ความสวยงาม	มีความสวยงามโดดเด่น ชิ้นงานสะอาด เรียบร้อย	มีความสวยงาม เรียบร้อย	มีความสวยงาม
ความคิดสร้างสรรค์	ชิ้นงานมีแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ที่แปลกแหวกแนวและน่าสนใจ	ชิ้นงานมีแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ที่น่าสนใจ	ชิ้นงานมีแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9

(แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม

เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

ชื่อรายวิชา สังคมศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ภาคเรียนที่ 2

เวลา 1 ชั่วโมง

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและ
ดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัดที่ 3 อภิปรายเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี
หรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกัน

สาระสำคัญ

วัฒนธรรมสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามยุคสมัย การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมสามารถ
เกิดได้จากทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ที่เข้ามามีส่วนร่วมทำให้วิถีชีวิตของคนเปลี่ยนแปลงไป
การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนำมาซึ่งทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้นกับทุกสังคม รวมทั้งสังคมไทยด้วย

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้
2. นักเรียนสามารถอธิบายสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้
3. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ผลดีและผลเสียของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้

ด้านทักษะ

1. นักเรียนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีเหตุผล
3. นักเรียนสามารถนำเสนอความคิดเห็นของตนและของกลุ่มได้อย่างน่าสนใจและมีเหตุผล

ด้านคุณลักษณะ

1. นักเรียนแสดงออกถึงความคิดของตนเองและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นที่คิดต่างจากตนเองได้
2. นักเรียนรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

สาระการเรียนรู้

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตคน ดังนี้

ปัจจัยภายใน

หมายถึง ความเป็นอยู่ภายในครัวเรือนที่มีความเปลี่ยนแปลงทางด้านปฏิสัมพันธ์ สภาพความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ค่านิยมทางสังคมเปลี่ยนไปเนื่องจากสมาชิกมีการเรียนรู้กว้างขวางขึ้น ทำให้สภาพบทบาทของหญิงเสมอด้วยชาย หรือคนในสังคมมีความเชื่อในตนเองมากขึ้น ถือเป็นเหตุผลของตนเป็นสำคัญ การเพิ่มของจำนวนประชากรทำให้เกิดการแข่งขันสูง ชีวิตต้องรีบเร่ง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมเปลี่ยนจากความสัมพันธ์แบบส่วนตัวใกล้ชิดเป็นแบบธุรกิจทางการ ทุกอย่างดำเนินตามระบบแบบพุทธิภูมิ ความเอื้ออาทรช่วยเหลือลดน้อยลง ระบบเครือข่ายลดลง

ปัจจัยภายนอก

หมายถึง การรับความเจริญทางด้านวิทยาการ การค้นพบสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ความคิดความเชื่อจากสังคมภายนอก โดยเฉพาะจากสังคมทางซีกโลกตะวันตก ซึ่งมีทั้งความเจริญทางวัตถุ เครื่องมือเครื่องใช้ การสื่อสาร รวมทั้งความคิดความเชื่อที่เปลี่ยนไป มีผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม สังคมเชื่อว่าการบริโภคอุปโภค คือความสำคัญต่อการดำรงชีวิตตามแบบความเชื่อของโลกตะวันตก

ตัวอย่าง

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในสังคมไทย คือการสื่อสารข้อมูลที่รวดเร็ว เกิดการรับรู้เลียนแบบทางพฤติกรรมของวัฒนธรรมต่างชาติต่างภาษามากขึ้น เช่น วัยรุ่นในยุคนี้ชื่นชอบศิลปินจีน ญี่ปุ่น เกาหลี เลียนแบบการไว้ทรงผม แต่งตัวตามดาราเหล่านั้น วัยรุ่นปัจจุบันมีน้ำหนักเพิ่มมากขึ้น เพราะนิยมรับประทานอาหารตามแบบตะวันตก ได้แก่ อาหารจานด่วนไขมันสูง พอใจกับชีวิตสะดวกสบาย และทันสมัย ปัจจุบันวัยรุ่นในเมืองกรุงและในส่วนภูมิภาคก็มีพฤติกรรมไม่ต่างกัน ทั้งนี้เพราะกระแสโลกาภิวัตน์

กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมชั้นนำ

1. ครูนำเสนอชุดภาพการแต่งกายของคนไทยจากอดีต มาจนถึงการแต่งกายของเยาวชนไทยในปัจจุบันที่มีการแต่งกายเลียนแบบการ์ตูนญี่ปุ่น ทำทรงผมเลียนแบบดารา แต่งกายด้วยเสื้อผ้าและเครื่องประดับแบบนานาชาติ
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของการแต่งกายที่เกิดขึ้นในสังคมไทย
3. ครูให้นักเรียนคิดว่านอกจากการแต่งกายแล้ว การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทำให้รูปแบบการใช้ชีวิตทางด้านใดของคนไทยเปลี่ยนไปบ้าง

กิจกรรมชั้นสอน

ขั้นที่ 1 ชั้นเสนองาน

1. ครูให้นักเรียนดูภาพข่าวการแต่งกายที่ไม่เหมาะสมของเยาวชนในช่วงเทศกาลสงกรานต์ แล้วครูถามนักเรียนว่า (ระบุประเด็นปัญหา)

- เป็นข่าวเกี่ยวกับอะไร
- เกิดอะไรขึ้น
- ปัญหาเกิดจากอะไร

แล้วครูให้นักเรียนเขียนลงในใบงาน

ขั้นที่ 2 ขั้นฝึกการคิด (2.1 ฝึกการคิดรายบุคคล)

2. ครูให้นักเรียนแต่ละคนวิเคราะห์ว่า (ตั้งสมมุติฐาน ใช้เหตุผล ประเมิน)

- ทำไมบุคคลในภาพจึงทำเช่นนี้
- บุคคลในภาพทำอย่างนั้นเพื่ออะไร
- การแต่งกายของคนในภาพเหมาะสมหรือไม่
- การแต่งกายของเยาวชนในปัจจุบันได้รับอิทธิพลมาจากอะไร
- อะไรทำให้การแต่งกายของเยาวชนไทยมีแนวโน้มเหมือนนานาชาติมากขึ้น

แล้วครูให้นักเรียนเขียนลงในใบงาน

(2.2 ฝึกการคิดเป็นกลุ่ม)

3. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 8 คน แล้วให้นักเรียนเสนอผลการคิดให้เพื่อนในกลุ่มฟัง แล้วหาข้อสรุปของกลุ่ม (รับฟัง เปรียบเทียบผลการคิด หาข้อสรุป)

4. ครูให้นักเรียนในกลุ่มช่วยกันระดมความคิด แล้วทำ mind map ตามหัวข้อดังต่อไปนี้ (รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น ใช้เหตุผล ประเมิน ลงข้อสรุป)

- วัฒนธรรมเปลี่ยนอะไรบ้าง
- ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม
- ผลดีของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม
- ผลเสียของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

(2.3 การเสนอผลการคิด)

5. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอข้อสรุปของกลุ่มให้นักเรียนกลุ่มอื่นๆ ฟัง แล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มดูว่าข้อสรุปของกลุ่มตนเหมือนหรือต่างจากข้อสรุปของเพื่อนกลุ่มอื่นๆ หรือไม่ อย่างไร

ขั้นที่ 3 ชั้นประเมินกระบวนการคิด

6. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มกลับมาพิจารณาขั้นตอนในการคิดของตนอีกครั้ง ว่า

- ได้ข้อสรุปที่เหมือนหรือต่างจากของเพื่อนกลุ่มอื่นๆ เพราะอะไร
- นักเรียนยืนยันข้อสรุปของกลุ่มดั้งเดิมหรือมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร

แล้วครูให้นักเรียนเขียนลงในใบงาน

กิจกรรมชั้นสรุป

1. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงความสำคัญในการที่จะต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น ต้องรู้จักเลือกรับและปรับใช้ให้เหมาะสมกับตัวเอง

2. ครูให้นักเรียนทำใบงาน

สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. ภาพการแต่งกายในอดีตและภาพการแต่งกายในปัจจุบัน
2. ภูเขา

การประเมินผล

สิ่งที่ต้องการประเมิน	เครื่องมือ
ความรู้ของนักเรียนตามวัตถุประสงค์	ใบงาน
ขั้นตอนตามกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	แบบบันทึกหลังกิจกรรมการเรียนรู้

ใบงานที่ 5

ชื่อ-นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

คำอธิบาย : ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. จากภาพข่าว ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

- ข่าวเกี่ยวกับอะไร.....

- เกิดอะไรขึ้น.....

- ปัญหาเกิดจากอะไร.....

- ทำไมบุคคลในภาพจึงทำเช่นนี้.....

- บุคคลในภาพทำอย่างนั้นเพื่ออะไร.....

- การแต่งกายของคนในภาพเหมาะสมหรือไม่.....

- การแต่งกายของเยาวชนในปัจจุบันได้รับอิทธิพลมาจากอะไร.....

- อะไรทำให้การแต่งกายของเยาวชนไทยมีแนวโน้มเหมือนนานาชาติมากขึ้น.....

2. จากการระดมความคิดในกลุ่มของนักเรียน

- วัฒนธรรมเปลี่ยนอะไรบ้าง.....

- ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม.....

- ผลดีของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม.....

- ผลเสียของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม.....

3. หลังจากฟังการนำเสนอของเพื่อนกลุ่มอื่นๆ แล้ว ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

- ได้ข้อสรุปที่เหมือนหรือต่างจากของเพื่อนกลุ่มอื่นๆ เพราะอะไร.....

- นักเรียนยืนยันข้อสรุปของกลุ่มหรือไม่ เพราะอะไร.....

4. ให้นักเรียนอธิบายปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม
ปัจจัยภายใน.....

ปัจจัยภายนอก.....

5. ให้นักเรียนบอกเหตุผลว่าทำไมเราจะต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น

6. ให้นักเรียนยกตัวอย่างการเลือกรับและปรับใช้วัฒนธรรมที่เหมาะสมกับตัวเองอย่างน้อย 3 ข้อ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9
(แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ชื่อรายวิชา สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	การเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภาคเรียนที่ 2	เวลา 1 ชั่วโมง
---	---	-----------------------

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัดที่ 3 อภิปรายเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกัน

สาระสำคัญ

วัฒนธรรมสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามยุคสมัย การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมสามารถเกิดได้จากทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ที่เข้ามามีส่วนร่วมทำให้วิถีชีวิตของคนเปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนำมาซึ่งทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้นกับทุกสังคม รวมทั้งสังคมไทยด้วย

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้
2. นักเรียนสามารถอธิบายสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้
3. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ผลดีและผลเสียของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้

ด้านทักษะ

1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ได้อย่างมีเหตุผล
2. นักเรียนสามารถสรุปใจความสำคัญได้

ด้านคุณลักษณะ

1. นักเรียนรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย
2. นักเรียนให้ความร่วมมือในการตอบคำถามและมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

สาระการเรียนรู้

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตคน ดังนี้
ปัจจัยภายใน

หมายถึง ความเป็นอยู่ภายในครัวเรือนที่มีความเปลี่ยนแปลงทางด้านปฏิสัมพันธ์ สภาพความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ค่านิยมทางสังคมเปลี่ยนไปเนื่องจากสมาชิกมีการเรียนรู้กว้างขวางขึ้น ทำให้สภาพบทบาทของหญิงเสมอด้วยชาย หรือคนในสังคมมีความเชื่อในตนเองมากขึ้น ถือเป็นเหตุผลของตนเป็นสำคัญ การเพิ่มของจำนวนประชากรทำให้เกิดการแข่งขันสูง ชีวิตต้องรีบเร่ง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมเปลี่ยนจากความสัมพันธ์แบบส่วนตัวใกล้ชิดเป็นแบบธุรกิจทางการ ทุกอย่างดำเนินตามระบบแบบพุทธิภูมิ ความเอื้ออาทรช่วยเหลือลดน้อยลง ระบบเครือข่ายลดลง

ปัจจัยภายนอก

หมายถึง การรับความเจริญทางด้านวิทยาการ การค้นพบสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ความคิดความเชื่อจากสังคมภายนอก โดยเฉพาะจากสังคมทางซีกโลกตะวันตก ซึ่งมีทั้งความเจริญทางวัตถุ เครื่องมือเครื่องใช้ การสื่อสาร รวมทั้งความคิดความเชื่อที่เปลี่ยนไป มีผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม สังคมเชื่อว่าการบริโภคอุปโภค คือความสำคัญต่อการดำรงชีวิตตามแบบความเชื่อของโลกตะวันตก

ตัวอย่าง

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในสังคมไทย คือการสื่อสารข้อมูลที่รวดเร็ว เกิดการรับรู้เลียนแบบทางพฤติกรรมของวัฒนธรรมต่างชาติต่างภาษามากขึ้น เช่น วัยรุ่นในยุคนี้ชื่นชอบศิลปินจีน ญี่ปุ่น เกาหลี เลียนแบบการไว้ทรงผม แต่งตัวตามดาราเหล่านั้น วัยรุ่นปัจจุบันมีน้ำหนักเพิ่มมากขึ้น เพราะนิยมรับประทานอาหารตามแบบตะวันตก ได้แก่ อาหารจานด่วนไขมันสูง พอใจกับชีวิตสะดวกสบาย และทันสมัย ปัจจุบันวัยรุ่นในเมืองกรุงและในส่วนภูมิภาคก็มีพฤติกรรมไม่ต่างกัน ทั้งนี้เพราะกระแสโลกาภิวัตน์

กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมชั้นนำ

1. ครูนำเสนอชุดภาพการแต่งกายของคนไทยจากอดีต มาจนถึงการแต่งกายของเยาวชนไทยในปัจจุบันที่มีการแต่งกายเลียนแบบการ์ตูนญี่ปุ่น ทำทรงผมเลียนแบบดารา แต่งกายด้วยเสื้อผ้าและเครื่องประดับแบบนานาชาติ
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของการแต่งกายที่เกิดขึ้นในสังคมไทย
3. ครูให้นักเรียนคิดว่านอกจากการแต่งกายแล้ว การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทำให้รูปแบบการใช้ชีวิตทางด้านใดของคนไทยเปลี่ยนไปบ้าง

กิจกรรมชั้นสอน

1. ครูใช้ PowerPoint ประกอบการนำเสนอการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

2. ครูถามและให้นักเรียนช่วยกันบอกถึงสาเหตุและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน

3. ครูใช้ PowerPoint ประกอบการอธิบายให้นักเรียนฟังถึงสาเหตุและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น

กิจกรรมชั้นสรุป

1. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปถึงสาเหตุและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและร่วมกันวิเคราะห์ผลดีและผลเสียของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น แล้วให้นักเรียนเขียนลงสมุดการบ้าน

สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. ชุดภาพการแต่งกายของคนไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน
2. PowerPoint

การประเมินผล

1. การตอบคำถามและการมีส่วนร่วมของนักเรียน
2. สมุดการบ้านของนักเรียน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 22

(แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7	บริโภคดี ชีวิตมีสุข	เรื่อง การบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ
ชื่อรายวิชา สังคมพื้นฐาน		กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1		ภาคเรียนที่ 2 เวลา 1 ชั่วโมง

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

ตัวชี้วัดที่ 2 วิเคราะห์ค่านิยมและพฤติกรรมกรบริโภคของคนในสังคมซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ

สาระสำคัญ

การบริโภคเป็นเป้าหมายสุดท้ายของการผลิต หากทุกคนคำนึงถึงและบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ การผลิตก็จะมีประสิทธิภาพตามไปด้วย ซึ่งจะส่งผลให้ประหยัดและเกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายความหมายและความแตกต่างของการบริโภคและการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพได้
2. นักเรียนสามารถอธิบายความสำคัญของการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพได้
3. นักเรียนสามารถบอกประโยชน์และความสำคัญของการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพที่มีต่อตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติได้

ด้านทักษะ

1. นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองได้อย่างมีเหตุผล
2. นักเรียนสามารถ คิดวิเคราะห์ได้อย่างมีเหตุผล
3. นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านคุณลักษณะ

1. นักเรียนแสดงออกถึงความร่วมมือในชั้นเรียน
2. นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ถึงแม้ความคิดเห็นนั้นจะต่างออกไปจากความคิดเห็นของตัวเอง
3. นักเรียนรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

สาระการเรียนรู้

การบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ เกิดจากความต้องการบริโภคที่มีไม่จำกัดเมื่อเทียบกับทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด การบริโภคจึงเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นเหตุของกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆ ดังที่อดัม สมิท นักเศรษฐศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงกล่าวไว้ว่า การบริโภคเป็นเป้าหมายสุดท้ายของการผลิต นั่นคือ หากไม่มีการบริโภคก็ไม่จำเป็นต้องมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งปวง

ความหมายของการบริโภคและการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ

การบริโภค หมายถึง การใช้สินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์โดยตรง เช่น การซื้ออาหารมารับประทาน การซื้อเสื้อผ้า การใช้บริการรถไฟฟ้า เป็นต้น

การบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง การบริโภคที่มีหลักการที่เหมาะสมในการตัดสินใจ โดยคำนึงถึงข้อจำกัดทางด้านรายได้และความจำเป็นในการบริโภคเป็นสำคัญ รวมไปถึงการเลือกบริโภคสินค้าที่ได้คุณภาพ มาตรฐาน ตามความต้องการใช้งาน ขณะเดียวกันก็สนใจถึงผลเสียที่เกิดจากการบริโภคของตนเองต่อบุคคลอื่น ต่อสังคม และต่อประเทศชาติ

ความสำคัญของการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ

ประชาชนทุกคนอยู่ในฐานะผู้บริโภค ซึ่งการบริโภคของตนเองจะสัมพันธ์กับการบริโภคภายในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นนิสัยการบริโภคที่ได้รับจากครอบครัว หรือรายจ่ายในการบริโภคของตนเองที่สัมพันธ์กับรายจ่ายในการบริโภคของบุคคลอื่นในครอบครัว การบริโภคเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญ แต่พฤติกรรมกรบริโภคนั้น จะมีเรื่องของการขัดเกลาทางสังคมเข้ามาประกอบด้วย

ในทางเศรษฐศาสตร์ การบริโภคมีความสำคัญเพราะช่วยทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่อเนื่อง ได้แก่ เกิดการผลิตสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการขยายตัวต่อการจ้างงาน การซื้อขาย ปัจจัยการผลิต การขนส่ง การสื่อสาร การเงิน การธนาคาร การลงทุน ตลอดจนกิจการบริการอื่นๆ ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น จึงเป็นการหมุนเวียนของเศรษฐกิจทั่วประเทศ และสร้างรายได้และความเจริญให้กับประเทศ

พฤติกรรมการบริโภคที่มีประสิทธิภาพ เช่น การบริโภคอย่างประหยัดเป็นสิ่งที่ดี การรู้จักเลือกบริโภคอย่างมีเหตุผลจะทำให้ระบบเศรษฐกิจใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้ไฟฟ้าและน้ำ แม้ผู้บริโภคอาจรู้สึกว่ามีเงินพอจ่ายค่าสินค้าและบริการต่างๆ ทำไมจึงต้องประหยัด แต่ในความเป็นจริงควรประหยัดในเรื่องที่สมควร เพราะสามารถสร้างอนาคตทั้งของตนเองและของประเทศชาติได้

1) ความสำคัญของการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพต่อตนเองและครอบครัว

การที่ผู้ผลิตพยายามหาคำไรสูงสุดจากการขายสินค้าและบริการ จึงมีการใช้สื่อการโฆษณาและการส่งเสริมการขายในรูปแบบต่างๆ เช่น ให้ออนชำระ ลดราคา แจกของแถม เป็นต้น เพื่อกระตุ้นความต้องการของผู้บริโภคให้เกิดขึ้นมากกว่าที่จำเป็นหรือที่ควรเป็น ด้วยเหตุนี้เอง ผู้บริโภคจึงควรตระหนักถึงสมดุลในการบริโภคของตนเองและครอบครัว รู้จักเลือกบริโภคสินค้าต่างๆ โดยพิจารณาถึงสัดส่วนของสินค้าที่จำเป็นต้องบริโภคอย่างเหมาะสม เพราะต้องแบ่งสรรรายได้ที่มีอยู่เพื่อซื้อสินค้าและบริการต่างๆ จำนวนมาก หากใช้รายได้หรือทรัพยากรทางเศรษฐกิจเพื่อบริโภคสินค้าและบริการบางประเภทอย่างไม่สมเหตุผลหรือใช้มากเกินไปจนเกินความพอดี ก็จะเป็นการลดโอกาสในการได้ใช้สินค้าหรือบริการบางอย่างที่อาจมีคุณประโยชน์มากกว่า

อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าควรจะต้องประหยัดจนทำให้ตนเองและครอบครัวเดือดร้อน ในกรณีเช่นนี้อาจไม่ใช่การประหยัดที่แท้จริง หรืออาจกลายเป็นการตระหนี่ที่อาจก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี พฤติกรรมการบริโภคที่เดินสายกลางจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสมที่สุด การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคอาจต้องใช้ความพยายามบ้าง แต่สามารถเริ่มต้นที่ละเล็กละน้อยในสิ่งที่เห็นได้ชัดแล้วค่อยขยายวงกว้างขึ้น ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

2) ความสำคัญของการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพต่อประเทศ

แม้พฤติกรรมการบริโภคของตนเองและครอบครัว จะเป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละครอบครัว แต่ในความเป็นจริง พฤติกรรมการบริโภคของบุคคลที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจของประเทศชาติด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น หากประชาชนในประเทศนิยมบริโภคอาหารที่ไม่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ทั้งที่อาหารที่มีคุณภาพมีอยู่มาก คนของประเทศนั้นจะมีปัญหาด้านสุขภาพ เมื่อประชากรส่วนใหญ่สุขภาพไม่ดีก็จะมีผลในเรื่องแรงงานซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ เป็นต้น

กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมขั้นนำ

1. ครูให้นักเรียนบอกกิจวัตรประจำวันของนักเรียนตั้งแต่ตื่นเช้าจนเข้านอน แล้วครูเขียนโน้ตย่อไว้บนกระดาน

ขั้นที่ 1 ขั้นเสนองาน

2. ครูถามนักเรียนว่าจากกิจวัตรประจำวันที่นักเรียนบอกมา อะไรบ้างคือการบริโภค (ระบุประเด็นปัญหา)

กิจกรรมขั้นสอน

ขั้นที่ 2 ขั้นฝึกการคิด (2.1 ฝึกการคิดรายบุคคล)

1. ครูให้นักเรียนแต่ละคนวิเคราะห์ว่า (ตั้งสมมุติฐาน ใช้เหตุผล ประเมิน)

- การบริโภคหมายถึงอะไร
- การบริโภคควรมีหลักอย่างไร
- การบริโภคของนักเรียนเหมาะสมหรือไม่

แล้วเขียนลงในใบงาน

2. ครูใช้ PowerPoint ประกอบการอภิปรายความหมายของการบริโภคและการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ และอภิปรายถึงความสำคัญของการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพร่วมกับนักเรียน

3. ครูให้นักเรียนแต่ละคนวิเคราะห์ตามประเด็น ดังนี้ (ใช้เหตุผล ประเมิน)

- การบริโภคและการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพแตกต่างกันอย่างไร
- การบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพมีประโยชน์อย่างไร
- นักเรียนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริโภคของตัวเองให้มีประสิทธิภาพหรือไม่

(2.2 ฝึกการคิดเป็นกลุ่ม)

4. ครูให้นักเรียนเข้ากลุ่ม กลุ่มละ 8 คน แล้วให้นักเรียนนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาแลกเปลี่ยนกันเพื่อหาข้อสรุปของกลุ่มตามประเด็น ดังนี้ (ใช้เหตุผล ประเมิน และลงข้อสรุป)

- การบริโภคและการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพแตกต่างกันอย่างไร
- การบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพมีประโยชน์อย่างไร
- นักเรียนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริโภคของตัวเองให้มีประสิทธิภาพหรือไม่

- การบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพมีประโยชน์อย่างไร
- การบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพมีความสำคัญอย่างไร

(2.3 การเสนอผลการคิด)

5. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอข้อสรุปของกลุ่มให้นักเรียนกลุ่มอื่นๆ ฟัง แล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มดูว่าข้อสรุปของกลุ่มตนเองเหมือนหรือต่างจากข้อสรุปของเพื่อนกลุ่มอื่นๆ หรือไม่ อย่างไร

ขั้นที่ 3 ขั้นประเมินกระบวนการคิด

6. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มกลับมาพิจารณาขั้นตอนในการคิดของตนอีกครั้ง ว่า

- ได้ข้อสรุปที่เหมือนหรือต่างจากของเพื่อนกลุ่มอื่นๆ เพราะอะไร
- นักเรียนยืนยันข้อสรุปของกลุ่มดั้งเดิมหรือมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร

แล้วครูให้นักเรียนเขียนลงในใบงาน

กิจกรรมขั้นสรุป

1. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความหมาย ประโยชน์ และความสำคัญของการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ครูให้นักเรียนทำใบงาน

สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. PowerPoint

การประเมินผล

สิ่งที่ต้องการประเมิน	เครื่องมือ
ความรู้ของนักเรียนตามวัตถุประสงค์	ใบงาน
ขั้นตอนตามกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	แบบบันทึกหลังกิจกรรมการเรียนรู้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ใบงานที่ 13

ชื่อ-นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

คำอธิบาย : ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. พฤติกรรมใดในชีวิตประจำวันของนักเรียนจัดเป็น “การบริโภคน” บ้าง

.....

.....

.....

2. การบริโภคน หมายถึง

.....

.....

.....

3. การบริโภคนควรมีหลักอย่างไร

.....

.....

.....

4. การบริโภคนของนักเรียนเหมาะสมหรือไม่

.....

.....

.....

5. การบริโภคนอย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง

.....

.....

.....

6. การบริโภคนกับการบริโภคนอย่างมีประสิทธิภาพแตกต่างกัน อย่างไร

.....

.....

.....

7. การบริโภคนอย่างมีประสิทธิภาพมีประโยชน์อย่างไร

.....

.....

.....

8. นักเรียนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคของตัวเองให้มีประสิทธิภาพหรือไม่

.....

.....

.....

9. การบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพมีประโยชน์อย่างไร

.....

.....

.....

10. การบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพมีความสำคัญอย่างไร

.....

.....

.....

11. หลังจากฟังการนำเสนอของเพื่อนกลุ่มอื่นๆ แล้ว ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

- ได้ข้อสรุปที่เหมือนหรือต่างจากของเพื่อนกลุ่มอื่นๆ เพราะอะไร.....

.....

.....

.....

- นักเรียนยืนยันข้อสรุปของกลุ่มหรือไม่ เพราะอะไร.....

.....

.....

.....

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 22
(แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 ชื่อรายวิชา สังคมพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	บริโภคดี ซีวีมีสุข เรื่อง การบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภาคเรียนที่ 2	เวลา 1 ชั่วโมง
--	--	-----------------------

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ตัวชี้วัดที่ 2 วิเคราะห์ค่านิยมและพฤติกรรมกรบริโภคของคนในสังคมซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ

สาระสำคัญ

การบริโภคเป็นเป้าหมายสุดท้ายของการผลิต หากทุกคนคำนึงถึงและบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ การผลิตก็จะมีประสิทธิภาพตามไปด้วย ซึ่งจะส่งผลให้ประหยัดและเกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายความหมายและความแตกต่างของการบริโภคและการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพได้
2. นักเรียนสามารถอธิบายความสำคัญของการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพได้
3. นักเรียนสามารถบอกประโยชน์และความสำคัญของการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพที่มีต่อตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติได้

ด้านทักษะ

1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ได้อย่างมีเหตุผล
2. นักเรียนสามารถสรุปใจความสำคัญได้

ด้านคุณลักษณะ

1. นักเรียนรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย
2. นักเรียนให้ความร่วมมือในการตอบคำถามและมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

สาระการเรียนรู้

การบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ เกิดจากความต้องการบริโภคที่มีไม่จำกัดเมื่อเทียบกับทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด การบริโภคจึงเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นเหตุของกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆ ดังที่อดัม สมิท นักเศรษฐศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงกล่าวไว้ว่า การบริโภคเป็นเป้าหมายสุดท้ายของการผลิต นั่นคือ หากไม่มีการบริโภคก็ไม่จำเป็นต้องมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งปวง

ความหมายของการบริโภคและการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ

การบริโภค หมายถึง การใช้สินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์โดยตรง เช่น การซื้ออาหารมารับประทาน การซื้อเสื้อผ้า การใช้บริการรถไฟฟ้า เป็นต้น

การบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง การบริโภคที่มีหลักการที่เหมาะสมในการตัดสินใจ โดยคำนึงถึงข้อจำกัดทางด้านรายได้และความจำเป็นในการบริโภคเป็นสำคัญ รวมไปถึงการเลือกบริโภคสินค้าที่ได้คุณภาพ มาตรฐาน ตามความต้องการใช้งาน ขณะเดียวกันก็สนใจถึงผลเสียที่เกิดจากการบริโภคของตนเองต่อบุคคลอื่น ต่อสังคม และต่อประเทศชาติ

ความสำคัญของการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ

ประชาชนทุกคนอยู่ในฐานะผู้บริโภค ซึ่งการบริโภคของตนเองจะสัมพันธ์กับการบริโภคภายในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นนิสัยการบริโภคที่ได้รับจากครอบครัว หรือรายจ่ายในการบริโภคของตนเองที่สัมพันธ์กับรายจ่ายในการบริโภคของบุคคลอื่นในครอบครัว การบริโภคเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญ แต่พฤติกรรมการบริโภคนั้น จะมีเรื่องของ การขัดเกลาทางสังคมเข้ามาประกอบด้วย

ในทางเศรษฐศาสตร์ การบริโภคมีความสำคัญเพราะช่วยทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่อเนื่อง ได้แก่ เกิดการผลิตสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการขยายตัวต่อการจ้างงาน การซื้อขาย ปัจจัยการผลิต การขนส่ง การสื่อสาร การเงิน การธนาคาร การลงทุน ตลอดจนกิจการบริการอื่นๆ ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น จึงเป็นการหมุนเวียนของเศรษฐกิจทั่วประเทศ และสร้างรายได้และความเจริญให้กับประเทศ

พฤติกรรมการบริโภคที่มีประสิทธิภาพ เช่น การบริโภคอย่างประหยัดเป็นสิ่งที่ดี การรู้จักเลือกบริโภคอย่างมีเหตุผลจะทำให้ระบบเศรษฐกิจใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้ไฟฟ้าและน้ำ แม้ผู้บริโภคอาจรู้สึกว่ามีเงินพอจ่ายค่าสินค้าและบริการต่างๆ ทำไมจึงต้องประหยัด แต่ในความเป็นจริงควรประหยัดในเรื่องที่สมควร เพราะสามารถสร้างอนาคตทั้งของตนเองและของประเทศชาติได้

1) ความสำคัญของการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพต่อตนเองและครอบครัว

การที่ผู้ผลิตพยายามหาค่าไรสูงสุดจากการขายสินค้าและบริการ จึงมีการใช้สื่อการโฆษณาและการส่งเสริมการขายในรูปแบบต่างๆ เช่น ให้ผ่อนชำระ ลดราคา แจกของแถม เป็นต้น เพื่อกระตุ้นความต้องการของผู้บริโภคให้เกิดขึ้นมากกว่าที่จำเป็นหรือที่ควรเป็น ด้วยเหตุนี้เอง ผู้บริโภคจึงควรตระหนักถึงสมดุลในการบริโภคของตนเองและครอบครัว รู้จักเลือกบริโภคสินค้าต่างๆ โดยพิจารณาถึงสัดส่วนของสินค้าที่จำเป็นต้องบริโภคอย่างเหมาะสม เพราะต้องแบ่งสรรรายได้ที่มีอยู่เพื่อซื้อสินค้าและบริการต่างๆ จำนวนมาก หากใช้รายได้หรือทรัพยากรทางเศรษฐกิจเพื่อบริโภค

สินค้าและบริการบางประเภทอย่างไม่สมเหตุผลหรือใช้มากเกินไปก็จะเป็นการลดโอกาสในการได้ใช้สินค้าหรือบริการบางอย่างที่อาจมีคุณประโยชน์มากกว่า

อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าควรจะต้องประหยัดจนทำให้ตนเองและครอบครัวเดือดร้อน ในกรณีเช่นนี้อาจไม่ใช่การประหยัดที่แท้จริง หรืออาจกลายเป็นการตระหนี่ที่อาจก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี พฤติกรรมการบริโภคที่เดินสายกลางจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสมที่สุด การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคอาจต้องใช้ความพยายามบ้าง แต่สามารถเริ่มต้นที่เล็กน้อยในสิ่งที่เห็นได้ชัดแล้วค่อยขยายวงกว้างขึ้น ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

2) ความสำคัญของการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพต่อประเทศ

แม้พฤติกรรมการบริโภคของตนเองและครอบครัว จะเป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละครอบครัว แต่ในความเป็นจริง พฤติกรรมการบริโภคของบุคคลที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจของประเทศชาติด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น หากประชาชนในประเทศนิยมบริโภคอาหารที่ไม่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ทั้งที่อาหารที่มีคุณภาพมีอยู่มาก คนของประเทศนั้นจะมีปัญหาด้านสุขภาพ เมื่อประชากรส่วนใหญ่สุขภาพไม่ดีก็จะมีผลในเรื่องแรงงานซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ เป็นต้น

กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมขั้นนำ

1. ครูให้นักเรียนบอกกิจวัตรประจำวันของนักเรียนตั้งแต่ตื่นเช้าจนเข้านอน แล้วครูเขียนโน้ตย่อไว้บนกระดาน โดยครูเขียนแบ่งกลุ่มที่เป็นการบริโภคและไม่ใช้การบริโภค
2. ครูถามนักเรียนว่าทั้ง 2 กลุ่มที่ครูเขียนแยกกันไว้ต่างกันอย่างไร แล้วครูเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียน

กิจกรรมขั้นสอน

1. ครูใช้ PowerPoint ประกอบการอธิบายเรื่องการบริโภคและการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพให้นักเรียนฟัง
2. ครูให้นักเรียนช่วยกันแยกกิจวัตรของนักเรียนในกลุ่มที่เป็นการบริโภคจากขั้นนำ ว่ากิจวัตรใดเป็นการบริโภคที่มีประสิทธิภาพ
3. ครูถามและให้นักเรียนช่วยกันตอบว่าการบริโภคและการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพแตกต่างกันอย่างไร
4. ครูใช้ PowerPoint ประกอบการอธิบายเกี่ยวกับประโยชน์และความสำคัญของการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพให้นักเรียนฟัง
5. ครูให้นักเรียนเขียนประโยชน์และความสำคัญของการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพที่มีต่อตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ ตามความคิดของนักเรียนลงในสมุด

กิจกรรมขั้นสรุป

1. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปถึงความหมายและความแตกต่างของการบริโภคกับการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพร่วมกัน

2. ครูสุ่มถามนักเรียนถึงประโยชน์และความสำคัญของการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพที่มีต่อตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ ตามความคิดของนักเรียน และถามความคิดเห็นเพิ่มเติมจากนักเรียนคนอื่นๆ แล้วครูช่วยสรุปประเด็นให้นักเรียน

สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. PowerPoint

การประเมินผล

1. การตอบคำถามและการมีส่วนร่วมของนักเรียน
2. สมุดการบ้านของนักเรียน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 23-24

(แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7	บริโภคดี ชีวิตมีสุข	เรื่อง หลักการในการบริโภคที่ดี
ชื่อรายวิชา สังคมพื้นฐาน		กลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	ภาคเรียนที่ 2	เวลา 2 ชั่วโมง

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ตัวชี้วัดที่ 2 วิเคราะห์ค่านิยมและพฤติกรรมในการบริโภคของคนในสังคมซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ

สาระสำคัญ

การบริโภคที่ดี ควรยึดหลักความสมเหตุสมผล คิดให้รอบด้านถึงความคุ้มค่า ผลดี-ผลเสีย จาก การบริโภคสินค้าและบริการนั้นๆ กับทั้งตัวเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และสิ่งแวดล้อม ก่อนที่จะตัดสินใจซื้อ

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายหลักในการบริโภคที่ดีได้
2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ผลดีของการทำตามหลักในการบริโภคที่ดี และผลเสียของการไม่ทำตามหลักในการบริโภคที่ดีได้

3. นักเรียนสามารถบอกประโยชน์ของหลักในการบริโภคที่ดีได้

ด้านทักษะ

1. นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองได้อย่างมีเหตุผล
2. นักเรียนสามารถ คิดวิเคราะห์ได้อย่างรอบด้าน
3. นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านคุณลักษณะ

1. นักเรียนแสดงออกถึงความร่วมมือในชั้นเรียน
2. นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ถึงแม้ว่าความคิดเห็นนั้นจะต่างออกไปจากความคิดเห็นของตนเอง
3. นักเรียนรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

สาระการเรียนรู้

หลักในการบริโภคที่ดี

หลักการในการบริโภคที่ดี หมายถึง การบริโภคที่ยึดหลักความสมเหตุสมผล และความสมดุลกับความสามารถทางเศรษฐกิจของตนเองหลักการในการบริโภคที่ดีมีดังนี้

1 หลักความจำเป็น ในการซื้อสินค้าและบริการทุกครั้ง ผู้บริโภคควรเรียงลำดับความจำเป็นหรือเหตุผลในการบริโภคสินค้าและบริการต่างๆ เนื่องจากเงินหรือรายได้ที่มีจำนวนจำกัด จึงควรเลือกซื้อสินค้าที่มีความจำเป็นก่อนเป็นอันดับแรก และสินค้าที่มีความจำเป็นน้อยกว่า อาจซื้อภายหลังเมื่อมีรายได้เพียงพอและไม่เดือดร้อน

2 หลักความคุ้มค่า โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากสินค้าและบริการที่จะตัดสินใจซื้อว่าให้ความคุ้มค่าและเหมาะสมกับราคาหรือไม่ ผู้ซื้อควรตระหนักว่ารายได้ที่มีอยู่นั้นหามาได้ยาก จึงควรเปรียบเทียบคุณค่าของการใช้จ่ายด้านต่างๆ นอกจากนั้น การซื้อสินค้าแต่ละชนิดยังควรเลือกซื้อให้เหมาะสมกับการใช้งาน เช่น การเลือกซื้อโทรศัพท์มือถือ ควรเลือกซื้อตามประโยชน์ใช้สอยตามที่ใช้เป็นประจำ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการใช้งาน จึงจะเป็นความชาญฉลาดในการบริโภค

3 หลักคุณภาพหรือความปลอดภัย คุณภาพและความปลอดภัยในการบริโภคมีความสำคัญมาก เพราะมีผลต่อตัวผู้บริโภคหรือสิ่งแวดล้อม เช่น การบริโภคอาหาร ควรให้ความสำคัญกับประโยชน์ทางโภชนาการ ความสะอาด และความปลอดภัย

4 หลักการประหยัด คือผู้บริโภครู้จักเลือกซื้อสินค้าและบริการที่เหมาะสมกับฐานะทางเศรษฐกิจของตนเอง และเมื่อซื้อสินค้ามาแล้วก็ควรบริโภคอย่างประหยัด เช่น สินค้ายังมีอายุการใช้งานอยู่และใช้งานได้ดี ก็ไม่จำเป็นต้องซื้อใหม่เพียงเพราะรู้สึกว่ามันยุคหรือตกยุคไปแล้ว

5 หลักการรอบคอบ ผู้บริโภคมักได้รับข้อมูลคุณภาพสินค้าหรือกลวิธีการตลาดผ่านสื่อที่หลากหลาย เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ป้ายโฆษณา อินเทอร์เน็ต ผู้บริโภคควรตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลดังกล่าว ก่อนตัดสินใจซื้อเพื่อให้รู้เท่าทันผู้ผลิตหรือผู้ขาย

กิจกรรมการเรียนรู้

คาบที่ 1

กิจกรรมชั้นนำ

1. ครุณำนักเรียนสนทนาถึงอุปกรณ์และเครื่องใช้ในบ้านของนักเรียน แล้วครุให้เวลา 1 นาที เพื่อให้นักเรียนเขียนรายการอุปกรณ์และเครื่องใช้ในบ้านของนักเรียนเท่าที่นักเรียนนึกออก
2. ครุให้นักเรียนวงกลมล้อมรอบอุปกรณ์และเครื่องใช้ที่นักเรียนคิดว่าไม่มีความจำเป็น
3. ครุเชื่อมโยงให้นักเรียนเห็นว่ามื่ออุปกรณ์และเครื่องใช้มากมายที่ไม่มีความจำเป็น หรือซื้อมากเกินไปความจำเป็นอยู่ในบ้านของเรา

กิจกรรมชั้นสอน

ขั้นที่ 1 ชั้นเสนองาน

1. ครุให้นักเรียนดูภาพเปรียบเทียบอุปกรณ์เครื่องใช้ในบ้านของคนในประเทศต่างๆ ที่ถูกนำออกมากองรวมกันนอกบ้าน แล้วครุถามนักเรียนว่า (ระบุประเด็นปัญหา)

- เป็นภาพเกี่ยวกับอะไร

- เกิดอะไรขึ้น
- ปัญหาเกิดจากอะไร

แล้วเขียนลงในใบงาน

ขั้นที่ 2 ขั้นฝึกการคิด (2.1 ฝึกการคิดรายบุคคล)

2. ครูให้นักเรียนแต่ละคนวิเคราะห์ว่า (ตั้งสมมุติฐาน ใช้เหตุผล ประเมิน)

- ทำไมอุปกรณ์เครื่องใช้ในบ้านถึงมีจำนวนมาก
- ทำไมอุปกรณ์เครื่องใช้ในบ้านของคนแต่ละประเทศถึงมีไม่เท่ากัน
- ทำไมต้องมีอุปกรณ์เครื่องใช้ในบ้านมากมาย
- จำเป็นต้องมีอุปกรณ์เครื่องใช้มากขนาดนี้หรือไม่
- บ้านที่มีอุปกรณ์เครื่องใช้มากที่สุดคือบ้านที่สิ้นเปลืองโดยใช้เหตุใช้หรือไม่ เพราะ

อะไร

แล้วเขียนลงในใบงาน

3. ครูใช้ PowerPoint ประกอบการอภิปรายสิ่งที่ครูให้นักเรียนวิเคราะห์ แล้วอภิปรายร่วมกันถึงหลักการเลือกซื้อของและการบริโภคที่ดี

4. ครูให้นักเรียนกลับไปสัมภาษณ์ผู้ปกครองถึงเหตุผลใดในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการ

คาบที่ 2

กิจกรรมชั้นสอน

1. ครูให้นักเรียนนำผลการสัมภาษณ์ผู้ปกครองถึงเหตุผลในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการขึ้นมาแล้ววิเคราะห์ตามประเด็น ดังนี้

- ผู้ปกครองของนักเรียนเลือกซื้อสินค้าตามหลักการบริโภคข้อใดบ้าง อย่างไร
- ผู้ปกครองของนักเรียนมีหลักในการเลือกซื้อสินค้าที่เหมาะสมหรือไม่
- ประโยชน์จากการเลือกซื้อสินค้าตามหลักในการเลือกซื้อสินค้ามีอะไรบ้าง
- ข้อเสียของการไม่เลือกซื้อสินค้าตามหลักในการเลือกซื้อสินค้า

(2.2 ฝึกการคิดเป็นกลุ่ม)

1. ครูให้นักเรียนเข้ากลุ่ม กลุ่มละ 8 คน แล้วให้นักเรียนนำผลการวิเคราะห์ของตนเองแลกเปลี่ยนกับเพื่อน (รับฟังผลการคิดของสมาชิกในกลุ่ม)

2. ครูให้นักเรียนในกลุ่มเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อหาข้อสรุปของกลุ่ม ตามประเด็นดังนี้ แล้วเขียนลงในใบงาน (เปรียบเทียบผลการคิด หาข้อสรุป)

- ผู้ปกครองของนักเรียนเลือกซื้อสินค้าตามหลักการบริโภคข้อใดบ้าง อย่างไร
- ผู้ปกครองของนักเรียนมีหลักในการเลือกซื้อสินค้าที่เหมาะสมหรือไม่
- ประโยชน์จากการเลือกซื้อสินค้าตามหลักในการเลือกซื้อสินค้ามีอะไรบ้าง
- ข้อเสียของการไม่เลือกซื้อสินค้าตามหลักในการเลือกซื้อสินค้า
- ผลดีของการทำตามหลักในการบริโภคที่ดีเป็นอย่างไร

(2.3 การเสนอผลการคิด)

3. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอข้อสรุปของกลุ่มให้นักเรียนกลุ่มอื่นๆ ฟัง แล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มดูว่าข้อสรุปของกลุ่มตนเหมือนหรือต่างจากข้อสรุปของเพื่อนกลุ่มอื่นๆ หรือไม่ อย่างไร

ขั้นที่ 3 ขั้นประเมินกระบวนการคิด

4. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มกลับมาพิจารณาขั้นตอนในการคิดของตนอีกครั้ง ว่า

- ได้ข้อสรุปที่เหมือนหรือต่างจากของเพื่อนกลุ่มอื่นๆ เพราะอะไร
- นักเรียนยืนยันข้อสรุปของกลุ่มดั้งเดิมหรือมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร

แล้วครูให้นักเรียนเขียนลงในใบงาน

กิจกรรมขั้นสรุป

1. ครูและนักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ผลดีของการทำตามหลักในการบริโภคที่ดี และผลเสียของการไม่ทำตามหลักในการบริโภคที่ดี

2. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปหลักการ ประโยชน์ และความสำคัญของการเลือกซื้อสินค้าที่ดี

3. ครูให้นักเรียนทำแผ่นพับอย่างง่ายให้ความรู้ในเรื่องหลักของการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ

สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. ภาพเปรียบเทียบอุปกรณ์เครื่องใช้ในบ้านของคนในประเทศต่างๆ
2. PowerPoint

การประเมินผล

สิ่งที่ต้องการประเมิน	เครื่องมือ
ความรู้ของนักเรียนตามวัตถุประสงค์	ใบงาน
ขั้นตอนตามกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	แบบบันทึกหลังกิจกรรมการเรียนรู้
ชิ้นงานของนักเรียน	ตาราง Rubric score

ตารางแสดงเกณฑ์การให้คะแนนชิ้นงาน

เกณฑ์/คะแนน	3	2	1
ความถูกต้อง	เนื้อหามีความถูกต้องทั้งหมด 100%	เนื้อหามีความถูกต้องน้อยกว่า 80%	เนื้อหามีความถูกต้องน้อยกว่า 60%
ความสวยงาม	มีความสวยงามโดดเด่น ชิ้นงานสะอาด เรียบร้อย	มีความสวยงาม เรียบร้อย	มีความสวยงาม
ความคิดสร้างสรรค์	ชิ้นงานมีแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ที่แปลกแหวกแนวและน่าสนใจ	ชิ้นงานมีแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ที่น่าสนใจ	ชิ้นงานมีแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์

ใบงานที่ 14

ชื่อ-นามสกุล..... ชั้น..... เลขที่.....

คำอธิบาย : ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. จากภาพข่าว ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

- เป็นภาพเกี่ยวกับอะไร.....

- เกิดอะไรขึ้น.....

- ปัญหาเกิดจากอะไร.....

- ทำไมอุปกรณ์เครื่องใช้ในบ้านถึงมีจำนวนมาก.....

- ทำไมอุปกรณ์เครื่องใช้ในบ้านของคนแต่ละประเทศถึงมีไม่เท่ากัน.....

- ทำไมต้องมีอุปกรณ์เครื่องใช้ในบ้านมากมาย.....

- จำเป็นต้องมีอุปกรณ์เครื่องใช้มากขนาดนี้หรือไม่.....

- บ้านที่มีอุปกรณ์เครื่องใช้มากที่สุดคือบ้านที่สิ้นเปลืองโดยใช่เหตุใช่หรือไม่ เพราะอะไร.....

2. จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง

- ผู้ปกครองของนักเรียนเลือกซื้อสินค้าตามหลักการบริโภคข้อใดบ้าง อย่างไร.....

- ผู้ปกครองของนักเรียนมีหลักในการเลือกซื้อสินค้าที่เหมาะสมหรือไม่.....

- ประโยชน์จากการเลือกซื้อสินค้าตามหลักในการเลือกซื้อสินค้านั้นมีอะไรบ้าง.....

- ข้อเสียของการไม่เลือกซื้อสินค้าตามหลักในการเลือกซื้อสินค้า

3. หลังจากฟังการนำเสนอของเพื่อนกลุ่มอื่นๆ แล้ว ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

- ได้ข้อสรุปที่เหมือนหรือต่างจากของเพื่อนกลุ่มอื่นๆ เพราะอะไร.....

- นักเรียนยืนยันข้อสรุปของกลุ่มหรือไม่ เพราะอะไร.....

4. หลักในการบริโภคที่ดี ต้องคำนึงถึงเรื่องใดบ้าง

5. ให้นักเรียนบอกผลดีของการทำตามหลักในการบริโภคที่ดี

6. ให้นักเรียนบอกผลเสียของการไม่ทำตามหลักในการบริโภคที่ดี

7. ให้นักเรียนบอกความสำคัญของการเลือกซื้อสินค้าที่ดี

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 23-24
(แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7	บริโภคดี ชีวิตมีสุข	เรื่อง หลักการในการบริโภคที่ดี
ชื่อรายวิชา สังคมพื้นฐาน	กลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	ภาคเรียนที่ 2	เวลา 2 ชั่วโมง

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

ตัวชี้วัดที่ 2 วิเคราะห์ค่านิยมและพฤติกรรมกรรมการบริโภคของคนในสังคมซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ

สาระสำคัญ

การบริโภคที่ดี ควรยึดหลักความสมเหตุสมผล คิดให้รอบด้านถึงความคุ้มค่า ผลดี-ผลเสีย จาก การบริโภคสินค้าและบริการนั้นๆ กับทั้งตัวเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และสิ่งแวดล้อม ก่อนที่จะตัดสินใจซื้อ

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายหลักในการบริโภคที่ดีได้
2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ผลดีของการทำตามหลักในการบริโภคที่ดี และผลเสียของการไม่ทำตาม หลักในการบริโภคที่ดีได้
3. นักเรียนสามารถบอกประโยชน์ของหลักในการบริโภคที่ดีได้

ด้านทักษะ

1. นักเรียนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. นักเรียนสามารถถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นเข้าใจได้

ด้านคุณลักษณะ

1. นักเรียนรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

สาระการเรียนรู้

หลักในการบริโภคที่ดี

หลักการในการบริโภคที่ดี หมายถึง การบริโภคที่ยึดหลักความสมเหตุสมผล และความสมดุลกับความสามารถทางเศรษฐกิจของตนเองหลักการในการบริโภคที่ดีมีดังนี้

1 หลักความจำเป็น ในการซื้อสินค้าและบริการทุกครั้ง ผู้บริโภคควรเรียงลำดับความจำเป็นหรือเหตุผลในการบริโภคสินค้าและบริการต่างๆ เนื่องจากเงินหรือรายได้ที่มีจำนวนจำกัด จึงควรเลือกซื้อสินค้าที่มีความจำเป็นก่อนเป็นอันดับแรก และสินค้าที่มีความจำเป็นน้อยกว่า อาจซื้อภายหลังเมื่อมีรายได้เพียงพอและไม่เดือดร้อน

2 หลักความคุ้มค่า โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากสินค้าและบริการที่จะตัดสินใจซื้อว่า ให้ความคุ้มค่าและเหมาะสมกับราคาหรือไม่ ผู้ซื้อควรตระหนักว่ารายได้ที่มีอยู่นั้นหากได้ยาก จึงควรเปรียบเทียบคุณค่าของการใช้จ่ายด้านต่างๆ นอกจากนั้น การซื้อสินค้าแต่ละชนิดยังควรเลือกซื้อให้เหมาะสมกับการใช้งาน เช่น การเลือกซื้อโทรศัพท์มือถือ ควรเลือกซื้อตามประโยชน์ใช้สอยตามที่ใช้เป็นประจำ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการใช้งาน จึงจะเป็นความชาญฉลาดในการบริโภค

3 หลักคุณภาพหรือความปลอดภัย คุณภาพและความปลอดภัยในการบริโภคมีความสำคัญมาก เพราะมีผลต่อตัวผู้บริโภคหรือสิ่งแวดล้อม เช่น การบริโภคอาหาร ควรให้ความสำคัญกับประโยชน์ทางโภชนาการ ความสะอาด และความปลอดภัย

4 หลักการประหยัด คือผู้บริโภครู้จักเลือกซื้อสินค้าและบริการที่เหมาะสมกับฐานะทางเศรษฐกิจของตนเอง และเมื่อซื้อสินค้ามาแล้วก็ควรบริโภคอย่างประหยัด เช่น สินค้ายังมีอายุการใช้งานอยู่และใช้งานได้ดี ก็ไม่จำเป็นต้องซื้อใหม่เพียงเพราะรู้สึกว่ามันยุคหรือตกยุคไปแล้ว

5 หลักการรอบคอบ ผู้บริโภคมักได้รับข้อมูลคุณภาพสินค้าหรือกลวิธีการตลาดผ่านสื่อที่หลากหลาย เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ป้ายโฆษณา อินเทอร์เน็ต ผู้บริโภคควรตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลดังกล่าว ก่อนตัดสินใจซื้อเพื่อให้รู้เท่าทันผู้ผลิตหรือผู้ขาย

กิจกรรมการเรียนรู้

คาบที่ 1

กิจกรรมชั้นนำ

1. ครุณำนักเรียนสนทนาถึงอุปกรณ์และเครื่องใช้ในบ้านของนักเรียน แล้วครุให้เวลา 1 นาที เพื่อให้นักเรียนเขียนรายการอุปกรณ์และเครื่องใช้ในบ้านของนักเรียนเท่าที่นักเรียนนึกออก
2. ครุให้นักเรียนวงกลมล้อมรอบอุปกรณ์และเครื่องใช้ที่นักเรียนคิดว่าไม่มีความจำเป็น
3. ครุเชื่อมโยงให้นักเรียนเห็นว่ามื่ออุปกรณ์และเครื่องใช้มากมายที่ไม่มีความจำเป็น หรือซื้อมากเกินไปความจำเป็นอยู่ในบ้านของเรา

กิจกรรมชั้นสอน

คาบที่ 1

1. ครุสมมติให้นักเรียนแต่ละคนเป็นผู้นำครอบครัวและมีหน้าที่ที่จะต้องเลือกซื้อของเข้าบ้านสำหรับทุกๆ คนในบ้าน นักเรียนจะต้องคำนึงถึงสิ่งใดบ้าง และมีหลักในการเลือกซื้ออย่างไร
2. ครุสุ่มถามนักเรียนถึงความคำนึงและหลักในการเลือกซื้อของสำหรับคนในครอบครัว

3. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน แล้วให้นักเรียนในกลุ่มเสนอหลักในการเลือกซื้อของให้เพื่อนฟัง
4. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันสรุปหลักในการเลือกซื้อของ ของกลุ่ม แล้วเขียนลงในกระดาษ
5. ครูสุ่มถามหลักการเลือกซื้อของของบางกลุ่ม แล้วถามนักเรียนกลุ่มอื่นๆ ว่าของกลุ่มนักเรียนมีหลักที่เหมือนหรือแตกต่างจากของเพื่อนบ้าง
6. ครูให้นักเรียนแต่ละคนกลับไปสัมภาษณ์ผู้ปกครองถึงหลักในการเลือกซื้อของเข้าบ้านว่ามีหลักในการเลือกซื้ออย่างไร แล้วจดบันทึกลงสมุด

คาบที่ 2

1. ครูสุ่มถามนักเรียนถึงหลักที่ผู้ปกครองของนักเรียนใช้ในการเลือกซื้อของเข้าบ้าน
 2. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มละ 5 คน ตามเดิม แล้วให้นักเรียนช่วยกันสรุปหลักในการเลือกซื้อของเข้าบ้านของผู้ปกครองที่ปรากฏขึ้นในกลุ่ม
 3. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มบอกหลักการในการเลือกซื้อของที่นักเรียนค้นพบ
 4. ครูใช้ PowerPoint ประกอบการอธิบายถึงหลักในการเลือกบริโภคที่ดีให้นักเรียนฟัง
 5. ครูให้นักเรียนเขียนประโยชน์ของการเลือกซื้อตามหลักในการบริโภคที่ดีลงในสมุด
- กิจกรรมขั้นสรุป**
1. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปหลักในการบริโภคที่ดี
 2. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปประโยชน์ของหลักในการบริโภคที่ดีร่วมกัน

สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. PowerPoint

การประเมินผล

1. การตอบคำถามและการมีส่วนร่วมของนักเรียน
2. สมุดการบ้านของนักเรียน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 36

(แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 เศรษฐกิจพอเพียง

เรื่อง การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต

ชื่อรายวิชา สังคมพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ภาคเรียนที่ 2

เวลา 1 ชั่วโมง

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

ตัวชี้วัดที่ 3 อธิบายความเป็นมาหลักการและความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ต่อสังคมไทย

สาระสำคัญ

หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วย การพึ่งพาตนเองเป็นหลัก การพึ่งพากันเองเป็นหลัก และหลักการจัดการ กล่าวคือ พึ่งตนเองเป็นหลัก ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวให้เต็มที่ ไม่ใช่จ่ายเกินตัวหรือไม่ลงทุนเกินขนาดความสามารถของตน รวมตัวและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เติบโตและมั่นคงอย่างยั่งยืน

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตได้
2. นักเรียนสามารถบอกประโยชน์ของการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตในระดับครอบครัว ระดับชุมชนและองค์กร และระดับประเทศ

ด้านทักษะ

1. นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นของตัวเองได้อย่างเข้าใจ ครอบคลุม และมีเหตุผล
2. นักเรียนสามารถ คิดวิเคราะห์ได้อย่างมีเหตุผล
3. นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านคุณลักษณะ

1. นักเรียนแสดงออกถึงความคิดของตัวเองและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นที่คิดต่างจากตนเองได้
2. นักเรียนรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

สาระการเรียนรู้

การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ไม่ใช่เป็นเพียงแนวคิดอย่างเดียว แต่มีแนวทางให้นำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในทางปฏิบัติ เช่น การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ในระบบเศรษฐกิจชุมชน โดยจัดระเบียบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนใหม่ ไม่ว่าจะเป็น การผลิต การบริโภค การลงทุน เริ่มจากการสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนให้มั่นคง ชาวบ้านในชุมชนมีกินมีใช้อย่างพอเพียง และเมื่อมีส่วนเหลือก็จะสามารถนำไปจำหน่ายสู่ตลาดภายนอก การขายผลผลิตเฉพาะส่วนที่เหลือกินเหลือใช้เช่นนี้ ทำให้ชาวบ้านไม่ต้องกังวลว่าหากขายได้จะไม่มีกิน จึงไม่ต้องเสียเปรียบในการขายผลผลิตดังเช่นที่ผ่านมา ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะแยกแยะว่าผลผลิตอะไรบ้างที่ชาวบ้านจะผลิตไว้เพื่อใช้เอง เช่น ปลูกผัก เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ ทำกะปิ น้ำปลา แชมพู สมุนไพร เป็นต้น และอะไรบ้างที่ผลิตได้มากในชุมชนเพียงพอสู่ตลาดเพื่อการค้า เช่น พืชผล และผลผลิตแปรรูปต่างๆ

การปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ ยึดถือความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่าย ลดความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิต ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องและสุจริต ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันทางการค้าขายแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก โดยการชวนช่วยไฝหาความรู้ ให้เกิดมีรายได้เพิ่มขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ และปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วร้ายให้หมดไป

แนวพระราชดำริเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นตัวอย่างของการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม โดยประยุกต์พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับการแบ่งพื้นที่ และความสัมพันธ์ในการใช้ประโยชน์ที่ดินกับการใช้น้ำเพื่อการเกษตรที่ยึดหลักการธรรมชาติ มุ่งใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด คำนึงถึงการรักษาสสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สามารถใช้ประโยชน์พื้นที่นั้นยาวนานสืบต่อไป ทฤษฎีใหม่กำหนดการจัดแบ่งพื้นที่ในสัดส่วน 30-30-30-10 โดยขุดสระร้อยละ 30 ปลูกข้าวร้อยละ 30 และปลูกพืชไร่พืชสวนร้อยละ 30 สร้างบ้านและสิ่งอำนวยความสะดวกร้อยละ 10 สัดส่วนดังกล่าวนี้สามารถปรับให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศได้

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิด ที่ชี้บอกหลักการและแนวทางปฏิบัติของ “ทฤษฎีใหม่” ทำให้เกิดแนวทางการพัฒนาภาคเกษตรอย่างเป็นขั้นตอน นำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองในระดับต่างๆ ลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติหรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่างๆ อาศัยความพอประมาณและความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีความรู้ ความเพียรและความอดทน สติและปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคี

เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ อาจเปรียบเทียบกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีอยู่ 2 แบบ คือ แบบพื้นฐานกับแบบก้าวหน้า ได้ดังนี้

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว โดยเฉพาะเกษตรกรเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน ที่มุ่งแก้ปัญหาของเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลแหล่งน้ำ ต้องพึ่งพาน้ำฝนและประสบความเสี่ยงจากการที่น้ำไม่เพียงพอ แม้กระทั่งสำหรับการปลูกข้าวเพื่อบริโภค และมีข้อสมมติว่ามีที่ดินเพียงพอในการขุดบ่อเพื่อแก้ปัญหาความเสี่ยงเรื่องน้ำ จะทำให้เกษตรกรสามารถมีข้าวเพื่อการบริโภคยังชีพในระดับหนึ่งได้ และใช้ที่ดินส่วนอื่นๆ สนองความต้องการพื้นฐานของครอบครัว

รวมทั้งขายในส่วนที่เหลือเพื่อมีรายได้ที่จะใช้เป็นค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่ไม่สามารถผลิตเองได้ ทั้งหมดนี้เป็น การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เกิดขึ้นในระดับครอบครัว อย่างไรก็ตาม แม้กระทั่งในทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ก็ จำเป็นที่เกษตรกรจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากชุมชนราชการ มูลนิธิ และภาคเอกชน ตามความ เหมาะสม

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 ความพอเพียงในระดับชุมชนและระดับองค์กรเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบ ก้าวหน้า มุ่งสนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ หรือการที่ธุรกิจต่างๆ รวมตัวกัน ในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจ กล่าวคือ เมื่อสมาชิกในแต่ละครอบครัวหรือองค์กรต่างๆ มีความ พอเพียงขั้นพื้นฐานเบื้องต้นแล้วก็จะรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมมือกันสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่มและส่วนรวม บนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนกัน การแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามกำลังและความสามารถ ของตน ซึ่งจะสามารถทำให้ชุมชนโดยรวมหรือเครือข่ายวิสาหกิจนั้นๆ เกิดความพอเพียงในวิถีปฏิบัติ อย่างแท้จริง

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 ความพอเพียงในระดับประเทศ เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า มุ่ง ส่งเสริมให้ชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ ในประเทศ เช่น บริษัทขนาดใหญ่ ธนาคาร สถาบันวิจัย เป็นต้น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะเช่นนี้จะเป็นประโยชน์ ในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนา หรือร่วมมือกัน พัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ประเทศซึ่งเป็นสังคมใหญ่อันประกอบด้วยชุมชน องค์กร และธุรกิจต่างๆ ที่ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงกลายเป็นเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เชื่อมโยงกันด้วยหลัก ไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ที่สุดในที่สุด

กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมชั้นนำ

1. ครูให้นักเรียนดูคลิปวิดีโอ เดินตามพ่อ ตอน เกษตรทฤษฎีใหม่
2. ครูนำนักเรียนสนทนาถึงคลิปวิดีโอที่นักเรียนได้ดู เพื่อเชื่อมโยงถึงการประยุกต์ใช้ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรมชั้นสอน

ขั้นที่ 1 ชั้นเสนองาน

1. ครูถามนักเรียนว่านักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ได้อย่างไรบ้าง (ระบุประเด็นปัญหา)

ขั้นที่ 2 ชั้นฝึกการคิด (2.1 ฝึกการคิดรายบุคคล)

2. ครูให้นักเรียนแต่ละคนวิเคราะห์ตามประเด็น ดังนี้ (ใช้เหตุผล ประเมิน)

- ประโยชน์ของการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตใน ครอบครัว

- ประโยชน์ของการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตใน ระดับชุมชนและองค์กร

- ประโยชน์ของการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตในระดับประเทศ

(2.2 ฝึกการคิดเป็นกลุ่ม)

3. ครูให้นักเรียนเข้ากลุ่ม กลุ่มละ 8 คนแล้วให้นักเรียนแลกเปลี่ยนผลการวิเคราะห์ซึ่งกันและกัน แล้วหาข้อสรุปของกลุ่มตามประเด็น ดังนี้ **(เปรียบเทียบผลการคิด ใช้เหตุผล หาข้อสรุป)**

- ประโยชน์ของการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตในครอบครัว

- ประโยชน์ของการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตในระดับชุมชนและองค์กร

- ประโยชน์ของการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตในระดับประเทศ

(2.3 การเสนอผลการคิด)

4. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอข้อสรุปของกลุ่มให้นักเรียนกลุ่มอื่นๆ ฟัง แล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มดูว่าข้อสรุปของกลุ่มตนเองเหมือนหรือต่างจากข้อสรุปของเพื่อนกลุ่มอื่นๆ หรือไม่ อย่างไร

ขั้นที่ 3 ขั้นประเมินกระบวนการคิด

5. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มกลับมาพิจารณาขั้นตอนในการคิดของตนอีกครั้ง ว่า

- ได้ข้อสรุปที่เหมือนหรือต่างจากของเพื่อนกลุ่มอื่นๆ เพราะอะไร

- นักเรียนยืนยันข้อสรุปของกลุ่มดั้งเดิมหรือมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร

แล้วครูให้นักเรียนเขียนลงในใบงาน

กิจกรรมขั้นสรุป

1. ครูใช้ PowerPoint อภิปรายสรุปถึงการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตร่วมกับนักเรียน

2. ครูให้นักเรียนเขียนถึงการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. คลิปวิดีโอ เดินตามพ่อ ตอน เกษตรทฤษฎีใหม่
2. PowerPoint

การประเมินผล

สิ่งที่ต้องการประเมิน	เครื่องมือ
ความรู้ของนักเรียนตามวัตถุประสงค์	ใบงาน
ขั้นตอนตามกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	แบบบันทึกหลังกิจกรรมการเรียนรู้

ใบงานที่ 22

ชื่อ-นามสกุล..... ชั้น..... เลขที่.....

คำอธิบาย : ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

2. ให้นักเรียนสามารถบอกประโยชน์ของการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตในระดับต่างๆ

ระดับครอบครัว.....

.....

.....

ระดับชุมชนและองค์กร.....

.....

.....

ระดับประเทศ.....

.....

.....

3. หลังจากฟังการนำเสนอของเพื่อนกลุ่มอื่นๆ แล้ว ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

- ได้ข้อสรุปที่เหมือนหรือต่างจากของเพื่อนกลุ่มอื่นๆ เพราะอะไร.....

.....

.....

- นักเรียนยืนยันข้อสรุปของกลุ่มหรือไม่ เพราะอะไร.....

.....

.....

.....

.....

4. ให้นักเรียนอธิบายการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต

.....

.....

.....

5. ให้นักเรียนยกตัวอย่างการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการใช้ชีวิตประจำวันของตัวเอง

.....

.....

.....

.....

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 36
(แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 เศรษฐกิจพอเพียง

เรื่อง การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต

ชื่อรายวิชา สังคมพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ภาคเรียนที่ 2

เวลา 1 ชั่วโมง

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

ตัวชี้วัดที่ 3 อธิบายความเป็นมาหลักการและความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ต่อสังคมไทย

สาระสำคัญ

หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วย การพึ่งพาตนเองเป็นหลัก การพึ่งพากันเองเป็นหลัก และหลักการจัดการ กล่าวคือ พึ่งตนเองเป็นหลัก ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวให้เต็มที่ ไม่ใช่จ่ายเกินตัวหรือไม่ลงทุนเกินขนาดความสามารถของตน รวมตัวและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เติบโตและมั่นคงอย่างยั่งยืน

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตได้
2. นักเรียนสามารถบอกประโยชน์ของการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตในระดับครอบครัว ระดับชุมชนและองค์กร และระดับประเทศ

ด้านทักษะ

1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ได้อย่างมีเหตุผล
2. นักเรียนสามารถสรุปใจความสำคัญได้

ด้านคุณลักษณะ

1. นักเรียนรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย
2. นักเรียนให้ความร่วมมือในการตอบคำถามและมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

สาระการเรียนรู้

การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ไม่ใช่เป็นเพียงแนวคิดอย่างเดียว แต่มีแนวทางให้นำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในทางปฏิบัติ เช่น การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ในระบบเศรษฐกิจชุมชน โดยจัดระเบียบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนใหม่ ไม่ว่าจะเป็น การผลิต การบริโภค การลงทุน เริ่มจากการสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนให้มั่นคง ชาวบ้านในชุมชนมีกินมีใช้อย่างพอเพียง และเมื่อมีส่วนเหลือก็จะสามารถนำไปจำหน่ายสู่ตลาดภายนอก การขายผลผลิตเฉพาะส่วนที่เหลือกินเหลือใช้เช่นนี้ ทำให้ชาวบ้านไม่ต้องกังวลว่าหากขายได้จะไม่มีกิน จึงไม่ต้องเสียเปรียบในการขายผลผลิตดังเช่นที่ผ่านมา ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะแยกแยะว่าผลผลิตอะไรบ้างที่ชาวบ้านจะผลิตไว้เพื่อ自用 เช่น ปลูกผัก เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ ทำกะปิ น้ำปลา แชมพู สมุนไพร เป็นต้น และอะไรบ้างที่ผลิตได้มากในชุมชนเพียงพอสู่ตลาดเพื่อการค้า เช่น พืชผล และผลผลิตแปรรูปต่างๆ

การปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ ยึดถือความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่าย ลดความฟุ้งเฟ้อในการดำรงชีวิต ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องและสุจริต ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันทางการค้าขายแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก โดยการชวนช่วยไฝหาความรู้ ให้เกิดมีรายได้เพิ่มขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ และปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วร้ายให้หมดไป

แนวพระราชดำริเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นตัวอย่างของการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม โดยประยุกต์พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับการแบ่งพื้นที่ และความสัมพันธ์ในการใช้ประโยชน์ที่ดินกับการใช้น้ำเพื่อการเกษตรที่ยึดหลักการธรรมชาติ มุ่งใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด คำนึงถึงการรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สามารถใช้ประโยชน์พื้นที่นั้นยาวนานสืบต่อไป ทฤษฎีใหม่กำหนดการจัดแบ่งพื้นที่ในสัดส่วน 30-30-30-10 โดยขุดสระร้อยละ 30 ปลูกข้าวร้อยละ 30 และปลูกพืชไร่พืชสวนร้อยละ 30 สร้างบ้านและสิ่งอำนวยความสะดวกร้อยละ 10 สัดส่วนดังกล่าวนี้สามารถปรับให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศได้

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิด ที่ชี้บอกหลักการและแนวทางปฏิบัติของ “ทฤษฎีใหม่” ทำให้เกิดแนวทางการพัฒนาภาคเกษตรอย่างเป็นขั้นตอน นำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองในระดับต่างๆ ลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติหรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่างๆ อาศัยความพอประมาณและความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีความรู้ ความเพียรและความอดทน สติและปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคี

เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ อาจเปรียบเทียบกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีอยู่ 2 แบบ คือ แบบพื้นฐานกับแบบก้าวหน้า ได้ดังนี้

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว โดยเฉพาะเกษตรกรเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน ที่มุ่งแก้ปัญหาของเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลแหล่งน้ำ ต้องพึ่งพาน้ำฝนและประสบความเสี่ยงจากการที่น้ำไม่เพียงพอ แม้กระทั่งสำหรับการปลูกข้าวเพื่อบริโภค และมีข้อสมมติว่ามีที่ดินเพียงพอในการขุดบ่อเพื่อแก้ปัญหาความเสี่ยงเรื่องน้ำ จะทำให้เกษตรกรสามารถมีข้าวเพื่อการบริโภคยังชีพในระดับหนึ่งได้ และใช้ที่ดินส่วนอื่นๆ สนองความต้องการพื้นฐานของครอบครัว

รวมทั้งขายในส่วนที่เหลือเพื่อมีรายได้ที่จะใช้เป็นค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่ไม่สามารถผลิตเองได้ ทั้งหมดนี้เป็น การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เกิดขึ้นในระดับครอบครัว อย่างไรก็ตาม แม้กระทั่งในทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ก็จำเป็นที่เกษตรกรจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากชุมชนราชการ มูลนิธิ และภาคเอกชน ตามความเหมาะสม

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 ความพอเพียงในระดับชุมชนและระดับองค์กรเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบ ก้าวหน้า มุ่งสนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ หรือการที่ธุรกิจต่างๆ รวมตัวกัน ในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจ กล่าวคือ เมื่อสมาชิกในแต่ละครอบครัวหรือองค์กรต่างๆ มีความ พอเพียงขั้นพื้นฐานเบื้องต้นแล้วก็จะรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมมือกันสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่มและส่วนรวม บนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนกัน การแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามกำลังและความสามารถ ของตน ซึ่งจะสามารถทำให้ชุมชนโดยรวมหรือเครือข่ายวิสาหกิจนั้นๆ เกิดความพอเพียงในวิถีปฏิบัติ อย่างแท้จริง

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 ความพอเพียงในระดับประเทศ เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ ในประเทศ เช่น บริษัท ขนาดใหญ่ ธนาคาร สถาบันวิจัย เป็นต้น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะเช่นนี้จะ เป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนา หรือ ร่วมมือกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ประเทศซึ่งเป็นสังคมใหญ่อันประกอบด้วย ชุมชน องค์กร และธุรกิจต่างๆ ที่ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงกลายเป็นเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่ เชื่อมโยงกันด้วยหลัก ไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้มากที่สุด

กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมขั้นนำ

1. ครูให้นักเรียนดูคลิปวิดีโอ เดินตามพ่อ ตอน เกษตรทฤษฎีใหม่
2. ครูนำนักเรียนสนทนาถึงคลิปวิดีโอที่นักเรียนได้ดู เพื่อเชื่อมโยงถึงการประยุกต์ใช้ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรมขั้นสอน

1. ครูใช้ PowerPoint ประกอบการอธิบายเรื่องการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน ชีวิตประจำวันให้นักเรียนฟัง
2. ครูให้นักเรียนเขียนประโยชน์ของการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการ ดำรงชีวิตในระดับครอบครัว ระดับชุมชนและองค์กร และระดับประเทศ ลงในสมุดอย่างน้อยด้านละ 3 ข้อ
3. ครูให้นักเรียนเลือกประโยชน์ของการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการ ดำรงชีวิตตามที่นักเรียนเขียน มาด้านละ 1 ข้อ แล้วให้นักเรียนออกมาเติมลงกระดาษฟลูที่ครูเตรียม ไว้ให้ โดยครูติดกระดาษฟลูไว้บนกระดาน

กิจกรรมขั้นสรุป

1. ครูให้นักเรียนเขียนอธิบายการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตลงในสมุด
2. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปประโยชน์ของการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตในระดับครอบครัว ระดับชุมชนและองค์กร และระดับประเทศ ที่นักเรียนเสนอมาแล้วให้นักเรียนเขียนลงในสมุด

สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. คลิปวิดีโอ เดินตามพ่อ ตอน เกษตรทฤษฎีใหม่
2. PowerPoint
3. กระดาษฟลู๊ฟ

การประเมินผล

1. การตอบคำถามและการมีส่วนร่วมของนักเรียน
2. สมุดการบ้านของนักเรียน

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นาย ศิรเมศร์ ศิริศักดิ์ธนากุล เกิดเมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2530 กรุงเทพมหานคร สำเร็จ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2547 และเข้ารับ การศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ด้วยโครงการพัฒนากีฬาสชาติ (กีฬารักบี้ฟุตบอล) จนจบการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ 2 วิชาเอกสังคมศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษา สาขาวิชา มัธยมศึกษา (มนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เข้าศึกษาต่อ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุ ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2554 ปัจจุบันทำงานที่ ศูนย์วิจัยและพัฒนา นวัตกรรมด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY